

Kansalaisareena

Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäminen

PINJA NIEMINEN JA EVE LAHIKAINEN (toim.)

Kansalaisareenan julkaisuja 1/2022

Julkaisija: Kansalaisareena ry

ISSN 2489-5792

ISBN 978-952-5116-22-9

Toimittajat: Pinja Nieminen ja Eve Lahikainen

Ulkoasu ja taitto: Henna Takala

Kannen kuva: Canva

www.kansalaisareena.fi

Kansalaisareenan julkaisuja 1/2022

**ARVOLÄHTÖISTÄ VAPAAEHTOISTOIMINTAA NUORILLE
MUUTTUVASSA MAAILMASSA | 8**

Emmi Uutela & Maiju Tuomainen

**ROHKEASTI INTIIMISTÄ – NUORET MUKANA GYNEKOLOGISEN
POTILASJÄRJESTÖN TOIMINNASSA | 16**

Piia Suoranta & Riikka Uljas-Bärman

**NUREKATIIMI KOKOAA YHTEEN REUMAA SAIRASTAVIA
NUORIA | 28**

Heta Rissanen

**OMILLEEN-ASiantuntijat – YHDESSÄ KEHITTÄMISTÄ JA
KEHITTYMISTÄ | 44**

Tanja Viilo & Marissa Varmavuori

**TUU MUKAAN TEKEMÄÄN TAIDFESTIÄ! – ERITYISTÄ
TUKEA TARVITSEVIEN NUORTEN KOKEMUKSIA
VAPAAEHTOISTYÖSTÄ | 54**

Maiju Räsänen

TUETTU VAPAAEHTOISUUS LISÄÄ NUORTEN OSALLISUUTTA | 64

Anu Levä, Unna Soppela, Piia Jounila, Jonna Taalikka & Tiina Roos

**WWF NUORET – YMPÄRISTÖNSUOJELUA
NUORTEN TYYLILLÄ | 76**

Sanna Nurmi

**NUORET MUKAAN! – NUORTEN VAPAAEHTOISTYÖ- JA
VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUKSIEN EDISTÄMINEN
ELÄINSUOJELUKENTÄLLÄ | 82**

Verna Kirjavala

**SOSIAALINEN MEDIA NUORTEN TAVOITTAJANA JA
OSALLISTAJANA | 88**

Jenna Jämsä

**SUOMEN VENÄJÄNKIELISTEN KESKUSJÄRJESTÖN
MAAHANMUUTTAJANUORTEN VAPAAEHTOISTOIMINTA | 94**

Olga Liukkonen

**NUORTEN VAPAAEHTOISTOIMINNAN
KEHITTÄJÄ -OSAAMISMERKKI | 102**

Kaisa Rikkonen

GLU – GRUPPLEDARUTBILDNING FÖR UNGA | 112

Katja Salojärvi

NUOREN VAPAAEHTOISEN PUHEENVUORO | 122

Emilia Suhonen

Nuorten saaminen mukaan vapaaehtoistoimintaan on puhuttanut vuosia järjestökentällä. Näiden puheiden siivittämänä myös Kansalaisareena on nähnyt tarpeelliseksi lähteä kehittämään nuorten mahdollisuuksia toimia vapaaehtoisina. Vuoden 2021 elokuussa käynnistyi Kansalaisareenan valtakunnallinen kehittämishanke, Jep – Nuorten näköinen vapaaehtoistoiminta. Hankkeen tavoitteena on tehdä tulevaisuuden vapaaehtoistoiminnasta nuoria kiinnostavaa ja aidosti osallistavaa yhdessä nuorten itsensä sekä vapaaehtoistoimijoiden kanssa.

Hankkeen ohella halusimme nostaa teemaa painetun julkaisun muodossa ja siksi valikkotoiminnan vuotuisen julkaisun teemaksi valikoitui vuonna 2022 nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäminen.

Tämä julkaisu kertoo siitä, millä kaikilla tavoin nuorten osallisuus toteutuu ja mitä se vaatii vapaaehtoistoiminnan järjestäjiltä itseltään. Se kertoo myös siitä, miten paljon nuoret vapaaehtoistoiminnalle antavat ja mitä kaikkea he siitä saavat.

Artikkelikokoelman avausartikkelissa lastenoikeusjärjestö Plan International Suomessa työskentelevät Emmi Uutela ja Maiju Tuomainen kuvaavat, miten tärkeää on antaa nuorille tilaa toteuttaa toimintaa ja miten nuorille on olennaista, että organisaatio elää todeksi omaa arvopohjaansa. Nuoret kyllä osallistuvat, kun heille antaa tilaa osallistua ja kun he tietävät, minkä puolesta osallistua.

Sanotaan, että ihminen voi hyvin, kun hän saa käyttää omia kykyjään ja olla tarpeellinen muille ihmisille. Parhaimmillaan nuori saa vapaaehtoistoiminnassa voimakkaan merkityksellisyyden kokemuksen, joka lisää hänen hyvinvointiaan ja pystyvyyden tunnettaan. Kokemuksen, joka antaa uskoa siihen, että minulla on merkitystä maailmassa – minä osaan ja voin vaikuttaa itselleni tärkeisiin asioihin. Vapaaehtoistoiminnassa nuori voi kasvaa aktiiviseen kansalaisuuteen.

Julkaisumme tuo näkyväksi sitä, miten monella tavalla nuoret jättävät jälkensä yhteiskuntaan ja miten se lisää monen ihmisen hyvinvointia. Toivottavasti julkaisun artikkelit tarjoavat ajatuksia ja ideoita siitä, millä kaikilla tavoilla nuorten osallisuutta voidaan lisätä. Ja aina kannattaa kysyä lisää nuorilta itseltään.

PINJA NIEMINEN

Aluetoiminnan päällikkö

Kansalaisareena ry

Arvolähtöistä vapaaehtoistoimintaa nuorille muuttuvassa maailmassa

EMMI UUTELA & MAIJU TUOMAINEN

Emmi Uutela työskentelee nuorten toiminnan suunnittelijana ja Maiju Tuomainen vapaaehtoistoiminnan ja kansalaisyhteiskunnan asiantuntijana Plan International Suomella.

Nuorten osallistamisen tulisi aina lähteä nuorten tarpeista. On tärkeää aidosti kuunnella, mitä sanottavaa nuorilla on. Se voi kuulostaa yksinkertaiselta, mutta aito kuunteleminen vaatii myös sitoutumista kehitysehdotuksiin. Nuorten osallistaminen vaatii resursointia tukeen ja hyvinvoinnin varmistamiseen.

Me järjestöissä voimme tarjota nuorille turvallisen tilan kokeilla yhteiskunnallista vaikuttamista, sillä kauttamme nuoret saavat positiivisia kokemuksia ja luottamusta omiin kykyihinsä. Kommunikoimalla selkeästi järjestöjemme keskeiset arvot, joita nuoret voivat kauttamme edistää, voimme auttaa nuoria löytämään juuri itselleen mielekkään paikan toimia.

Meille lastenoikeusjärjestö Plan International Suomessa lasten ja nuorten osallisuus on toiminnan lähtökohta. Meille on tärkeää pohtia, miten nuoret voivat toimia osallisina turvallisesti, mielekkäästi ja ennen kaikkea vaikuttavasti omista lähtökohdistaan käsin.

Nuorten ei pidä olla mukana organisaation toiminnassa maskotteina tai inspiraation lähteinä – heidän täytyy olla mukana päättävissä pöydissä silloin, kun suunnitellaan tulevaa tai tehdään merkittäviä päätöksiä toimin-

ta. Heidän tulee päästä vaikuttamaan strategiaan päätöksiin organisaation tulevaisuudesta, jotta heidän kädenjälkensä näkyy ja avaa ovia myös muille nuorille.

Tässä artikkelissa kerromme hyväksi havaituista keinoista luoda arvo-
lähtöistä vapaaehtoistoimintaa, jossa nuorten ääni aidosti kuuluu.

NUORTEN TARPEET HUOMIOIVAA TOIMINTAA PLANISSA

Plan International Suomi on lastenoikeusjärjestö, joka parantaa erityisesti heikoimmassa asemassa olevien tyttöjen elämää ja suojelua ympäri maailman. Suomessa teemme kattavasti työtä kestävän kehityksen, aktiivisen kansalaisuuden, osallisuuden, yhdenvertaisuuden, globaalikasvatuksen, lasten ja nuorten oikeuksien sekä tasa-arvon parissa.

Tuemme nuoria tuomaan äänensä kuuluviin ja vaikuttamaan sekä paikallisesti että globaalisti, tarjoamme globaalikasvatusta koululaisille, koulutusta ja materiaaleja opettajille sekä edistämme Suomeen muuttaneiden nuorten aktiivista kansalaisuutta.

Planin lastenhallitus on ollut vuodesta 2001 lähtien pääasiallinen tapamme osallistaa lapsia ja nuoria. Lastenhallitus on alle 18-vuotiaille suunnattu vaikuttajaryhmä, jossa ryhmän nuoret pääsevät sekä oppimaan globaaleihin teemoihin vaikuttamisesta että toteuttamaan omia vaikuttamiskampanjoitaan.

Toimintaympäristön muutoksen seurauksena olemme viime vuosina kehittäneet uudenlaisia tapoja, joilla nuoret voivat osallistua. Näitä ovat esimerkiksi temaattiset koulutukselliset vaikuttamisryhmät ja pop-up-vapaaehtoisuuden muodot, kuten kampanjoiden iskuryhmät ja sosiaalisen median aktivismi.

Uusista toimintamuodoista on saatu hyvää palautetta, ja aktiivisesti toiminnassamme mukana olevien nuorten määrä on lähes kolminkertaistunut. Olemme voineet osallistaa nuoria yhä laajemmin ja valtakunnallisem-

min. Nuoret hakeutuvat toimintaamme, koska he haluavat edistää samoja arvoja kuin me: globaalia oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja kestävästä kehitystä. Näiden teemojen käsittely ja tavat, joilla toimimme, pohjautuvat nuorten omiin toiveisiin.

Kerromme selkeästi siitä, mitä kanssamme voi tehdä ja mitkä ovat ne arvot, joita kauttamme voi edistää. Sen lisäksi, että viestimme arvomme selkeästi, huomioimme, että nuorten osallistamisen tulisi lähteä nuorten tarpeista.

NUORTEN VAIKUTTAMINEN MUUTTUVASSA TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

Järjestöjen rinnalla erilaiset epämuodolliset verkostot ovat kasvattaneet suosiotaan viime vuosina. Organisoituminen tapahtuu nopeastikin muodostuvien yhteisöjen kautta verkkoalustoilla ja sosiaalisessa mediassa ympäri maailman. Esimerkiksi koululakko ilmaston puolesta eli Fridays for Future -verkosto organisoitui yhden henkilön protestista maailmanlaajuiseksi liikkeeksi.

Tämä nopeatempoisuus ja ketterä organisoituminen tuo esiin sen, että kaikessa yhteiskunnalliseen muutokseen tähtäävässä toiminnassa järjestöjen byrokraattiselle rakenteelle ei ole tarvetta. Erityisesti nuoret ajavat aktiivisesti yhteiskunnallista muutosta neljännellä sektorilla.

Kaikille ei välttämättä ole selvää se, mikä onkaan järjestöjen rooli nykymaailmassa ja mitä järjestöt voivat tarjota (Fingo 2022). Planin teettämässä kyselyssä vuonna 2019 nousi esiin, että nuorille on tärkeää valita arvojensa mukaista, vaikuttavaa toimintaa. Sillä, mitä konkreettisesti tekee tai missä järjestössä toimii ei ole niin suurta merkitystä. Valintaa ohjaavat enemmän omat arvot ja kokemus tekemisen vaikuttavuudesta. (Plan International Suomi 2019.)

Järjestöillä ja järjestöjen tarjoamalla hyvin organisoidulla vapaaeh-

toistoiminnalla on paikkansa muuttuvassa maailmassa, ja ne voivat tarjota nuorille turvallisia paikkoja vaikuttaa yhteiskuntaan. On tärkeää kuitenkin huomioida, millaiset tekijät houkuttelevat nuoria mukaan järjestöihin ja mitkä ovat järjestöjen valttikortit nuorten tukemisessa.

NUORIEN INNOSTAMINEN MUKAAN JÄRJESTÖTOIMINTAAN

Miten nuoret sitten saa mukaan järjestötoimintaan? Se on hyvä kysymys, jonka parissa monet järjestötoimijat tällä hetkellä painivat. Kävimme juuri tästä aiheesta keskustelua yhteiskunnallisesti aktiivisten nuorten kanssa, jotka ovat mukana niin Planin toiminnassa kuin monessa muussakin järjestössä sekä neljännen sektorin aktivismissa.

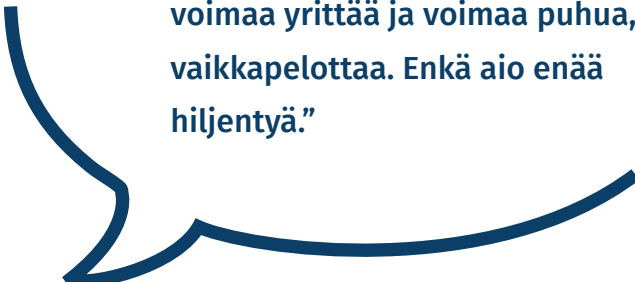
Nuoret korostivat sitä, että on tärkeää aidosti kuunnella, mitä asiaa nuorilla on ja mihin he haluavat vaikuttaa sekä tukea nuorten ideoita. On tärkeää, että järjestöt auttavat ja tukevat nuoria heidän vaikuttamisessaan ja vapaaehtoisuudessaan eri tavoin.

Vaikuttamisessa auttaminen tarkoittaa myös nuorten tietoisuuden lisäämistä heille tärkeistä teemoista. Se, että oppii uutta itselle tärkeästä teemasta, vahvistaa myös nuoren vaikuttamisen taitoja. Näin nuori osaa perustella omia mielipiteitään paremmin ja käydä keskustelua esimerkiksi siitä, miksi ilmastokriisiin pitää puuttua juuri nyt eikä vasta huomenna.

Esimerkiksi osana **#GirlsTakeover -kampanjaamme** nuoret saavat paljon koulutusta sukupuolten tasa-arvosta ja tyttöjen oikeuksista sekä vahvan tuen oman viestinsä esiin tuomiseksi. **#GirlsTakeover** on vuosittainen kampanja, jossa tytöt nousevat johtajien paikoille yhden päivän ajaksi ja nostavat keskusteluun tyttöjen oikeudet ja globaalin tasa-arvon teemoja.

Yksi mukana olleista nuorista korosti sitä, että saatuaan lisää tietoa tasa-arvosta, hän pystyi toimimaan itse luotettavan tasa-arvotiedon välittäjänä. Nuori koki, että **#GirlsTakeover** oli hänelle ensimmäinen koke-

mus, jossa hänoikeasti uskalsi puhua itselleen tärkeistä teemoista. Tämän jälkeen hän on puhunut eri tilaisuuksissa yhä rohkeammin ja avannut suunsa erilaisissa tilanteissa kasvattaen muiden tietoisuutta sukupuolten tasa-arvosta.

“#GirlsTakeover antoi minulle voimaa yrittää ja voimaa puhua, vaikkapelottaa. Enkä aio enää hiljentyä.”

Tämä palaute vahvistaa ajatusta, että järjestöillä on tärkeä paikkansa olla tukemassa nuorten aktivismia muuttuvassa maailmassa, jossa nuori voi jatkaa vaikuttamista eri verkostoissa ja tapaamisissa.

JÄRJESTÖT NUORTEN VAIKUTTAJIEN HYVINVOINNIN TUKENA

Nuorten huolissa tulevaisuudesta korostuvat vahvasti mielenterveyden teemat. Vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä tuli laajasti esille, että yhä useampi nuori kokee jaksamisen kanssa haasteita (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021).

Onkin tärkeää, että järjestöt osaavat olla nuorten tukena kasvussa vaikuttajiksi ja aktiivisiksi kansalaisiksi. Vaikuttamisen ja vapaaehtoisuuden ei pidä viedä nuoren voimavaroja – päinvastoin, niiden kuuluu tuoda uutta sisältöä, oivalluksia ja energiaa elämään.

Planin nuoret vaikuttajat **Zahra** ja **August** korostivat tuen tärkeyttä, kun nuoret halutaan mukaan tekemiseen. Tukeminen on sitä, että nuorten

omat ideat otetaan vakavasti ja mietitään yhdessä, miten ne voidaan toteuttaa.

Järjestöissä täytyy olla myös resursseja tukea nuorten hyvinvointia, ihan kuten kenen tahansa muun vapaaehtoisen kohdalla. Uupumisoireiden lisääntyessä vuosi vuodelta meidän on keskityttävä siihen, että nuorten toiminta ja vaikuttaminen ovat kestäväällä pohjalla niin, että ne lisäävät mielen hyvinvointia eivätkä aiheuta lisää kuormitusta.

Planissa nuoret saavat osallistua toimintaan oman jaksamisen mukaan. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että toiminnasta voi jättäytyä pois väliaikaisesti ja mitään ei tarvitse tehdä yksin. Työntekijät ovat myös vahvasti tukemassa nuoria vaikuttamisessa. Esimerkiksi viestinnän ammattilaiset auttavat nuorten viestien kirkastamisessa ja esiin tuomisessa.

Elämme aikakautena, jota leimaavat epävarmuus, vastakkainasettelut ja globaalit kriisit. Ei ole siis ihme, että niin nuorten kuin aikuistenkin jaksaminen ja mielen hyvinvointi ovat koetuksella. Maailma muuttuu nopeammin kuin koskaan aiemmin ja tulevaisuus voi näyttää monen nuoren silmin synkältä ja toivottomalta: vain alle puolet nuorista uskoo ihmiskunnan haluun tai kykyyn ratkaista suurimmat globaalit ongelmat (TietoEvry 2022).

Aktiivisesti toiminnassamme mukana oleva **Martta** korostaa, että toivoa parempaan tulevaan tulee siitä, että pääsee vaikuttamaan ja saa luottamusta omiin taitoihinsa vaikuttaa. Vaikka maailma onkin turbulenti paikka, usko itseensä ja omiin kykyihinsä voi auttaa uskomaan parempaan huomiseen. Siksi onkin tärkeää, että järjestöissä luodaan edelleen paikkoja nuorille vaikuttaa ja että heitä kuullaan aidosti.

Oleellinen osa nuorten osallisuutta on myös se, että kaikki pääsevät osallistumaan omista lähtökohdistaan käsin ja kaikkien nuorten ääni kuuluu keskustelussa. Tähän on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota, sillä helposti toimintaan jää sokeita pisteitä, jos sitä suunnittelee vain omista lähtökohdistaan.

Planissa olemme kehittäneet omaa toimintaamme antirasistisemmaksi sekä yhdenvertaisemmaksi muun muassa luomalla turvallisemman tilan periaatteet ja tekemällä tarkistuslistan yhdenvertaisuusasioista Planin tapahtumia varten.

Nuoret ovat kiittäneet proaktiivista otettamme näiden asioiden kehittämiseen ja nuorten aloitteiden kuuntelemiseen. Yhdenvertaisuuden huomioiminen ei ole keneltäkään pois mutta mahdollistaa paremmin kaikkien osallistumisen ja poistaa esteitä osallistumisen tieltä.

ARVOT EDELLÄ KOHTI MUUTOSTA

Jotta nuoret löytävät oman paikkansa yhteiskunnassa, on tärkeää, että tuomme aktiivisesti esiin järjestöjen vahvuuksia, kuten turvallista ilmapiiriä, tukea sekä mahdollisuutta oppia uutta. Järjestöjen kautta nuoret voivat saada ensikosketuksensa erilaisiin tapoihin vaikuttaa ja toimia yhteiskunnassa.

Meidän on aiempaa vahvemmin tuotava esiin niitä arvoja, joiden eteen järjestöt tekevät työtä. Arvot ovat nuorten osallistamisen ja tavoittamisen keskiössä, sillä juuri omien arvojen mukainen toiminta on monelle nuorelle tärkeää ja lisää myös merkityksellisyyden kokemusta elämässä.

Me Planilla olemme muun muassa ottaneet nuorten toiveesta ilmastokriisin hillitsemisen läpileikkaavaksi tavoitteeksi strategiaamme. Planin lastenhallitus nosti hyvin selkeästi esiin edellistä strategiaa kommentoidessaan, että sen tulee ottaa huomioon ilmastonmuutoksen vaikutukset vahvemmin.

Siitä lähtien olemme kehittäneet Planissa omaa ilmastotyötämme monin tavoin. Esimerkiksi tarjoamme tilaisuuksissamme aina kasvisruokaa, matkustamme Suomessa vain maata pitkin ja maksamme kulukorvauksia koululähtetilaillemme pyörällä kuljetuista matkoista. Lisäksi puhumme ilmastokriisin vaikutuksista erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin.

Turvallinen ilmapiiri mahdollistaa sen, että nuoret uskaltavat kertoa,

mitä heillä on sanottavaa. Tärkeintä kuitenkin on, että kun nuori on saanut kertoa oman mielipiteensä, sitä myös aidosti kuunnellaan ja se otetaan huomioon.

Kokemuksemme mukaan on tärkeää kirkastaa ja kommunikoida ne arvot, joita nuoret voivat toiminnassa edistää. Arvojen mukainen toiminta lisää merkityksellisyyden kokemusta ja antaa lisää voimavaroja elämään.

Kun nuoret pääsevät aidosti mukaan toimintaan ja heidän näkökulmiaan kuunnellaan, on avattava rohkeasti ovi muutokselle, jonka he voivat mukanaan tuoda. Järjestöjen onkin hyvä tuoda esiin tekemistä ohjaavat keskeiset arvot, ja miten nuoret voivat olla mukana niitä kehittämässä.

LÄHTEET

Fingo. 2022. Fingon trendikortit. <https://fingo.fi/wp-content/uploads/2022/04/Fingo-trendikortit-2022.pdf>

Plan International Suomi. 2019. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen -loppuraportti. Frankly Partners.

Plan International Suomi. Turvallisemman tilan periaatteet. <https://plan.fi/yhdenvertaisuus/>

Terveys ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Kouluterveyskyselyn tulokset. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

TietoEvy. 2022. Hyviä uutisia: nuorten usko tulevaisuuteen vahvistunut viime vuosina – joskin sota nousut suurimmaksi huolenaiheeksi. <https://www.tietoevry.com/fi/uutishuone/kaikki-uutiset-ja-tiedotteet/uutiset/2022/07/nuorten-usko-tulevaisuuteen-vahvistunut/>

Rohkeasti intiimistä – Nuoret mukana gynekologisen potilasjärjestön toiminnassa

PIIA SUORANTA & RIIKKA ULJAS-BÄRMAN

Kirjoittajat ovat Gynekologisen potilasjärjestön Korento ry:n järjestökoordinaattoreita. Järjestökoordinaattorien vastuulla on endometrioosin, adenomyoosin, PCOS:n ja vulvodynian vertaistuen sekä vapaaehtoistoiminnan koordinointi.

Gynekologinen potilasjärjestö Korento ry toimii valtakunnallisesti endometrioosin, adenomyoosin, PCOS:n ja vulvodynian kanssa elävien edunvalvojana. Järjestön tavoitteena on myös edistää vastuullista kuukautispuhetta sekä avointa gynekologista puhetta yhteiskunnassa. Tiedon ja vertaistuen tarjoaminen on järjestön toiminnan keskiössä. Noin 100 aktiivista vapaaehtoista toimivat Korenossa erilaisissa vertaistuen tehtävissä, hallituksessa, työryhmissä, kokemustoimijoina ja sosiaalisen median aktiiveina.

Korennon edustamat sairaudet oireilevat pääasiassa hedelmällisessä iässä, ja oireet voivat alkaa jo hyvin nuorena, jopa ennen kuukautisten alkamista. Järjestön toiminnassa onkin mukana paljon nuoria verrattuna moneen muuhun potilasjärjestöön. Vapaaehtoisista ja järjestön aktiiveista suurin osa on 20–40-vuotiaita, ja mukana on myös joukko alle 18-vuotiaita vapaaehtoisia.

Tässä artikkelissa kerromme nuorista, 16–29-vuotiaista vapaaehtoisista gynekologisen potilasjärjestön toiminnassa, esittelemme nuorille tarjottuja mahdollisuuksia ja nuorten omia innovaatioita sekä pohdimme, mitä kaikkea hyvää nuorten osallistamisesta on seurannut ja voi seurata – niin

järjestön kuin nuoren vapaaehtoisen näkökulmasta.

Tarkastelemme Korennon nuorille suunnattua toimintaa erityisesti rohkeuden ja häpeään ylittämisen näkökulmista. Lopuksi pohdimme, mitä niiden tavoittelulla voidaan saavuttaa.

Rohkeus valikoitui artikkelin näkökulmaksi siksi, että gynekologisista sairauksista ja oireyhtymistä puhuminen tarkoittaa usein intiimien asioiden jakamista. Se voi tarkoittaa puhetta esimerkiksi vulvasta, kohdusta ja munarakkuloista tai kokemusten jakamista runsaasta kuukautisvuodosta, penetraatiokivuista ja suolen toiminnan häiriöistä. Eikä siitä kertominen kosketa vain itseä: seksiin tai lapsettomuuteen liittyvistä kokemuksista puhuessaan jakaa usein paitsi omaa myös kumppanin tarinaa.

Artikkelia varten toteutettiin kesällä 2022 kohdennettu kysely Korennon nuorille vapaaehtoisille. Lisäksi sitä varten haastateltiin Korennon somelähettilyydestä vastaavaa järjestökoordinaattoria **Anna Halmista** ja Korennon hallituksessa toimivaa **Sonja Karppasta**, joka oli myös perustamassa Korennon nuorisotiimiä. Tekstissä on myös hyödynnetty vuosittaisen vapaaehtoistoiminnan kyselyn vastauksia.

NUORET VAPAAEHTOISET POTILASJÄRJESTÖN TOIMINNASSA

“On tärkeää, että on erilaisia persoonia ja jokaiselle kyllä löytyy oma paikkansa.”

– Nuori vapaaehtoinen

Vapaaehtoisuus ja aktiivisuus potilasjärjestössä voivat tarjota nuorelle mahdollisuuden löytää toimijuuden elämää ehkä voimakkaastikin rajoittavista gynekologisista oireista huolimatta. Omaan elämäntilanteeseen ja identiteettiin sopiva vapaaehtoistehtävä voi voimaannuttaa ja auttaa löytämään piilossa olevia voimavaroja.

Monipuolisen vapaaehtoistoiminnan tarjoaminen ja joustavien mukana olemisen tapojen löytäminen onkin Korennolle tärkeää, jotta jokainen voi löytää oman tapansa tukea muita ja edistää ymmärrystä gynekologisista sairauksista ja oireyhtymistä.

Suurin osa Korennon vapaaehtoistehtävistä on “ikärajattomia”: kannustamme kaikkia tekemään sitä, mikä itseä kiinnostaa, ikään liikaa katsoimatta. Tällä hetkellä ainoa vapaaehtoisrooli, johon on yläikäraja, on Korennon nuorisotiimi, jonka kahdeksi vuodeksi valittavat jäsenet ovat korkeintaan 29-vuotiaita Korennon jäseniä.

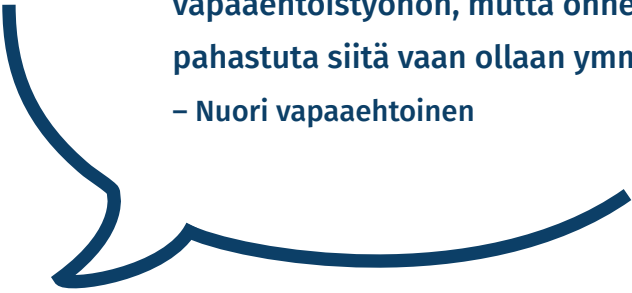
Nuorisotiimin lisäksi nuoria vapaaehtoisia on mukana monissa eri rooleissa, niin hallituksen luottamustehtävissä, bloggaajana, somelähtelänä, jäsenlehden toimituksessa kuin esimerkiksi vertaistukiryhmän vetäjänäkin. Sosiaalisen median puolella nuoret vapaaehtoiset näkyvät aktiivisesti muun muassa somelähtelästoiminnassa, nuorisotiimin omalla Instagram-kanavalla sekä Korento ry:n Instagram-tilin vierailuilla.

Korennon vapaaehtoiset kertovat, että vapaaehtoistoiminta on heille tiedon jakamista, tukemista, luottamusta, itsensä toteuttamista, oppimista ja epäkohtiin vaikuttamista. Vaikka vapaaehtoisemme toimivat itse avun tarjoajina, monet kertovat saaneensa vapaaehtoistyön kautta iloa ja vertaistukea myös omaan arkeen ja gynekologisen sairauden kanssa elämiseen.

Muun muassa muiden tarinoiden kuuleminen, yhteisön tuki ja turva, vertaisen kohtaaminen, muiden auttaminen sekä tunne siitä, että asian kanssa ei ole yksin ja että on osa jotakin suurempaa tulivat esille vapaaehtoisille suunnatussa kyselyssä (Korento ry 2021). Kivaa vapaaehtoisena toimi-

misessa ovat olleet uudet vertaiskaverit ja tuttavuudet, järjestötoimintaan syvemmin tutustuminen, hyvät kokemukset, yhteishenki, mahdollisuudet päästä kertomaan omasta tarinasta sekä mahdollisuus valita laajasti, mitä haluaa tehdä ja mitä ei. (Korento ry 2022.)

Nuoret vapaaehtoisemme kertoivat, että positiivisesti omaan vapaaehtoistoimintaan vaikuttavat hyvä ryhmähenki, vertaistuki, vapaaehtoisten välinen ymmärrys ja lempeys sekä työntekijöiden pätevyys, avuliaisuus, saavutettavuus ja ymmärtäväisyys. Negatiivisesti omaan vapaaehtoisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat puolestaan vastuun jakautuminen epätasaisesti sekä suuri vastuu ja stressi. (Korento ry 2022.)

“Välillä on vaikeaa löytää aikaa ja voimia vapaaehtoistyöhön, mutta onneksi Korennolla ei pahastuta siitä vaan ollaan ymmärtäväisiä.”
– Nuori vapaaehtoinen

Pyrimme Korennon vapaaehtoistoiminnassa rakentamaan viestinnällämme ja toiminnallamme sellaista vastaanottavaa ilmapiiriä, jossa on matala kynnys ottaa yhteyttä, antaa palautetta ja ideoida uutta. Erityisen tärkeäksi tämä on koettu nuorten osallistamiseksi.

Suurin osa nuorten vapaaehtoisten kyselyyn kesällä 2022 vastanneista kuin myös kesän 2021 vapaaehtoistoiminnan kyselyyn vastanneista kertoo, että tavoite toteutuu: mukaan lähteminen ja yhteydenotot koetaan helpoksi.

“Välillä oli haastavaa rajoittaa saatavana olemista, kun tavallaan olisi aina halunnut vastata nopeasti jokaiselle ja olla koko ajan läsnä, mutta huomasin myös tarvitsevani omaa aikaa.”

– Nuori vapaaehtoinen

Miten potilasjärjestö sitten voi tukea nuoria vapaaehtoisiaan?

Nähdäksemme keskiössä ovat nuoren hyvinvointi ja rajat. Koordinaattorin tulee muistuttaa itsestä huolen pitämisestä, kysyä kuulumisia ja ohjata toimimaan omia rajoja kunnioittavalla tavalla. Jaksamisen ja omien rajojen teemat ovat Korennon toiminnassa usein esillä, arjen yhteydenpidon lisäksi muun muassa vapaaehtoisten koulutuspäivillä.

Jo ennen ensimmäistä somejulkaisua, chattia tai vertaistukiryhmän tapaamista on hyvä miettiä, kuinka paljon ja mitä haluaa itsestään, läheisistään ja sairaudestaan jakaa. Kun asiaa on miettinyt etukäteen, ei innostuneena ehkä tule jaettua sellaista, mikä myöhemmin voi tuntua sittenkin liian yksityiseltä. Yhtä tärkeää on vetää raja sen osalta, kuinka paljon ja milloin on tavoitettavissa.

Nuorelle vapaaehtoiselle pitää kommunikoida, että on ok asettaa omat rajat ja kuunnella niitä, on ok ottaa taukoa tehtävästä, on ok reagoida oman jaksamisen mukaisesti ja on ok, että oma osallistuminen näyttää erilaiselta erilaisina hetkinä.

Nuorelle on hyvä myös tarjota tilaisuuksia puhua omasta vapaaehtoisuudestaan työntekijän ja toisten vapaaehtoisten kanssa. Aika ajoin tarjotaan myös tilaisuutta vapaaehtoisteemojen käsittelyyn ryhmässä työnoh-

jaajan ohjaamana. Nuorilla vapaaehtoisilla pitää olla tiloja, joissa on matala kynnyksen purkaa, kysyä ja kuulla muita. Pienet kiitokset, muistamiset ja positiivinen palaute vievät myös pitkälle.

Vapaaehtoisroolista riippuen nuorellekin vapaaehtoiselle voi kasautua suuri määrä vastuuta. Haluamme antaa kaikille mahdollisuuden tehdä sellaista vapaaehtoistoimintaa, joka on itselle mieluisaa ja sopivaa. Jotkut haluavat haastaa itseään vapaaehtoistoimintaan lähtemällä, ja myös tähän, itsensä haastamiseen ja kehittämiseen, haluamme kannustaa.

On kuitenkin järjestön vastuulla pitää huolta siitä, että nuoren vapaaehtoisen vastuu ei kasva liian suureksi ja tekemisessä pysyy mukana ilo ja rentous. Jos vapaaehtoinen ei saa enää tehtävästään itselleen iloa, on aika muuttaa jotain.

On myös erityisen tärkeää, että työntekijät pitävät yhteyttä nuoriin vapaaehtoisiiin. “Mitä kuuluu?” ja “Miltä asian x tekeminen on tuntunut?” ovat pieniä kysymyksiä ja eleitä, joilla rakennetaan arjen yhteydenpitoa ja tukea. Erityisen tärkeää jakamisen rajoista ja omista voimavaroista huolehtimisen tukeminen on silloin, kun kyseessä on alaikäinen vapaaehtoinen.

NUORET VAPAAEHTOISET AVOIMEMPAA VIESTINTÄÄ LUOMASSA

**“Kuin olisi ottanut sairaudelta ohjat
takaisin omiin käsiin.”**

– Nuorisotiimin perustajajäsen

Minkälaisia uusia toiminnan muotoja syntyy, kun tekemistä lähdetään kehittämään nuorilta vapaaehtoisilta tulevien toiveiden, tarpeiden ja mielenkiinnon perusteella? Esittelemme seuraavaksi kahden uuden toimintamuodon ideoimista ja tuomista osaksi potilasjärjestötoimintaa.

Korennon nuorisotiimi perustettiin osana Nuori nainen ja endometrioosi -hanketta (2016–2018). Tiimin perustaminen syntyi vahvasti nuorten aktiivien ehdoilla. Tiimin perustajajäsen ja Korennon nykyinen hallitusaktiivi **Sonja Karppanen** kertoo olevansa tyytyväinen, että lähti mukaan toimintaan:

“Onneksi uskalsin lähteä perustamaan nuorisotiimiä. Nuorisotiimiä perustettaessa mietin, uskallanko jakaa omaa tarinaa ja sairaushistoriaa julkisesti. Kun jaoin tarinani, ällistyin: Sain paljon positiivisia kommentteja niin ihmisiltä, jotka painivat samojen asioiden kanssa kuin niiltä, jotka eivät olleet koskaan kuulleet gynekologisista sairauksista ja oireyhtymistä. Tuntui voimaannuttavalta jakaa oma tarina, kuin olisi ottanut sairaudelta ohjat takaisin omiin käsiin. Pohjaton kiitollisuus kantaa tähän päivään, kun minulle kerrotaan että ‘kuulin tästä sinulta ensi kertaa’, ‘sä rohkaisit mua hakemaan apua uudestaan’ tai ‘kuulin sun äänen päässä ja päätin priorisoida oman hyvinvointini!’”

Nuorisotiimin muodostavat kuusi jäsentä, jotka toimivat tiimissä korkeintaan kahden vuoden ajan. Tiimi valitsee uudet jäsenensä yhdessä järjestökoordinaattorien kanssa. Tiimiläisillä on käytettävissään erilaisia tapoja vaikuttaa ja tukea muita.

Keskeisen osan nuorisotiimin toimintaa muodostaa Instagram-tili **@nuoretkorennot**. Tilillä tiimiläiset voivat jakaa omia kokemuksiaan elämästä gynekologisen sairauden tai oireyhtymän kanssa, osallistua kannanotoilla ja näkökulmilla keskusteluun ajankohtaisista teemoista, jakaa tietoa kuukautisista ja gynekologisesta oireilusta sekä tarjota vertaistukea saman-

kaltaisissa tilanteissa eläville nuorille. Osa tiimiläisistä näkyy sosiaalisessa mediassa kasvoillaan, osa ei. Aika ajoin tilillä on myös vieraita, esimerkiksi asiantuntijoita tai omia kokemuksiaan jakavia muita nuoria.

Somessa vaikuttamisen lisäksi tai sijaan tiimin jäsenenä voi myös esimerkiksi osallistua Korennon nuorten vertaistukileirin järjestelyihin, pitää nuorille suunnattua chattia, kirjoittaa Korennon jäsenlehteen Endorfiniin ja tuoda muutoin nuorten ääntä kuuluviin potilasjärjestössä.

Tilaa on myös uudennaisille kokeiluille. Nuorisotiimin merkitys on myös tiimissä itsessään: ryhmän tuessa, keskusteluissa, yhteisessä tekemisessä ja kehittämisessä, erilaisten näkemysten ja toiveiden yhdistämisessä sekä vertaisuudessa.

Toinen esimerkki vapaaehtoistoiminnan ja viestinnän kehittymisestä uuteen suuntaan on somelähtetilästoiminta. Toive somelähtetilästoiminnasta nousi useasti esiin vapaaehtoisille ja jäsenille suunnatuissa kyselyissä, ja toiminta käynnistettiin alkuvuodesta 2022.

Somelähtetiläksi lähtemiselle ei ole ikärajaa, mutta kiinnostuneet ja mukaan lähteneet ovat olleet pääasiassa nuoria. Korennon somelähtetiläitä jakavat omissa somekanavissaan tietoa Korennon teemoista omalla tavallaan ja äänellään.

Teemojen arkaluontoisuuden vuoksi pidämme tärkeänä, että somelähtetiläänä voi toimia myös anonymisti. Somelähtetiläitä on nyt pieni mutta aktiivinen ryhmä, ja heidän kanssaan myös kehitetään toimintaa eteenpäin. Ennen sometoiminnan käynnistämistä käytettiin reilusti aikaa toiminnan tavoitteiden, raamien ja potentiaalisten haasteiden miettimiseen. Somen puolella mahdolliset ongelmatilanteet voivat näyttää hyvinkin erilaisilta kuin esimerkiksi hallituksen tai vertaistukiryhmän toiminnassa. Somelähtetiläille on esimerkiksi jaettu suunnitelma ja ohjeistus siitä, miten toimia, jos he saavat epäasiallisia viestejä.

Somelähtetilästoiminta tarjoaa vapaaehtoiselle mahdollisuuden pur-

kaa tabuja, jakaa tietoa ja käsitellä omaa tilannettaan. Vapaaehtoinen saa halutessaan järjestön kautta lisää näkyvyyttä ja alustan, jolla toimia. Antamalla vertaistukea, vapaaehtoiset myös saavat vertaistukea takaisin monin eri tavoin – se voi olla tsemppaava kommentti, tykkäys, kiva reaktio storiin, toisen vapaaehtoisen somelähettilään tuki tai jopa ystävyys.

Järjestölle somelähettilästoiminta on tuonut viestintään mukaan monipuolisuutta ja inhimillisyyttä. Somelähettiläiden kautta vertaistuki ja tieto leviää laajemmalle kuin aikaisemmin. Vapaaehtoisten tekemä sisältö tuo järjestön virallisen viestinnän rinnalle rentoutta. Sisältö tulee järjestön neutraaliin sävyyn verrattuna lähemmäksi viestin vastaanottajaa.

Somen tarjoama vertaistuki tarjoaa entistä matalamman kynnyksen saada tietoa ja pyytää apua. Se ei myöskään sido vertaistuen saajaa samalla tavalla kuin esimerkiksi vertaistukiryhmän tapaamiseen lähteminen.

NUORTEN VAPAAEHTOISTEN AVOIMUUS JA ROHKEUS TOIVON LUOJINA

“Mielestäni yksi Korennon tärkeimmistä tehtävistä on normalisoida puhetta intiimeistä aiheista.”

– Nuori vapaaehtoinen

Kokemusten jakaminen, vertaistuen tarjoaminen ja avoin puhe sosiaalisessa mediassa antaa gynekologisille sairauksille ja oireyhtymille kasvot. Kysymme nuorille vapaaehtoisille suunnatussa kyselyssä, vaatiiko tämä vapaaehtoisilta erityistä rohkeutta puhua intiimeistä aiheista. Osa kokee, että riippuu vapaaehtoisroolista, paljonko rohkeutta vaaditaan.

Jokainen nuori valitsee itse, minkälaisessa vapaaehtoistehtävässä toimii, joten jokainen voi myös itse vaikuttaa siihen, kuinka paljon rohkeutta itseltään vaatii. Joissakin tehtävissä – esimerkiksi somelähettiläänä – nuori vapaaehtoinen voi joutua keräämään rohkeutta ja pohtimaan sekä omia rajojaan että intiimien teemojen merkitystä itselleen.

Toisaalta potilasjärjestön vapaaehtoisena toimimisen kautta saa ikään kuin oikeutuksen pitää gynekologisia teemoja esillä. Vapaaehtoisuuden kautta intiimeistä asioista puhuminen on muuttunut monelle entistä helpommaksi, ja kokemusten jakamisen koetaan normalisoivan puhetta gynekologisista aiheista.

Korenon vapaaehtoisena oman tarinan jakaminen itselle sopivalla tavalla ja omat rajat mukana pitäen on ollut nuorten vapaaehtoisten omin sanoin erittäin positiivista: he ovat saaneet turvallisen tilan jakaa omia kokemuksiaan ja saaneet hyvää palautetta. Rohkeutta oman kokemuksen jakamiseen on antanut muiden tarinoiden kuuleminen ja tiedon saaminen omasta sairaudesta tai oireyhtymästä. (Korento ry 2022.)

Korento ja Korenon vapaaehtoiset saavat avoimuudestaan ja intiimien asioiden esillä pitämisestä runsaasti positiivista palautetta: avoimuus kannustaa hakemaan apua, auttaa ymmärtämään omia oireita tai läheisen sairautta sekä ennen kaikkea osoittaa sen, ettei ole yksin vaikeiden oireiden ja niiden vaikutusten kanssa.

Kuukautisista ja gynekologisista oireista puhumiselle on tilaa ja tarvetta. Sosiaalinen media onkin antanut tilan muun muassa kuukautisiin liittyvälle aktivismille (ks. esim. Tomlinson 2021). Muutos on selvä esimerkiksi

Elina Oinaan (2011) 80-luvulla nuoruutensa eläneisiin haastateltaviin, joista hän kertoo kuukautisia ja häpeää käsittelevässä artikkelissaan:

“Haastatellessani aikuisia naisia kuukautiskokemuksista kysyin, haluaisivatko he avoimempaa kuukautiskulttuuria. ‘Ei tosiaan’ tai hämmästynyt hiljaisuus olivat tavallisia vastauksia.”

Nuorten rohkeus tuo vastapainoa häpeälle, jota moni gynekologisen sairauden tai oireyhtymän kanssa elävä kokee. Häpeää aiheuttaa usein puhumattomuus ja intiimien asioiden, kuten kuukautisten, seksin ja kivun stigmatisointi.

Toisaalta häpeää luo myös kuukautisten naurettavaksi osoittaminen, mitä tapahtuu paitsi koululuokissa myös esimerkiksi mediassa ja viihteessä. Oinas (2011) kirjoittaa:

“Usein kuukautisiin liittyy jonkinlainen häpeän pelko. ‘Muut’, ympäristö, odotukset ja katseet ovat hämmästyttävän läsnä näissä yksityisissä tiloissa tapahtuvissa muistoissa. Kuukautisten alkamiseen liittyvä epä-mukavuus ja tunteet kytkeytyvät varmastikin osittain omakohtaiseen kipuun ja hämmennykseen, mutta muisteluaineisto kuvaa yllättävän paljon sitä sosiaalista yhteisöä, jonka keskellä tyttö joutuu pohtimaan uutta ruumiillisuuttaan.”

Häpeä voi johtaa esimerkiksi siihen, että apua tarvitseva ei hakeudu hoitoon ollenkaan tai hoitoon hakeutuminen myöhästyy (Eskola ja Hakulinen 2021 & Tuomaala 2017), että sairaslomaa tarvitsevat sinnittelevät kipujen kanssa töissä pidempään tai että sairauden/oireyhtymän kanssa elävä alkaa välttää fyysistä läheisyyttä suhteissa tai luopuu kokonaan esimerkiksi parisuhteen tavoittelusta (Wiinamäki 2018).

Jokainen somelähettilään tekemä julkaisu tai stoori, jokainen omaa arkeansa jakava nuorisotiimiläinen, jokainen toivoa täynnä oleva teksti, tekee häpeästä pienemmän. Sosiaalisen median välityksellä kuukautisia sekä gynekologisia sairauksia ja oireyhtymiä ympäröinyt hiljaisuuden muuri murenee uudella, näkyvällä avoimuudella.

LOPUKSI

Tässä artikkelissa on avattu tapoja, joilla nuoret vapaaehtoiset osallistuvat potilasjärjestön toimintaan sekä kuukautisista ja gynekologisista oireista puhumisen normalisointiin. Nuoret tuovat mukanaan uusia ideoita ja tekemisen tapoja, tuoretta näkökulmaa sekä avoimuutta ja rohkeutta. Potilasjärjestön näkökulmasta nuoret vapaaehtoiset ovat elintärkeä osa toimivaa, rohkeaa ja inhimillistä viestintää ja toimintaa.

Tabujen murtaminen vaatii rohkeutta puhua ja asettaa oma keho katseen kohteeksi. Rohkeutta olla sairas nuori pystyvyyttä ihannoivassa yhteiskunnassa, rohkeutta olla tarvitseva, väsyvä ja kipeä. Rohkeutta puhua huonosta hoidosta ja epäonnistuneista kohtaamisista. Ja yhtä lailla rohkeutta vastustaa somessa voimakasta paljastamisen vaatimusta, pitää oma tarina itsellään ja vaikuttaa muutoin: rakenteiden tai vertaistuen kautta. Rohkeudella murretaan hiljaisuutta ja häpeää, joita gynekologisiin sairauksiin on pitkään liitetty.

LÄHTEET

Korento ry. 2021. Vapaaehtoistoiminnan kysely.

Korento ry. 2022. Kysely nuorille vapaaehtoisille.

Eskola, S. & Hakulinen, J. 2021. Vulvodynia: vaikutukset naisen elämään. Diakonia-ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/handle/10024/488095>

Oinas, E. 2011. Häpeä, arki ja ruumiillisuus. Teoksessa Kainulainen & Parente-Čapková (toim.) Häpeä vähän! Kriittisiä tutkimuksia häpeästä. Turku: UTU, 151–180.

Tomlinson, M. K. 2021. Moody and monstrous menstruators: the Semiotics of the menstrual meme on social media. *Social Semiotics* 31(3), 421–439.

Tuomaala, H. 2017. Kartoitus vulvodynian taustatekijöistä ja hoidosta sairauskertomustietojen perusteella. Kirjallinen työ. Tampereen yliopisto, Lääketieteen ja biotieteen tiedekunta. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100669/SYVENTAVA-1487839995.pdf?sequence=1&isAllowed=>

Wiinamäki, W. 2018. Endometrioosin sairastamiseen liittyvät tunteet, kokemukset ja ilmiöt eri elämänaueilla.

Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatutkimus. <https://korento.fi/wp-content/uploads/2019/03/kandidaatintutkielmaEndometrioosinsairastamiseenliittyvattunteetkokemuksetja.pdf>

Nurekatiimi kokoaa yhteen reumaa sairastavia nuoria

HETA RISSANEN

Kirjoittaja työskentelee Suomen Reumaliitossa järjestösuunnittelijana lasten ja nuorten toiminnan parissa.

Nuoretkin sairastavat reumasairauksia. Stereotypia siitä, että reuma on vain vanhojen ihmisten sairaus, pitää edelleen jossain määrin pintansa. Nuorena tällaiseen, päällepäin usein näkymättömään sairautteen sairastuminen voi olla kova paikka. Usein vain toinen samassa tilanteessa oleva voi ymmärtää, mitä nuori käy läpi. Joskus riittää tieto siitä, että ei ole sairautensa kanssa yksin.

Reumaliiton Nurekatiimi, nuoret reuman kanssa, on perustettu, jotta reumaa sairastavilla nuorilla olisi paremmat mahdollisuudet kohdata toisensa ja jotta nuorten ääni saadaan kuuluviin. Tässä artikkelissa kerrotaan, mitä Nurekatiimin vapaaehtoiset tekevät ja pohditaan, mikä motivoisi muitakin nuoria mukaan toimintaan.

MIKSI NUORTEN SAIRAUKSISTA ON TÄRKEÄÄ PUHUA?

Reumasairauksia on yli 200 erilaista ja myös niiden oireet ovat erilaisia ja yksilöllisiä (Suomen Reumaliitto 2022a). Osa reumasairauksista yleistyy iän myötä, mutta reumasairauksiin voivat kuitenkin sairastua kaiken ikäiset.

Lastenreuma, yksi lukuisista reumasairauksista, on autoimmuunitauti, joka alkaa yleensä alle 16-vuotiaana. Sen oireena on niveltulehdus, joka aiheuttaa muun muassa jäykkyyttä ja arkuutta nivelissä. Lastenreuma on suhteellisen harvinainen tauti, johon sairastuu vuosittain noin 150 lasta

(Suomen Reumaliitto 2022b). Lapset ja nuoret voivat toki sairastua myös muihin reumasairauksiin kuin lastenreumaan.

On arvioitu, että eri määrittelytapojen perusteella noin 10–30 %:lla nuorista on jokin pitkäaikaissairaus (Vähätalo & Karukivi 2019). Pitkäaikais-sairaudet vaikuttavat jossain määrin altistavan psyykkisille sairauksille, vaikkakin tutkimuksia pitkäaikaissairauksien yhteydestä psyykkisiin ongelmiin on toistaiseksi melko vähän (Vähätalo & Karukivi 2019). Murrosiän myllerrysten lisäksi pitkäaikaissairauteen liittyvät huolet voivat kuormittaa nuorta aikuis-tumisen kynnyksellä, eivätkä muut voi täysin tietää, millaisten esteiden ja haasteiden kanssa pitkäaikaissairas nuori joutuu kamppailemaan.

Hyvän hoidon rinnalla vertaistuella voi olla äärimmäisen tärkeä merkitys, kun nuori pohtii omaa sairauttaan ja tulevaisuuttaan. Tietoa vertais-tuen mahdollisuuksista voi saada monesta paikasta, esimerkiksi potilasjär-jestön kautta.

Jos yhteistä kohtaamisväylää ei ole, voi syntyä tunne siitä, ettei ole ketään toista nuorta, joka sairastaisi pitkäaikaissairautta tai eläisi samanlai- sessa tilanteessa. Tästä hyvä esimerkki on erään nuoren vastikään someka- navan kautta reumatologille esittämä kysymys: *”Onko noloa sairastaa reu- maa?”*.

SUOMEN REUMALIITTO

Suomen Reumaliitto on valtakunnallinen kansanterveys-, potilas-, vammais- ja liikuntajärjestö, johon kuuluu 135 jäsenyhdistystä ja lähes 30 000 henkilö- jäsentä. Suomen Reumaliitto jäsenyhdistyksineen edistää reuma- ja muihin tuki- ja liikuntaelinsairauksiin sairastuneiden ihmisten hyvinvointia. Reu- maliitto haluaa olla rakentamassa reumayhteisöä ja helpottaa sairastavien ihmisten elämää tarjoamalla tietoa, tukea ja toimintaa.

Reumaliiton jäsenyhdistyksissä toimii joitakin lasten ja nuorten ryh- miä. Monilla paikkakunnilla tällaista toimintaa ei kuitenkaan ole. Reumalii-

ton jäsenrekisterin mukaan jäsenistöstä alle 18-vuotiaita on 164, 18–29-vuotiaita 214 ja 30–35-vuotiaita 217 henkilöä (Reumaliiton jäsenrekisteri 25.7.2022).

Paikallisyhdistykset eivät joko tavoita lapsiperheitä ja nuoria, toiminta ei nyky muodossaan ole nuorten mielestä kiinnostavaa tai nuoret ovat maantieteellisesti levittyneet niin laajalle alueelle, että paikallisen toiminnan järjestäminen on haastavaa.

Nuorilla on kuitenkin oma, valtakunnallinen yhdistys. Suomen Reumanuoret ry on vuonna 2014 perustettu voittoa tavoittelematon yhdistys alle 35-vuotiaille nuorille. Yhdistyksen tarkoituksena on järjestää vertaistukitoimintaa ja tiedotusta jäsenille sekä edistää reumanuorten asioita. Toiminta pyörii vapaaehtoisvoimin (Suomen reumanuoret ry 2022).

NUREKATIIMI – NUORET REUMAN KANSSA

Nuorten asioiden edistämiseksi Reumaliittoon on perustettu myös nuorten oma toimikunta. Se perustettiin vuonna 2019, jotta nuorten oma ääni saataisiin yhä paremmin kuuluviin. Toimikunta nimettiin Nurekatiimiksi, joka tulee sanoista nuoret reuman kanssa. Nurekatiimiä luotsaa Reumaliitossa nimetty työntekijä, joka toimii esimerkiksi kokousten kokoonkutsujana ja viestinviejänä Reumaliiton ja nuorten välillä.

Nurekatiimiin kuuluu vapaaehtoisia nuoria ja nuoria aikuisia, jotka itse sairastavat jotain reuma- tai muuta tuki- ja liikuntaelinsairautta. Mukana on myös muutamien sairastavien nuorten vanhempia. Kuka tahansa halukas voi liittyä yhteisöön seuraamalla Nurekatiimiä sosiaalisessa mediassa ja osallistumalla tapahtumiin. Tiimi ottaa myös avoimesti mukaan kaikki uudet innokkaat vapaaehtoiset.

Nurekatiimissä vapaaehtoisista koostuva ydintiimi toimii hallituksen tapaan sopien toiminnan isoista linjoista, mutta kaikki tiimiläiset saavat suunnitella, ehdottaa ja toteuttaa sisältöä oman jaksamisen ja halukkuuden mukaan. Ryhmän tärkeimmät tehtävät tiivistyvät sanoihin vertaistuki, vaikut-

taminen ja välittäminen.

Nurekatiimi luo kohtaamispaikkoja nuorille vertaistuen mahdollistamiseksi, välittää tietoa reumasta sekä tarjoaa tukea nuorille sairauteen ja siihen liittyviin arkisiin asioihin liittyen. Tiimi toimii myös nuorten äänenä välittäen nuorten kokemuksia ja toiveita Reumaliittoon.

Nurekatiimi on mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kohtaamisia nuorille ja nuorille aikuisille sekä kasvokkain että etäyhteydellä ja tiedottaa nuorille suunnatuista toiminnasta kanavissaan. Tiimiläisten tärkeä rooli on myös omalla esimerkillä innostaa muita nuoria osallistumaan tapahtumiin.

Oman toiminnan lisäksi Nurekatiimi tekee mielellään yhteistyötä muiden tahojen kanssa, ja etenkin Suomen Reumanuorten kanssa yhteistyö on tiivistä. Osa vapaaehtoisista onkin mukana sekä Nurekatiimissä että Suomen Reumanuorten yhdistystoiminnassa.

Lisäksi Nurekatiimin nuoret vapaaehtoiset ylläpitävät Nurekatiimin somekanavia Instagramia, YouTubea, Discordia ja TikTokia. Maantieteellisten etäisyyksien ollessa pitkiä sosiaalinen media onkin todettu hyväksi tavaksi ylläpitää toimintaa ja tavoittaa nuoria läpi vuoden. Nurekatiimin sosiaalisen median kanavista huokuu aitous, lämminhenkisyys ja toisinaan huumorikin.

Kaikki somepäivittäjät ovat hyväksyneet yhteiset säännöt, joissa lupataan olla hyväkäytöksinen ja helposti lähestyttävä porukka, joka ei neuvo tai ota kantaa esimerkiksi hoitomuotoihin. Nuoret voivat kuitenkin jakaa kokemuksia omista hoidoistaan, lääkkeitään, kuntoutuksesta ja yleisesti elämästä sairauden kanssa. Kaikki sisältö on lähtöisin nuorten omista kokemuksista ja ideoista, ja kukin voi jakaa henkilökohtaisia asioitaan sen verran kuin sopivalta tuntuu.

Viimeisen kahden vuoden aikana koronapandemia esti leirien ja tapahtumien järjestämisen lähes täysin. Digiloikka ei kuitenkaan tuottanut suurempia vaikeuksia, vaan nuoret lähtivät rohkeasti yhdessä miettimään,

miten voimme tukea nuorten reumayhteisöä poikkeusaikanakin. Jo valmiiksi toimivat sosiaalisen median kanavat saivat luonnollisesti lisää sisältöä, ja vuoden 2021 alussa luodulla Nurekatiimin TikTok-tililläkin on jo yli 400 seuraajaa ja videoilla yli 11 000 tykkäystä.

Lisäksi nuoret järjestivät korona-aikana muun muassa Zoom-iltoja erilaisin aihein ja olivat mukana tekemässä podcast-sarjaa, jossa käsiteltiin reumasairautta ja nuorten elämää. Kun esimerkiksi somevideon kommenttikentässä lukee ”mullakin on reuma”, kysytään lisätietoja reumasta tai kiitellään piristävistä videoista, voidaan sanoa Nurekatiimin onnistuneen joissain tavoitteissaan myös poikkeusaikojen vallitessa.

Poikkeusaikana lisääntyneestä etätoiminnasta on saatu hyvää palautetta, ja joillakin etäyhteys on madaltanut kynnystä tulla mukaan toimintaan. Osa reumaa sairastavista nuorista on kuulunut myös sairauden tai lääkitysten vuoksi riskiryhmään ja ollut erityisen paljon eristyksissä, jolloin etätaapahtumat ja somesisällöt ovat tarjonneet kaivattua piristystä ja kohtaamisia.

Matalan kynnyksen etätaapahtumat ja somen hyödyntäminen nuorten tavoittamisessa tulevat varmasti jatkumaan, ja verkossa tapahtuva vertais-toiminta on tullut jossain määrin jäädäkseen. Kaikki eivät kuitenkaan koe ruudun välityksellä keskustelua tai somemaailmaa omakseen, ja samalla monien nuorten kommentteissa on noussut esiin kaipuu kasvokkaiselle vertaistuelle ja yhdessäololle.

Syksyllä 2021 Teamsin välityksellä järjestetyssä Nurekatiimin ja Suomen Reumanuorten yhteisessä ideointituokiossa keskusteltiin siitä, kuinka tällaisia tapaamisia voitaisiin toteuttaa mahdollisimman matalalla kynnyksellä, kun se jälleen on turvallista. Heräsi ajatus kiertueesta: sen sijaan, että yritetään saada kaikki nuoret yhdelle paikkakunnalle, viedäänkin tapahtuma usealle paikkakunnalle. Samalla nuorilla olisi oiva mahdollisuus tutustua toisiinsa ja toistensa kotipaikkakuntiin paremmin.

Idea jalostui Reumareissu-nimiseksi kuuden paikkakunnan kesäkie-

tueeksi, jota ryhmä vapaaehtoisia lähti toteuttamaan. Reumareissu matkasi 29.7.–7.8.2022 Turkuun, Tampereelle, Lahteen, Joensuuhun, Ouluun ja Rovaniemelle piknikin, kisailujen, vertaistuen ja rennon yhdessäolon merkeissä. Kaikkiaan Reumareissu kokosi yhteen 24 reumaa sairastavaa, 8–35-vuotiasta nuorta.

Miksi Nurekatiimiä tarvitaan?

- Useimmat reumaa sairastavat ja nykyiset yhdistystoimijat ovat iäkkäämpiä, minkä vuoksi valtakunnallinen yhteistyö nuorten kesken on erityisen tärkeää vertaisten löytämiseksi.
- Nurekatiimi ei ole yhdistys, joten sen toiminta on vapaamuotoisempaa. Nurekatiimillä ei esimerkiksi ole virallisia jäseniä, vaan toiminta ja sisältö on kaikille avointa.
- Nurekatiimillä ei myöskään ole nimettyä hallitusta, joskin muutaman vapaaehtoisen ydintiimi toimii hallituksen tapaan kokoustaen pari kertaa vuodessa. Nurekatiimin toimintaa koordinoi Reumaliitossa nimetty työntekijä, joka toimii esimerkiksi kokousten kokoonkutsujana ja viestinviejänä liiton ja nuorten välillä.
- Kaikki halukkaat nuoret ovat tervetulleita ideoimaan ja toteuttamaan toimintaa. Viestintä tapahtuu pääasiassa yhteisen WhatsApp-ryhmän kautta, jossa Reumaliiton työntekijä toimii ylläpitäjänä.
- Toiminnan sisällöt eivät ole ennakoon määriteltyjä ja ideat tulevat nuorilta itseltään esimerkiksi vapaaehtoisilta, seuraajilta tai yhteisen ideoinnin tuloksena. Ideoita toteutetaan käytettävissä olevien resurssien rajoissa.
- Nurekatiimin ei ole tarkoitus kilpailla Suomen Reumanuorten kanssa. Päinvastoin: Suomen Reumanuoret ja Nurekatiimi tekevät paljon yhteistyötä, ja osa nuorista on aktiivisesti mukana molempien toiminnassa. Myös paikallisyhdistyksiä kannustetaan tekemään yhteistyötä Nurekatiimin kanssa.

VERTAISTUKEA VAI VAPAAEHTOISTOIMINTAA?

Mikkonen ja Saarinen (2018) määrittelevät vertaistuen sosiaali- ja terveystuella näin:

”Vertaistuella tarkoitetaan kokemukseen perustuvaa, ihmisten keskinäistä tukea. Vertaistuki on omaehtoista toimintaa, eli vertaiset toimivat omaksi ja toistensa hyväksi. Vertaistoiminta on käsitteenä vertaistukea laajempi, ja se käsittää kaiken toiminnan, mitä vertaistukeen sisältyy.”

Vapaaehtoistoiminnan on puolestaan sanottu olevan jossain vertaistuen ja ammatillisen työn välimaastossa. Vapaaehtoisuus tuottaa yksisuuntaista tukea minulta sinulle. Vertaistuki puolestaan on vastavuoroista minulta sinulle, sinulta minulle ja ryhmässä meiltä meille. Vapaaehtoinen on yleensä viiteryhmän ulkopuolinen, ei vertainen (Mikkonen & Saarinen 2018).

Nurekatiimin aktiivien järjestämä toiminta voidaan nähdä vapaaehtoistoiminnan ja vertaistoiminnan yhdistelmänä. Nuoret ovat mukana vapaaehtoisesti ja kukin voi itse päättää, minkälaisien asioiden toteutuksessa haluaa olla mukana. Osa tykkää tehdä somesisältöä, toisille tapahtumien järjestäminen ja kasvokkaiset kohtaamiset ovat ykkösjuuttu. Vertaistuki on kuitenkin jossain määrin läsnä kaikessa toiminnassa ja sisällössä. Vapaaehtoiset nuoret ovat itse sairastavia mutta eivät kuitenkaan koulutettuja vertaistukijoita.

Yksi Nurekatiimin olemassaolon tarkoitus on mahdollistaa vertaistuki ja sairastavien nuorten kohtaamiset. Joku voi saada tarvitsemansa vertaistuen katsoessaan videon, jossa toinen nuori kertoo omista kokemuksistaan. Toiselle tärkeää on päästä keskustelemaan kokemuksista kasvokkain, joko ennakkoon rajatusta aiheesta tai vapaammin. Jollekin tärkeintä on päästä tapaamaan muita ja pitämään hauskaa yhdessä, vaikka ei aktiivisesti puhutaisikaan sairaudesta. Riittää tieto siitä, ettei ole sairautensa kanssa yksin.

Nurekatiimissä ei ole myöskään kyse säännöllisesti kokoontuvasta ryhmästä, kuten vertaisryhmät usein ovat. Kuitenkin osallistumalla eri toimintamuotoihin nuorilla on mahdollisuus tavata samoja ihmisiä uudestaan ja uudestaan.

Mikkonen (2009) on väitöskirjassaan todennut vertaistuen tarjoavan tietoa ja toimintaa, rohkaisua, turvaa ja tukea sekä voimavaroja sairastuneiden erilaisiin tarpeisiin. On helppoa havaita tarttumapinnat jokaisesta osa-alueesta myös Nurekatiimin toiminnassa.

Saamastamme palautteesta ja vapaaehtoisten kommentteista on noussut esiin vertaistuellisia elementtejä, kuten kokemuksia ymmärretyksi tulemisesta, mahdollisuus puhua sairauteen liittyvistä asioista, uskallus kysyä mitä vain ilman häpeän pelkoa sekä kokemus hyväksytyksi tulemisesta. Nämä ovat merkkejä, jotka osoittavat, että Nurekatiimiä voidaan pitää yhtenä suurena vertaisryhmänä, johon kaikki sairastavat nuoret ovat tervetulleita.

Nurekatiimi tekeekin erittäin tärkeää työtä jakaessaan sosiaalisen median kautta julkisesti tietoa siitä, että myös nuorille reumaa sairastaville on vertaistukea tarjolla. On myös tärkeää huomata, että vaikka Nurekatiimissä vapaaehtoisena toimivat nuoret järjestävät tapahtumia ja mahdollistavat nuorten kohtaamisia, ovat he kertoneet saavansa kohtaamisista myös itse tärkeää vertaistukea, ja että se on yksi vapaaehtoisuuteen motivoivista tekijöistä. Voidaan siis ajatella, että he omalla toiminnallaan mahdollistavat vertaistuen myös itselleen.

VAPAAEHTOISENA REUMAREISSULLA

Reumareissua suunnittelemassa ja toteuttamassa oli yhteensä kuusi vapaaehtoista nuorta Suomen Reumanuorista ja Nurekatiimistä. Ennakkoon oli sovittu ja varmistettu, että jokaisella paikkakunnalla on vähintään kaksi vapaaehtoista nuorta Reumaliiton työntekijän lisäksi.

Vaikka osallistujia oli toivottua vähemmän, oli osallistujilta saatu palaute Reumareissusta positiivista. Palautteen mukaan parasta Reumareissussa oli yhteishenki, muihin reumaa sairastaviin tutustuminen ja aktiviteetit. Kun tavoitteena ovat merkitykselliset kohtaamiset, laatu korvaa määrän.

Kritiikki koski lähinnä säästä johtuvaa epävarmuutta, vähäistä osallistujamäärää ja sitä, että tapaaminen kesti ainoastaan kolme tuntia. Vaikka samalla jäämme pohtimaan, kuinka yhä useampi nuori saataisiin mukaan osallistumaan ja tutustumaan reumayhteisöön, Reumareissulle osallistuneet nuoret toivoivat lisää vastaavia mahdollisuuksia tutustua ja viettää aikaa yhdessä. Erityisen hienoa oli se, että muutama oli rohkaistunut ensimmäistä kertaa tutustumaan reumayhteisöön.

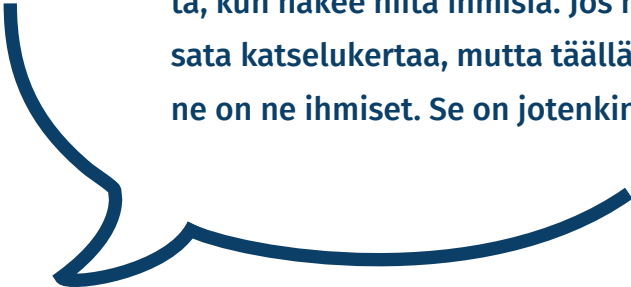
25-vuotias **Lotta** kiersi Reumareissun kaikki kuusi paikkakuntaa. Lotta on ollut aktiivisesti mukana Nurekatiimin toiminnassa sen perustamisesta lähtien ja on myös Suomen Reumanuorten jäsen.

Reissussa kiertämisen lisäksi Lotta oli alusta asti mukana suunnittelemassa kiertueen toteutusta. Lotan tehtäviä olivat muun muassa Reumareissu-tietovisan toteutus sekä keskustelujen avaajana toimiminen. Lotta oli myös isossa roolissa somesisällön tekemisessä reissun aikana, ja reissun jälkeen hän editoi koko Reumareissusta videon Nurekatiimin YouTube-kanavalle.

Lotan mielestä hienoa Reumareissussa oli se, että kaikkialle Rovaniemeä lukuun ottamatta saapui nuoria, vaikkakin toiveissa olisi ollut koota yhteen paljon suurempikin porukka. Hän piti Reumareissua kokeilun arvoisena juttuna.

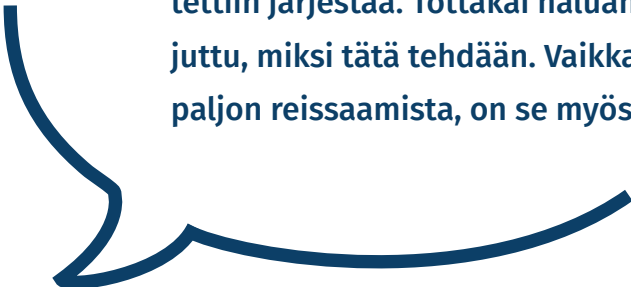
”Tää on niinku ihan uutta ja erilaista mitä on ikinä aiemmin tehty, niin on ollut tosi siisti olla mukana suunnittelemassa tätä kulkea mukana koko tää reissu!”

Korona-aikana kasvokkaiset tapaamiset reumanuorten kanssa ovat olleet vähissä. Parasta reissussa olivat Lotan mielestä hyvät keskustelut ja rento tunnelma, sekä tietenkin ihmisten tapaaminen.

”Tämmöset livetapaamiset on just sellaista konkreettista, kun näkee niitä ihmisiä. Jos mun videolla on vaikka sata katselukertaa, mutta täällä mä näen oikeesti ketä ne on ne ihmiset. Se on jotenkin antoisaa itelle!”

Arvokasta on myös se, että samalla näkee, missä on aktiivisia nuoria, jotka haluavat osallistua tapahtumiin.

”Reumareissu oli siisti ja iso juttu, joka yhdessä päätettiin järjestää. Tottakai haluan olla mukana! Tää on se juttu, miksi tätä tehdään. Vaikka välillä väsyttää ja on paljon reissaamista, on se myös sen arvoista.”

KAVEREITA JA JÄRKEVÄÄ TEKEMISTÄ

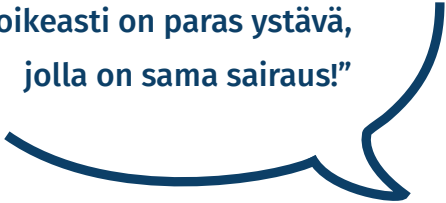
Kun Lotalta kysyttiin, miksi hän tekee vapaaehtoistyötä, löytyi syitä monia.

”Kun lähdin mukaan vapaaehtoistyöhön, halusin elämään jotain järkevää tekemistä. Se oli mun motivaattori. Musta vaan tuntuu, että mä teen jotain hyödyllistä ja silleen voin auttaa muita ja jakaa omia kokemuksia, joista voi olla muille hyötyä. Minusta se on ihanaa!”

Lotan mielestä Nurekatiimissä parasta on ollut yhdessä tekeminen ja suunnittelu, vertaistuen antaminen ja saaminen sekä ylipäätään se, että on olemassa porukka, jossa kaikki ymmärtävät toisiaan, kun on samanlainen sairaus. Lotta on myös tavannut parhaan ystävänsä Kaisan Nurekatiimin kautta ja on siitä kiitollinen.

”Siis kuinka monella oikeasti on paras ystävä, jolla on sama sairaus!”

Lotta kokee vapaaehtoistyön merkityksellisenä ja toivoo, että muutkin lähtisivät rohkeasti kokeilemaan. Samalla hän kuitenkin toteaa, että innostuksen ja motivaation on lähdettävä itsestä eikä vapaaehtoistoiminta varmaankaan ole kaikkien juttu.

Lotta arvelee, etteivät kaikki reumaa sairastavat nuoret edes tiedä Nurekatiimistä tai siitä, millaista toimintaa nuorille on tarjolla. Siksi Lotta nostaakin yhdeksi tärkeimmäksi innostusta lisääväksi tekijäksi sen, että tuodaan aktiivisesti esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ilmi, kuinka kivaa meillä on yhdessä ja ylipäätään sen, että on olemassa muitakin reumanuoria.

Lotalla onkin ollut iso rooli Nurekatiimin somekanavien ylläpidossa ja sisällön tekemisessä. Nurekatiimin YouTube-kanavalle Lotta on tehnyt videoita laidasta laitaan. Osa videoista on tehty huumorimielellä, osa kertoo rehellisesti nuoren arjesta reuman kanssa. Lotta on kuvannut esimerkiksi video-sarjan omasta lonkkaleikkauksestaan ja siihen liittyvistä ajatuksista ja kokemuksista.

”Olen tehnyt videoita ehkä vuodesta 2009 ja Nurekatiimin kautta olen saanut myös oman harrastuksen yhdistettyä vapaaehtoistyöhön.”

Lotan mielestä videoiden yksi tärkein tehtävä on reumatietouden levitys, paitsi muille sairastaville nuorille, myös laajemmin muille tahoille, jotta paremmin ymmärrettäisiin, millaisesta sairaudesta on kyse.

”Mää olisin itse niin toivonut, että olisin aikoinaan voinut katsoa tällaisia videoita, mitä olen itse tehnyt.”

Lotta on ollut mukana Nurekatiimissä nyt noin 3,5 vuotta, eikä suunnitelmis- sa ole jäädä pois.

”Miksi en olisi mukana? Nurekatiimi on eräänlainen tukijoukko itsellekin. Tietää, että aina on joku, jolta voi kysyä, jos jokin mietityttää.”

Nuoret vapaaehtoistyössä 2018 -tutkimuksesta käy ilmi, että 15–24-vuotiaiden tärkeimmät syyt olla osallistumatta vapaaehtoistoimintaan ovat ajan puute (45 %), se, ettei ole koskaan pyydetty (27 %) ja se, ettei tiedä, miten päästä mukaan (18 %) (Kansalaisareena 2018). Kyselytutkimuksista on myös noussut esille, että vapaaehtoistyöhön osallistumista helpottaisi, jos tarjolla olisi lyhytkestoisia ja kertaluonteisia tehtäviä (Rahkonen 2021).

Näiden kyselyaineistojen valossa – tehtäviä yhä paremmin räätälöimällä kunkin nuoren elämäntilanteeseen sopivaksi ja omia toiveita vastaavaksi – voitaisiin varmasti saada yhä enemmän nuoria mukaan vapaaehtoistoimintaan.

Nurekatiimissä onkin painotettu etenkin sitä, että toiminnan on oltava nuorten näköistä. Toisaalta viestintää voisi varmasti kehittää entisestään, jotta 1) osataan kertoa esimerkkejä siitä, millaisia vapaaehtoistehtäviä olisi tarjolla, 2) korostetaan, että tehtävät ovat aina räätälöitävissä ja 3) muistetaan aktiivisesti pyytää nuoria mukaan.

Kansalaisareenan Nuorten vapaaehtoistyön käsikirjassa korostetaan, että nuorten motivoimiseksi mukaan vapaaehtoistyöhön ei ole yhtä vastaus, sillä jokaisella nuorella on omat syynsä hakeutua vapaaehtoistyöhön. Monia nuoria motivoivat kuitenkin samankaltaiset asiat kuin aikuisiakin: halu tehdä hyvää, mielenkiintoiset tehtävät ja uusien ihmisten tapaaminen. Vapaaehtoistyön pitää myös olla kivaa (Kostiainen 2019).

Lotan ja muiden Nurekatiimiläisten kommentit vahvistavat tätä näkemystä. Lähes jokainen kertoo, että vapaaehtoistyöhön motivoivat yhdessä tekeminen, halu auttaa sekä se, että tekeminen on mielekästä ja antoisaa.

NUORTEN NÄKÖISTÄ TOIMINTAA TULEVAISUUDESSAKIN

Reumaliiton strategiassa olemassaolomme tarkoituksena on mainittu se, että pidämme huolta, ettei kenenkään tarvitse sairastaa yksin. Myöskään yhdenkään nuoren ei tulisi kokea olevansa sairautensa kanssa yksin.

Ihailleen olen useita kertoja kuunnellut ja vierestä seurannut näiden nuorten avoimuutta ja rohkeutta kertoa aroistakin asioista rehellisesti ja arkikielellä. Saman kokeneella nuorella voi olla valtavasti annettavaa toiselle. On mahtavaa tehdä töitä innostuneiden nuorten vapaaehtoisten parissa.

Samalla on muistettava, että näillä vapaaehtoisillakin on sairaus, jonka kanssa heidän on eletävä sekä muut arjen kiireet, kuten kaikilla muillakin. Toisinaan olen hieman huolissani näiden aktiivisten nuorten jaksamisesta ja toisaalta siitä, kuinka heidän jakamansa hyvä saadaan kiertoon myös jatkossa.

Jotta nuorten toiminta pysyy vireänä, tarvitaan mukaan myös uusia nuoria jakamaan tehtäviä, ideoimaan uutta sekä jatkamaan toimintaa. Ja kuten todettua, vapaaehtoistoiminta voi antaa valtavasti myös tekijälleen. Siksi on tärkeää jakaa myös julkisesti näitä kokemuksia ja ilon hetkiä, joita vapaaehtoistoiminta antaa. On myös hyvä jakaa kokemuksia nuorten vapaaehtoistoiminnasta eri kenttien välillä, sillä toistenkin onnistumisista ja kompastumisista voimme ottaa opiksi.

Reumareissu oli hyvä esimerkki uudesta kokeilusta nuorten reumayhteisössä. Reissun sisältö oli nuorten näköinen, ja varmasti juuri siksi järjestäjäporukka oli sitoutunut ja innostunut. Koko ajan kantavana ajatuksena on ollut järjestää sellainen tapahtuma, johon järjestäjät itsekin haluavat osallistua – silloin luultavasti muutkin haluavat.

Vaikka kehitettävääkin jäi, ei kukaan katunut, että tuli lähdettyä mukaan reissuun. Vain uutta ideoimalla ja kokeilemalla voidaan luoda uusia käytäntöjä ja saada uusia ihmisiä mukaan. Ja tietenkin myös lausumalla ne kolme pientä sanaa: *”Haluaisitko sinäkin vapaaehtoiseksi?”*

Lisätietoa löydät täältä: **www.reumaliitto.fi/nuoret**

Nurekatiimin löydät sosiaalisesta mediasta **@nurekatiimi**.

LÄHTEET

Kansalaisareena. 2018. Nuorten tekemä vapaaehtoistyö Suomessa. Viitattu 9.8.2022. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2020/10/Kyselyn-tuloksia-nuorten-nakokulmasta_10012019.pdf

Kostiainen, A. 2019. Mikä motivoi nuoria mukaan vapaaehtoistoimintaan? Nuorten vapaaehtoistyön käsikirja. Viitattu 5.8.2022. <https://kansalaisareena.fi/nuorten-vapaaehtoistyon-kasikirja/>

Mikkonen, I. 2009. Sairastuneen vertaistuki. Akateeminen väitöskirja. Kuopion yliopisto, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipsykologian laitos. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/9019/urn_isbn_978-951-27-1303-5.pdf?sequence=-1

Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2018. Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Rahkonen, J. 2021. Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa. Viitattu 9.8.2022. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2021/05/Vapaaehtoistyö_tutkimusraportti_2021.pdf

Suomen Reumaliiton jäsenrekisteri 25.7.2022.

Suomen Reumaliitto. 2022a. Sairastuneille & läheisille. Viitattu 23.6.2022. <https://www.reumaliitto.fi/fi/reumaliitto/sairastuneille-laheisille>

Suomen Reumaliitto 2022b. Lastenreuma. Viitattu 23.6.2022 <https://www.reumaliitto.fi/fi/reuma-aapinen/reumataudit/lastenreuma>

Suomen Reumanuoret ry. 2022. Yhdistyksen esittely. Viitattu 5.8.2022. <https://www.suomenreumanuoret.fi/yhdistyksen-esittely-ja-saannot>

Vähätalo, R. & Karukivi, M. 2019. Nuorten pitkäaikaissairauksilla monia yhteyksiä psyykkiseen hyvinvointiin. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim, 135(10), 918–24. Viitattu 5.8.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14925>

Tekstin lainaukset ovat Nurekatiimissä vapaaehtoisena toimivan Lotan haastattelusta sekä Reumaliiton keräämistä palautekyselyistä.

Omilleen-asiiantuntijat – Yhdessä kehittämistä ja kehittymistä

TANJA VIILO & MARISSA VARMAVUORI

Tanja Viilo ja Marissa Varmavuori työskentelevät koordinaattoreina Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry:ssä.

Lastensuojelua ja muita sosiaalipalveluja on perinteisesti kehitetty tilasto- ja tutkimustietoon perustuen. Vähitellen tietopohja on alkanut laajeta, kun tutkimustiedon rinnalle on noussut asiakaskokemuksiin pohjaavan kokemustiedon hyödyntäminen.

Ensimmäiset lastensuojelun kokemusasiantuntijaryhmät aloittivat Suomessa toimintansa yli kymmenen vuotta sitten. Tänä päivänä ryhmiä on useita kymmeniä, ja uusia perustetaan jatkuvasti. Tärkeänä vaikuttimena kokemustiedon hyödyntämiselle on ymmärrys siitä, että sen avulla lastensuojelua on mahdollista kehittää vastaamaan paremmin lasten ja nuorten tarpeisiin.

Nuorten omien kokemusten tavoittaminen ja hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä on ollut tärkeä tavoite myös Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry:n koordinoimassa Omilleen-toiminnassa. Omilleen-toiminta on vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa sijaishuollosta itsenäistyville nuorille Uudenmaan alueella.

Omilleen-toiminnassa on alusta alkaen ollut mukana kaksi vapaaehtoisten ryhmää: tukihenkilöt, jotka toimivat nuorille rinnalla kulkijoina itsenäistymisvaiheessa sekä sijaishuollosta itsenäistyneiden nuorten kokemusasiantuntija- ja kehittäjäryhmä, jonka tavoitteena on tuoda esille nuorten

näkökulmaa ja kehittää tukihenkilötoimintaa paremmin tuettavien tarpeita vastaavaksi.

Kokemusasiantuntijaryhmä (vuodesta 2018 alkaen nimellä Omilleen-asiiantuntijat) on toiminnan alkuaajoista lähtien osallistunut vapaaehtoisten tukihenkilöiden koulutuksen suunnitteluun ja kouluttamiseen. Heillä on myös edustus Omilleen-toiminnan ohjausryhmässä, ja heidän näkemyksiään hyödynnetään tukihenkilötoiminnan ja sen viestinnän kehittämisessä. Lisäksi he ovat käyneet koordinaattorin kanssa esittelemässä toimintaa muun muassa lastensuojelulaitoksissa asuville nuorille.

Omilleen-toimintaan liittyvän yhteiskehittämisen lisäksi nuorille on tarjottu väyliä laajempaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen: he ovat esimerkiksi osallistuneet informantteina jälkihuoltoa käsittelevään kehittämissankkeeseen ja tutkimukseen. Omilleen-asiiantuntijat osallistuvat ryhmän toimintaan vapaaehtoisina, ja Omilleen-toiminnan palkatut koordinaattorit toimivat tapaamisten koollekutsujina ja fasilitaattoreina.

Tämä artikkeli sai alkusysäyksen, kun palautteen keräämisen yhteydessä yksi nuorista totesi ymmärtäneensä keskustelujen perusteella ”kuinkakovia tyyppisiä me ollaan”. Hänen mukaansa ”kaikilla on elämässä haasteita, mutta tässä toiminnassa mukana olleena on oppinut kääntämään haasteet vahvuuksiksi”.

Artikkelimme tavoitteena on tunnistaa ryhmän toiminnasta tekijöitä, jotka ovat mahdollistaneet kokemuksen haasteiden kääntämisestä vahvuuksiksi. Artikkelin on koottu asiantuntijoilta vuosien 2013–2022 aikana kerättyjen palautteiden sekä heidän kanssaan käytyjen keskustelujen pohjalta.

OSALLISUUS JA KOKEMUSASIAANTUNTIJUUS OMILLEEN-ASIAANTUNTIJATOIMINNASSA

Keskeinen Omilleen-asiiantuntijoiden toiminnan taustalla vaikuttava arvo on osallisuus. Se on myös yksi EIJÄ ry:n toimintaa ohjaavista arvoista. Järjestön

arvona osallisuus merkitsee sitä, että jokaisella nuorella tulee olla mahdollisuus tuntea kuuluvansa yhteisöönsä ja kokea voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäristöönsä.

Käsitteenä osallisuus on laaja ja monitahoinen. Seuraavaksi esitämme Omilleen-asiantuntijoiden toimintaan liittyviä huomioita osallisuudesta ja kokemusasiantuntijuudesta.

Osallisuuteen liittyy yksilöllisiä ja kokemuksellisia ulottuvuuksia mutta myös vallankäyttö ja vaikuttaminen. Nuorten osallisuuden toteutuminen edellyttää, että heidän kanssaan toimivat aikuiset ovat valmiita jakamaan valtaa. Vain tällöin nuorilla on aito mahdollisuus vaikuttaa yhteisöihin ja ympäröivään maailmaan. (Kiilakoski ym. 2012, 15–16.)

Mahdollisuus vaikuttaa sisältää myös ajatuksen vastuun kantamisesta omasta ja toisten toimintakyvystä. Osallisuus merkitsee siten sitoutumista yhteisten asioiden edistämiseen. Palvelut ja yhteiskunta ovat syvällisellä tavalla erinäköisiä, kun nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa niiden toimintaan. (Mts. 15–16.)

Osallisuuden kokemukseen liittyy yhteys toisiin ihmisiin ja autonomia. Osallisuus rakentuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja toteutuu suhteessa toisiin ihmisiin. Autonomia kuvaa kokemusta ennakoitavuudesta tai hallinnasta. Kun ihmisellä on mahdollisuus tunnistaa oman toimintansa vaikutuksia, vahvistuu oman toiminnan merkityksellisyyden kokemus. (Isola ym. 2017, 25–26.)

Osallisuuteen sisältyy vahvasti vapaaehtoisuus. Osallisuus edellyttää mahdollisuutta osallistua mutta myös vapautta säädellä osallistumista, vuorovaikutusta ja tunteita tilanteen mukaan. Vapaus tai vapaaehtoisuus ovat edellytyksenä sille, että ihmisellä on elämässään liikkumatilaa ja aito mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kulkuun osana omia yhteisöjään. (Mts. 19.)

Lastensuojelussa kokemusasiantuntijaryhmät ovat vakiintuneet osaksi toimintaympäristöä. Paremmin asiakkaiden tarpeisiin vastaavien palveluiden kehittäminen edellyttää palveluiden käyttäjien kokemustiedon tavoittamista. Vähemmistöryhmät ovat nostaneet esille myös palveluiden käyttäjien ihmisten tarpeiden merkityksen. Kokemus toimijuudesta edellyttää, että ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin sekä oikeus identiteettiin, yhteisöihin ja yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin. (Beresford 2012, 25.)

Kokemustiedolle onkin ominaista haastaa perinteisiä tietämisen tapoja sekä suunnata kriittistä huomiota leimaaviin ja eriarvoistaviin käytäntöihin. Kyse on mahdollisuudesta uudistaa palveluita ja toimintatapoja kuullen myös heitä, jotka ovat aiemmin jääneet vaille vaikutusmahdollisuuksia. (Beresford 2003.)

Kokemusasiantuntijalla on omakohtaista kokemusta tilanteesta, tapahtumasta tai ilmiöstä. Kokemus ja siitä seuraava asiantuntemus on arvokasta itsessään, eikä kokemusasiantuntijana toimiminen edellytä muodollista koulutusta. (Beresford 2003, 27.)

Omilleen-asiantuntijoiden toiminnasta opinnäytetyön tehnyt Wilma Railio (2016, 4–5) tekee erottelua palveluiden käyttäjien osallisuuden, vertaistuen ja kokemusasiantuntijuuden välillä. Palveluiden käyttäjien osallisuus on tyypillisesti luonteeltaan yhdensuuntaista, esimerkiksi palautekyselyihin vastaamista. Vertaistuki tarkoittaa samaa kokeneiden viiteryhmään kuulumista ja kokemusten jakamista heidän kanssaan. Kokemusasiantuntijuus tavoittaa merkityksensä vuorovaikutuksessa, eli silloin kun kokemustieto ei jää vain ryhmän jäsenten tietoon.

Omilleen-asiantuntijat ovat erityisen ikä- ja elämänvaiheen asiantuntijoita. Heillä on omakohtaista kokemusta lastensuojelun sijaishuollosta itsenäistymisestä, osalla myös omasta tukihenkilöstä.

OMILLEEN-ASiantuntijatoiminnan tavoitteet

Omilleen-asiiantuntijatoiminnan keskeinen tavoite on alusta lähtien ollut tavoittaa sijaishuollosta itsenäistyneiden nuorten ääni ja tuoda heidän kokemuksiaan esiin tukihenkilöiden koulutuksessa. Nuorten kohtaamisen ja kokemusten jakamisen tavoitteena on valmistella tulevia tukihenkilöitä tuettavien nuorten kohtaamiseen.

Omilleen-asiiantuntijoiden toiminnan tavoitteita on muokattu ryhmäläisten toiveiden ja mielenkiinnon kohteiden mukaan, jotta vapaaehtois-toiminta säilyttäisi mielekkyytensä. Toimintaan osallistumisen on arvioitu olevan nuorille hyvä tilaisuus hankkia kokemusta kouluttamisesta sekä tavoittaa, kuinka kokemusten kautta nousevaa tietoa voidaan hyödyntää. Tärkeä tavoite on myös ryhmän tarjoama vertaistuki. Ryhmässä on mahdollisuus käsitellä sijaishuollosta itsenäistymiseen liittyviä kokemuksia muiden samaa kokeneiden kanssa hyväksyvässä ilmapiirissä.

Lisäksi tavoitteena on vahvistaa toimintaan osallistuvien nuorten itsetuntoa ja mahdollistaa heille osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksia. Tavoitteissa tunnustetaan, että ryhmäläisille on tärkeää tulla kuulluksi ja kohdatuksi tasavertaisina ja heillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin. Ryhmän toiminnan tarkoituksena on rakentaa osallistujille tila, jossa heillä on mahdollisuus olla oma itsensä sekä toiminnan kautta tunnistaa omia vahvuuksiaan.

Tavoitteiden pohjalta ryhmän toiminta on rakentunut joustavaksi. Ryhmään voi osallistua omien kiinnostuksenkohteiden ja voimavarojen mukaan. Ryhmässä toimii kerrallaan yleensä 4–6 nuorta, ja nuoret voivat itse päättää, mihin ryhmän toiminnoista haluavat ottaa osaa.

Toiminnan sisältö ja painopisteet vaihtelevat jonkin verran vuosittain, mutta tietyt raamit pysyvät. Syksyisin ja keväisin järjestetään yhteiset kauden aloitus- ja lopetustapaamiset. Lisäksi ne ryhmäläiset, jotka ovat kiin-

nostuneita uusien tukihenkilöiden kouluttamisesta, osallistuvat koulutuksiin kahdesti vuodessa.

Ryhmässä toimineet nuoret ovat kertoneet, että toiminnan joustavuus helpottaa ryhmään sitoutumista. Toiminnan koordinaattorien tehtävänä on fasilitoida toimintaa: järjestää tapaamisia sekä tarjota tapoja osallistua ja päästä vaikuttamaan.

HAASTEET VAHVUUKSIKSI

Omilleen-asiantuntijoiden palautteista ja heidän kanssaan käydyistä keskusteluista käy ilmi, kuinka yksilöllisiä merkityksiä ja vaikutuksia ryhmään osallistumisella on ollut heille. Tähän artikkeliin olemme koonneet palautteissa ja keskusteluissa toistuvia teemoja.

Sanapilvellä havainnollistamme, miten paljon erilaiset asiantuntija-toiminnan merkitykset esiintyvät nuorten palautteissa. Toistuvista teemoista tavoittelemme nuorten kokemuksia siitä, miten toimintaan osallistuminen on mahdollistanut haastavien elämäkokemusten hyödyntämisen ja kääntämisen vahvuuksiksi.

Asiantuntijatoiminnan merkitys nuorten palautteissa.

Nuoruus on perinteisesti elämänvaihe, johon kuuluu oman paikan etsiminen ja erilaiset kokeilut. Itsenäistymisvaiheessa ryhmäläisten taustoihin liittyvät haasteet ovat voineet heijastua erilaisina arjen vastoinkäymisinä: omilleen muuttoon on voinut liittyä esimerkiksi elämän- ja taloudenhallinnan vaikeuksia, koulunkäymättömyyttä tai yksinäisyyttä.

Ryhmään osallistuminen on tuonut osalle nuorista rytmiä arkeen ja toiminut, kuten yksi asiantuntija sen määrittelee, ”ponnistuslautana” muulle elämälle. Merkittävämpää on kuitenkin ollut se, että ryhmässä toimiminen on ollut hauskaa tekemistä, uusi kokemus ja tuonut vaihtelua arkeen.

Ryhmäläisten palautteissa korostuu ryhmän avoimen ja hyväksyvän ilmapiirin merkitys. Turvallinen, vertaistuellinen ilmapiiri mahdollistaa haastavien kokemusten jakamisen. Palautteiden mukaan samanaikaisille ikätovereille on helpompaa puhua, sillä he ymmärtävät ja osaavat ottaa vastaan vaikeitakin henkilökohtaisia kokemuksia. Samalla useaan otteeseen ryhmässä keskustellut asiat normalisoituvat kokemusmaailmassa.

Omia kokemuksia jaettaessa koordinaattorit ohjaavat nuoria kuitenkin myös omien rajojen asettamiseen henkilökohtaisista asioista keskusteltaessa. Ryhmässä koetun vertaisuuden ja vertaistuen voima on suuri. Ryhmäläiset kertovat tulevansa ryhmässä hyväksytyksi omana itsenään ja kohdatuksi ilman taustaansa liittyviä ennakkoluuloja. Yksi nuori kuvailee ryhmän olevan *”yhtenäinen porukka, jossa kaikki on yksi kaikkien ja kaikki yhden puolella”*.

Nuorten mukaan ryhmä on ollut turvallinen paikka kehittyä, saada uusia näkökulmia ja jakaa omia kokemuksia myös ryhmää laajemmalle yleisölle. Ryhmässä on ollut mahdollista harjoitella sosiaalista kanssakäymistä, kehittää ja suunnitella ryhmän toimintaa ja koulutuksia, käydä kouluttamassa ja esiintymässä sekä käsitellä haastavia kokemuksia.

Ryhmässä toimiminen on myös rohkaissut sosiaalisesti vetäytyviä osallistumaan. Yksi asiantuntija kuvailee, kuinka ennen ryhmään osallistu-

mista sosiaaliset tilanteet saattoivat olla hänelle todella vaikeita. Toimintaan osallistuminen ja vapaaehtoisten kouluttaminen ovat tuoneet itsevarmuutta, joka on heijastunut myös muille elämänalueille.

Tulevien tukihenkilöiden kouluttamisella on aivan erityinen merkitys Omilleen-asiantuntijoille. Koulutukset mahdollistavat nuorille erilaisten kokemusmaailmojen kohtaamisen. Ryhmäläisten mukaan uusien näkökulmien kuuleminen on ”avartavaa”.

Koulutuksissa asiantuntijoilla on mahdollisuus lisätä koulutettavien ymmärrystä siitä, millaista on omilleen muutto ja itsenäistyminen sijaishuollosta itsenäistyvälle. Tällöin tukihenkilöiden on tulevaisuudessa helpompi kohdata ja ymmärtää tuettaviaan, kun heillä on ollut mahdollisuus tavata vastaavan kokemustaustan omaavia nuoria koulutusvaiheessa.

Kokemustiedon jakaminen myös muille kuin vertaisille on merkinnyt sitä, että kipeät elämänkokemukset ovat tulleet toistuvaisluontoisesti käsitellyksi, eivätkä ne välttämättä johda enää voimakkaisiin tunnereaktioihin.

Se, että huomaa kykenevänsä elämään myös haastavien tunteiden kanssa sekä tunnistamaan kokemustiedon arvon, on johtanut siihen, että muutamat ryhmäläiset ovat rohkaistuneet hakeutumaan sosiaali- ja lastensuojelualan töihin. Heidän mukaansa alalla työskenteleminen on helpompaa, kun voi ammatillisen tietämyksen ohella ammentaa omasta kokemustiedosta. Heillä on enemmän ja monipuolisempaa ymmärrystä siitä, millaista on elää arkea sijaishuollossa.

Muun muassa koulutukset ja vierailut lastensuojelulaitoksiin ovat mahdollistaneet ryhmäläisille sen, että he ovat voineet tunnistaa oman toimintansa arvon ja kokemustensa merkityksellisyyden. Heillä on tuntemus siitä, että ”oma kokemus on arvokas ja hyödyllinen”. Koulutettavat ovat olleet kiinnostuneita nuorten kokemuksista ja kiitelleet heitä siitä, että ovat saaneet valmistautua tukihenkilön rooliin myös nuorten kanssa.

Laitosvierailuilla ryhmäläisten kokemukset ja puheenvuorot ovat

avainroolissa. Heidän samankaltainen taustansa lisää sanojen painoarvoa sijoitettujen nuorten keskuudessa. Koulutusten, esitysten ja vierailujen yhteydessä ryhmäläisillä on mahdollisuus hyödyntää haastavia kokemuksia ja nähdä, mitä niiden jakamisesta seuraa. Kokemukset voivat innostaa ja motivoida vapaaehtoisia sitoutumaan toimintaan, tarjota koulutettaville ainutlaatuisia näkökulmia ja herätellä sijoitettujen nuorten mielenkiintoa tukihenkilötoimintaa kohtaan.

Ryhmään osallistuminen on tarjonnut nuorille myös mahdollisuuksia hyödyntää kokemuksiaan ja vaikuttaa lastensuojeluun laajemmin. Vaikuttamiseen asiantuntijoita motivoi mahdollisuus purkaa lastensuojeluasiakkuuteen ja laitoksissa asumiseen liittyvää stigmaa. Heidän mukaansa taustan ei tulisi määrittää heitä ihmisinä tai heijastua heihin kohdistuviin odotuksiin.

Toisaalta osaa asiantuntijoista motivoi myös halu tuoda esille monipuolisempia kokemuksia lastensuojelusta. Yksi asiantuntija kertoo, että hänelle on tärkeää tuoda esille omaa positiivista kokemustaan lastensuojelusta ja sen onnistumisesta.

Omilleen-asiantuntijoiden toiminta mahdollistaa nuorten taustasta ja kokemuksista nousevan ainutlaatuisen tiedon tavoittamisen. Kokemustieto on arvokas ja tärkeä resurssi Omilleen-toiminnalle.

Palautteiden perusteella on keskeistä, että nuorilla on mahdollisuus tehdä toiminnasta itsensä näköistä, omien valmiuksien ja elämäntilanteiden mukaan hyväksyvässä ilmapiirissä. Vertaisten tuki ja mahdollisuus käsitellä ja hyödyntää haastavia kokemuksia rakentavalla tavalla johtaa myös omien voimavarojen tunnistamiseen.

LÄHTEET

Beresford, P. 2012. The Theory and Philosophy Behind User Involvement. Teoksessa Carr, S. & Beresford, P. (toim.) *Social Care, Service Users and User Involvement*. London: Jessica Kingsley Publishers, 21–36.

Beresford, P. 2003. *It's Our Lives. A short theory of knowledge, distance and experience*. London: Citizen Press in association with Shaping Our Lives.

Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Helsinki: Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos, työpapereita 33/2017.

Kiilakoski, T., Gretschel, A. & Nivala, E. 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 9–33.

Railio, W. 2016. *Expertise by Experience, Participation and Wellbeing. Exploring Participation and Wellbeing with Experts by Experience of EHJÄ ry's Omilleen-toiminta Unit*. Opinnäytetyö (AMK). Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma.

Tuu mukaan tekemään Taidfestiä! – Erityistä tukea tarvitsevien nuorten kokemuksia vapaaehtoistyöstä

MAIJU RÄSÄNEN

Maiju Räsänen työskentelee projektikoordinaattorina Keski-Suomen Kehitysvammaisten tuki ry:n Tuu mukaan -hankkeessa.

Keski-Suomen Kehitysvammaisten Tuki ry:n Tuu mukaan -hankkeessa tehdään töitä erityistä tukea tarvitsevien nuorten osallisuuden ja mielekkään vapaa-ajan edistämiseksi. Hankkeelle on myönnetty STEA-rahoitus vuosille 2021–2023. Erityistä tukea tarvitsevien nuorten vapaa-ajan ryhmätoimintojen kehittämisen lisäksi yksi hankkeen tavoitteista on tuottaa tuettuja vapaaehtoistehtäviä ja kannustaa nuoria osallistumaan vapaaehtoistoimintaan.

Tässä artikkelissa tarkastellaan hankkeessa toteutunutta tuetun vapaaehtoistyön kokeilua, jota ohjasivat inklusion, osallisuuden ja tuen tarpeen tunnistamisen periaatteet. Matalan kynnyksen vapaaehtoistyötä tehtiin ryhmässä ohjatusti, osana Jyväskylän kaupungin kulttuuri- ja nuorisopalveluiden organisoimaa koko kaupungin nuorten Taidfest'22-festivaalin tapahtumatiimiä.

Artikkelia varten on haastateltu kolmea festarien suunnitteluun ja tapahtumassa vapaaehtoistehtäviin osallistunutta nuorta. Haastattelujen kautta tarkastellaan, miten vapaaehtoistyö hahmottuu erityistä tukea tarvitsevien nuorten kokemusmaailmassa ja tehdään havaintoja tuetun vapaaehtoistyön organisoimisesta.

SUUNNITELLAAN YHDESSÄ TAPAHTUMA – KOHTI INKLUSIIVISTA TOIMINTAKULTTUURIA

Keväällä 2022 Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut kutsui nuoria mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan nuorten festivaalia. Tavoitteena oli luoda festari nuorten omien toiveiden ja ideoiden perusteella. Kutsuun tutustuttiin myös Tuu mukaan -ryhmätapaamisessa, jossa käytiin keskustelua nuorten kiinnostuksesta osallistua festarin suunnitteluun. Kiinnostusta löytyi ja syntyi ajatus osallistua yhdessä ryhmänä tilaisuuteen. Osallistumisen kynnystä madallettiin mahdollistamalla tutussa porukassa osallistuminen ja ohjaajien tuki.

Ensimmäinen festarien suunnittelutyöpaja järjestettiin Nuorten kulttuurikeskus Veturitalleilla helmikuussa. Tapaamiseen osallistui 6 nuorta ohjaajineen ja avustajineen Tuu mukaan -toiminnan kautta ja 12 muuta Veturitalleilla käyvää nuorta. Tapaamisessa ideoitiin tulevaa nuorten festaria, jolla tässä vaiheessa oli vain raamit: aika (21.–22.6.2022) sekä paikka (Tanssisali Lutakko ja Lutakon aukio). Sisältö puuttui, ja sitä lähdettiin suunnittelemaan vapaasti pienryhmissä keskustellen, kirjoittaen ja piirrellen paperille ideoita unelmien festareista.

Sisältöehdotuksia ja toiveita kertyi paljon. Oli haaveita oman bändin keikasta Lutakon lavalla, hattarakojusta, 90-luvun tanssimusiikista, lempiaristin keikalle pääsemisestä, graffitimaalauksesta, taidenäyttelystä ja tanssiesityksestä. Näiden toiveiden pohjalta lähdettiin muodostamaan festarien kokonaisuutta ja kokoonnuttiin kevään aikana vielä kuusi kertaa viemään suunnitelmia eteenpäin ja hiomaan yksityiskohtia.

Lisäksi kevään aikana järjestettiin Tutustu tapahtuma-alaan -koulutuksia, joissa tapahtumia järjestävät ammattilaiset kertoivat toiminnastaan. Kokonaisuus koostui nuorten ohjatun ryhmätoiminnan, yhteisöllisen kulttuurisuunnittelun, vapaaehtoistoiminnan ja työelämään tutustumisen elementeistä. Haastateltujen nuorten kokemuksissa suunnitteluiltoihin osal-

listuminen oli mukavaa, mutta samalla heistä oli jännittävää kohdata oman vertaisryhmän ulkopuolisia nuoria.

”Niin siellä oli tällänen pieni jännitys, ku ei tunne niitä muita siellä. Mut ihan hyvin se sitte meni.” (H2)

”No se oli ihan kivaa, mukavaa. Sai jotain mielekästä tekemistä.” (H1)

Yhdessä oleminen ja tekemisen mielekkyys korostuivat nuorten kokemuksissa suunnittelutyöpajoista. Suunnittelutyöpajat olivat tärkeä osa myös vapaaehtoistehtävien suunnittelua. Pajoissa pohdittiin erilaisia tehtäviä ja rooleja, joita tapahtuman järjestämiseen liittyi. Koska kyseessä oli kertaluonteinen tapahtuma, myös vapaaehtoistehtävät olivat niin sanottuja pop-up-vapaaehtoistehtäviä.

Vapaaehtoistehtäviin perehdytys tapahtui suunnitteluprosessin lomassa, ja nuoret saivat muokata tehtävistä mieleisiään. Tapahtumaan liittyviä vapaaehtoistehtäviä olivat esimerkiksi tapahtuman visuaalisen ilmeen ja tapahtumajulisteiden suunnittelu, neuvonta- ja vastaanottotyö tapahtuman infopisteellä sekä tapahtuman somistus. Yksi nuorista tuo haastattelussa esiin vaikuttamisen kokemuksen merkityksen. Hänen mukaansa erityisnuorille suunnattuja tapahtumia on vähän, ja suunnittelutyöpajoissa nuori koki päässeensä vaikuttamaan asioihin.

” Oli mukavaa olla mukana suunnittelemassa. Et ku jos miettii, et millaisia on erityisnuorille tarkoitettuja joitain tapahtumia, niin niitä on aika vähän. Silleen kiva, että nuoretkin saa vaikuttaa näihin juttuihin kans.” (H3)

Nuoren kertomasta kokemuksesta voi havaita inklusion, eriyttämisen ja osallisuuden teemoja. Inklusiolla tarkoitetaan kaikkien yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua tavalliseen kouluopetukseen ja muihin yhteisöihin, omiin ryhmiin ja palveluihin eriyttämisen tai kokonaan ulossulkemisen sijaan (vrt. eksklusio). Inklusio tarkoittaa kaikkien ihmisten kokonaisvaltaista mukana olemista. (esim. Takala, Lakkala & Äikäs 2020.)

Inklusion periaatteita voidaan hyödyntää myös monien muiden toimintojen ja palveluiden yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden tarkastelussa. Vapaaehtoistyön organisoinnissa inklusiivisten rakenteiden tarkastelu voi tarkoittaa esimerkiksi viestinnän saavutettavuuden ja vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien sekä vapaaehtoistävän yksilöllisen suunnittelun ja sopivan tuen kautta vapaaehtoistyön mahdollistamista erilaisille ihmisille.

On tärkeää myös huomata, ettei inklusio koske vain vammaisia ihmisiä, vaan tavoitteena on yhdenvertaistaa koko toimintakulttuuri. Olennaista on osallistumisen esteiden intersektionaalinen tunnistaminen, purkaminen ja erilaisten tuen rakenteiden järjestäminen.

Inklusiivinen toimintakulttuuri mahdollistaa osallisuuden kokemuksia myös niille ihmisille, jotka ovat tottuneet jäämään monien yhteisöjen ja yhteisiin asioihin vaikuttamisen ulkopuolelle. Nuorille suunnatusta tapahtumasta tulee paremmin erilaiset nuoret huomioiva ja aidosti kaikille nuorille tarkoitettu, kun jo suunnitteluvaiheessa on mukana erilaisia nuoria. Esteitä ja suunnittelun ongelmakohtia on helpompaa huomata, kun joku muistuttaa, ettei pysty kulkemaan portaita, lukemaan ohjelmaa tai oleskelemaan tilassa, jossa on voimakkaasti välkkyviä valoja.

Myös vapaaehtoistävien tehtävänkuvan suunnittelu ja tarvittavan tuen järjestäminen onnistuu paremmin, kun jo suunnitteluvaiheessa on mukana tuettuihin vapaaehtoistäviin osallistuvia ihmisiä.

NUORET TAPAHTUMAN TEKIJÖINÄ – YHDESSÄ TEHDEN OSALLISEKSI

Taidfest'22 toteutui suunnitelmien mukaan 21.–22.6.2022 Tanssisali Lutakossa ja Lutakon aukiolla. Nuorten suunnitelmien pohjalta syntyi tapahtuma, joka perustui nuorten itse tekemään taiteeseen.

Ensimmäisenä festaripäivänä oli mahdollista päästä kokeilemaan taiteen tekemistä erilaisissa taidepajoissa. Tarjolla oli esimerkiksi sanataidetta, kankaanpainantaa, uv- ja graffitimaalausta sekä saippuanvalmistusta. Nuorilla oli myös mahdollisuus kokeilla astangajoogaa, ja Lutakon aukiolle rakennettiin skeittiparkki. Tanssisali Lutakon seinille oli koottu esille nuorten tekemää kuvataidetta ja ulkona esiintyi nuorten tanssiryhmiä. Toinen festaripäivä keskittyi musiikkiin. Lavalle nousi kattaus paikallisia nuorten bändejä.

Tuu mukaan -toimintaan osallistuvat nuoret toimivat tapahtumassa vapaaehtoisina, mutta samalla heillä oli aikaa olla myös tapahtumaan osallistujia. Yksi nuorista oli tuonut oman maalauksensa esille tapahtumaan ja toinen nousi Lutakon lavalle esiintymään.

Tuu mukaan -ryhmän vapaaehtoistehtävät muodostuivat etenkin tapahtuman infopisteen ympärille. Lisäksi yksi nuorista valokuvasi tapahtumaa. Infopisteellä vastaanotettiin ihmisiä, kerrottiin tapahtumasta ja neuvottiin tarvittaessa suunnistamaan festarialueella. Nuoret päivystivät infopisteellä pareittain puolen tunnin vuoroissa. Eräs nuorista kuvailee vapaaehtoistehtäväänsä seuraavasti:

”Otettiin Annan [toinen nuori, nimi muutettu] kanssa vieraat vastaan. Anna sano, että tervetuloa ja näytti mihin päin kannattaa mennä.” (H2)

Vapaaehtoisten nuorten taustatukihenkilönä toimi ohjaaja, jonka tehtävänä oli toimia rinnalla kulkijana ja olla aina tarvittaessa saatavilla. Ohjaajan rooliin kuului kuitenkin antaa nuorille tilaa toimia itsenäisesti.

Haastatellut nuoret kokivat ohjaajien tuen pääosin sopivaksi. Tuen riittävydestä keskusteltaessa yksi nuorista oli sitä mieltä, ettei tarvinnut tukea oikeastaan mihinkään ja toiset sitä mieltä, että osasivat pyytää apua ja saivat sitä ehdottomasti riittävästi.

”Ehdottomasti [tukea oli hyvin saatavilla]. Aina mää kysyin, jos tarvii jotain jeesiä.” (H1)

”Mä en oikeestaan pyytänyt keneltäkään apua. (H3)

Usein nuorelle riittääkin tieto siitä, että tukea on varmasti saatavilla tarvittaessa, eikä sen pyytämistä tarvitse jännittää. Itsenäisesti pärjäämisen kokemuksista huolimatta nuorten mielestä oli tärkeää, että tutut ohjaajat olivat mukana. Välillä yhdessä tehdessä roolit saattoivat myös unohtua ja sekoittua. Yksi nuorista mainitsikin haastattelussa unohtaneensa, että ohjaajat olivat tapahtumassa töissä eivätkä tavallisia osallistujia. Tutun ohjaajan kanssa suhde voi olla mutkaton ja kaverillinen.

Kuten festarien suunnittelutyöpajoissa, myös itse tapahtumassa vapaaehtoistoiminta oli ryhmämuotoista. Ohjaajan lisäksi nuorten tukena vapaaehtoistyössä oli vertaisryhmä. Nuorten haastatteluissa korostuikin yhdessä tekemisen ja vierellä olevan kaverin merkitys. Yhdessä tekeminen oli nuorten mielestä helpompaa ja hauskeempaa.

”No oli ihan mukavaa, ja sitten kun oli se toinen kaveri siinä vierellä, niin oli vielä hauskeempaa olla siinä [infopisteellä].” (H3)

Tapahtumassa vapaaehtoiset saivat kaulaansa staff-passit ja talkoolaisille järjestettiin ruokailu Tanssisali Lutakon backstagella tapahtuman aikana. Tämä vahvisti nuorten kokemusta järjestäjäporukkaan kuulumisesta ja sai tapahtuman tuntumaan omalta. Nuoret kertoivat haastattelussa, että oppivat tapahtumien tekemisestä ainakin sen, miten paljon erilaisia tehtäviä ja rooleja tapahtuman järjestämiseen liittyy. Tapahtuman järjestämisen ja vapaaehtoistehtävien myötä nuorille hahmottui myös yhdessä tekemisen merkitys.

”Ainakin opin sen, että tällaisia juttuja ei tehdä yksin, et siinä pitää olla monta ihmistä apuna, et järjestyy semmonen tapahtuma.”

Kokemukset yhdessä tekemisestä ja oman toiminnan merkityksestä osana suurempaa kokonaisuutta ovat tärkeitä myös nuorten osallisuuden kokemuksen rakentumisessa. Samalla ryhmään kuuluminen, tehtävässä onnistuminen ja kokemus itsestään auttajana autettavan sijaan vahvistavat erityistä tukea tarvitsevien nuorten toimijuutta. Ehkä myös kynnys osallistua vapaaehtoistoimintaan toisen kerran madaltuu.

Laimio ja Välimäki (2011) kirjoittavat oman tekemisen merkityksellisyyden, vaikuttamisen ja osallistumisen kokemusten saavuttamisen muuttuvan entistä haastavammaksi polarisoituvassa ja monimutkaistuvassa yhteiskunnassa. Kirjoittajien mukaan onkin tärkeää, että osallisuuden paikkoja rakennetaan aktiivisesti ja organisoidusti osaksi yhteiskunnan ja yhteisöjen toimintoja.

Haastateltujen nuorten kokemukset osoittavat, että erityistä tukea tarvitsevat nuoret paitsi haluavat osallistua ja olla apuna, myös pystyvät toimimaan osana ihan tavallisten nuorten yhteisöä. Toiminnan järjestäjän

vastuulla on, että osallistumisen paikkoja tarjotaan yhdenvertaisesti kaikille ja tuen rakenteet on mietitty osallistumisen mahdollistaviksi. Taidfestin tuetun vapaaehtoistyön kokeilussa nämä roolit rakentuivat sujuvasti kunnallisten toimijoiden ja vammaisjärjestön yhteistyössä.

YHDENVERTAISEMMAN VAPAAEHTOISTYÖN JÄLJILLÄ

Erialaisten toimintojen ja palveluiden esteettömyyteen ja saavutettavuuteen kiinnitetään tänä päivänä enemmän huomiota kuin koskaan aikaisemmin. Pyrkimyksenä on palveluiden, tilojen ja toimintojen avoimuus ja yhdenvertainen osallistumisen mahdollisuus kaikille.

Tähän velvoittaa muun muassa YK:n vammaisoikeuksien sopimus (Suomen YK-liitto 2015) ja sen pohjalta tehty Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (FINLEX 27/2016), joiden yleisiä periaatteita ovat muun muassa syrjimättömyys, mahdollisuuksien yhdenvertaisuus sekä kaikkien täysimääräinen osallisuus ja osallistuminen yhteiskuntaan. Sopimukset ohjaavat yhteiskuntaa kohti inklusiota.

Usein esimerkiksi nuorisotyön palveluiden tai vapaaehtoistoiminnan ajatellaan olevan kaikille avointa toimintaa, johon jokainen nuori voi halutessaan osallistua. Todellisuudessa vammaiset nuoret jäävät usein näiden toimintojen ulkopuolelle, eikä osallistumisen mahdollistavia tuen rakenteita ole olemassa. Tätä artikkelia varten haastatelluista nuorista kukaan ei ollut aiemmin toiminut vapaaehtoisena.

**”Olin ensimmäistä kertaa mukana,
kaikki on ihan uutta mulle.” (H1)**

Siitä huolimatta, ettei nuorilla ollut suoranaisia vapaaehtoistoiminnan kokemuksia, kertoi osa nuorista osallistuneensa aiemminkin erilaisiin talkoisiin ja olleensa auttamassa tapahtumien tekemisessä. Silti ajatus siitä, ettei ollut toiminut aiemmin vapaaehtoisena, oli nuorilla vahva. Eräs nuorista kertoi, ettei ole osallistunut aiemmin vapaaehtoistyöhön, mutta on kuitenkin ollut mukana järjestämässä toisen järjestön tapahtumaa. Nuori kertoi olleensa apuna ja mukana tapahtumassa.

”Mää en oo ollu missään vapaaehtoistyössä koskaan. Mut oon saanu olla apuna KV-tuki 57:n tapahtumissa, joissa oon saanut olla mukana, niin se on ollut vähän niin kuin vapaaehtoistyötä.” (H3)

Aiempien tapahtumien järjestäjät eivät ole ehkä sanoittaneet talkootyössä mukana ja apuna olemista vapaaehtoistyöksi, koska nuori ei tunnistanut toimineensa koskaan ennen vapaaehtoisena. Vaikka nuorista kukaan ei ollut aiemmin toiminut niin sanotusti virallisesti vapaaehtoisena, haastatellut nuoret olivat kuitenkin kaikki kuulleet vapaaehtoistyöstä ja tiesivät ainakin pääpiirteittäin, mitä vapaaehtoistyöllä tarkoitetaan.

Nuorten kuvauksissa vapaaehtoistyö miellettiin positiiviseksi muiden auttamiseksi ja vapaaehtoisesti tehdyksi työksi, johon ei ole pakkoa. Nuoret myös tiesivät, ettei vapaaehtoistyöstä saa palkkaa. Nuorten ajatuksista nousi esiin etenkin toisten avun tarve, johon vapaaehtoistyöllä vastataan.

”Vapaaehtoistyö tarkoittaa sitä, että autetaan muita, jotka tarvii apua.” (H1)

Pystyäkseen vastaamaan toisten avun ja vapaaehtoistyön tarpeeseen, nuorten tulisi kuitenkin ensin saada viesti siitä, että heidän apuaan tarvitaan. Esteenä erityistä tukea tarvitsevien nuorten vapaaehtoistyöhön osallistumiselle saattaakin olla, ettei tuen rakenteiden puutteen lisäksi viesti avun tarpeesta ja erilaisista vapaaehtoistyön mahdollisuuksista tavoita heitä.

Viestintä kaikille nuorille avoimista mahdollisuuksista vapaaehtoistyöhön ei usein saavuta niitä nuoria, joille esimerkiksi lukeminen on vaikeaa tai totutut viestinnän kanavat ovat saavuttamattomia, vaikka vapaaehtoistehtävä voisi olla hyvinkin sopiva myös erityistä tukea tarvitsevalle nuorelle.

Toisaalta, jos viestintä kohdistuu laajasti kaikille nuorille, vammaiset nuoret saattavat itsekkin rajata itsensä tämän joukon ulkopuolelle, koska ovat tottuneet koko elämänsä ajan ja lähes kaikessa kuulumaan muista lapsista eriytettyyn joukkoon. Tärkeäksi viestin saamisessa nouseekin läheisten rooli: on helpompaa osallistua, kun tulee henkilökohtaisesti kutsutuksi mukaan.

Kutsutuksi tulemisen kysymys ei kuitenkaan ole pelkästään vammaiserityinen. Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015 -tutkimuksen (Kansalaisareena 2015) mukaan toiseksi yleisin syy vapaaehtoistyöhön osallistumattomuuteen ajan puutteen jälkeen oli, ettei kukaan ollut kutsunut vapaaehtoistyöhön. Sama syy nousi yleisimmäksi vapaaehtoistyöhön osallistumattomuuden syyksi työttömällä nuorilla Grönlundin ja Pessin (2008) tutkimuksessa.

Usein kenelle tahansa osallistumisen mahdollistaakin parhaiten se, että joku pyytää riittävän henkilökohtaisesti: ”Tuu mukaan!” Nuorten tuetussa vapaaehtoistoiminnassa muut osallistumisen mahdollistavat yksityiskohdat on räätälöitävä yksilöllisesti osallistujan tarpeisiin sopiviksi.

LÄHTEET

Finlex 27/2016. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Grönlund, H. & Pessi, A. B. 2008. Osallisuuden asenteet ja teot. Nuoret ikäryhmät vapaaehtoistoiminnassa. Teoksessa Autio, M., Eräranta, K. & Myllyniemi, S. Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisooasian neuvottelukunta / Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. https://issuu.com/tietoanuorista/docs/nuorten_elinolot_2008/182

Kansalaisareena. 2015. Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2020/06/Vapaaehtoistyö_Suomessa_2010ja2015.pdf

Laimio, A. & Välimäki, S. 2011. Vapaaehtoistyö kehittyi. Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys. <https://docplayer.fi/2908110-Vapaaehtoistoiminta-kehittyy.html>

Suomen YK-liitto. 2015. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

Takala, M., Lakkala, S., & Äikäs, A. 2020. Inklusiivisen kasvatuksen monet mahdollisuudet. Teoksessa Takala, M., Lakkala, S., & Äikäs, A. (toim.) Mahdoton inkluisio? Tunnista haasteet ja mahdollisuudet. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tuettu vapaaehtoisuus lisää nuorten osallisuutta

ANU LEVÄ, UNNA SOPPELA, PIIA JOUNILA, JONNA TAALIKKA & TIINA ROOS

Artikkelin kirjoittajat toimivat eri puolilla Suomea eri organisaatioissa ja kehittävät yhteistyössä tuettua ja saavutettavaa vapaaehtoistoimintaa.

Tiina Roos työskentelee Lahden Diakonialaitoksen Tukea vapaaehtoisuuteen -koordinaattorina. Lahden Diakonialaitos (Dila) on 150-vuotias sosiaali- ja terveysalan toimija, jolla on vahva vapaaehtoistoinnin osaaminen.

Tuettua vapaaehtoistoimintaa Dilassa on kehitetty vuodesta 2018 saakka, ja vuoden 2022 alusta sitä on koordinoitu valtakunnallisesti. Koordinaatio edistää tuettua vapaaehtoistoimintaa lisäämällä tietoutta tuen mahdollisuuksista, etsimällä uusia näkökulmia yhdessä toimijoiden kanssa ja herättämällä keskustelua vapaaehtoisten monimuotoisuudesta. Koordinointi myös lisää vapaaehtoistojen yhteistyötä eri puolilla Suomea.

Anu Levä toimii projektipäällikkönä ja **Unna Soppela** projektityöntekijänä Caritas-Säätiön Jelpaten – vapaaehtoisena tuetusti -hankkeessa. Caritas-Säätiö on oululainen 1998 perustettu yleishyödyllinen yhteisö, joka tarjoaa kohtaamista, tukea ja toimintaa ikäihmisille, erityistä tukea tarvitseville, osatyökykyisille ja vapaaehtoisille. Jelpaten – vapaaehtoisena tuetusti kehittää tukimuotoja tuetulle vapaaehtoistoinnalle.

Piia Jounila Kotikartanoyhdistys ry:stä toimii projektipäällikkönä ja **Jonna Taalikka** Joensuun Setlementti ry:stä toimii vapaaehtoistoinnin kehittäjänä Yhdessä vapaaehtoiseksi – tuettua vapaaehtoistoimintaa Joensuussa -yhteistyöhankkeessa.

Kotikartanoyhdistys ry on järjestöjen perustama yleishyödyllinen

yhdistys, joka mahdollistaa toimintaympäristön järjestöille ja monille muille toimijatahoille. Joensuun Setlementti on sitoutumaton kansalaisjärjestö, joka tekee nuorisotyötä, seniorityötä ja monikulttuurista työtä edistäen hyvinvointia, yhdenvertaisuutta, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Kotikartanoyhdistys ja Joensuun Setlementti tekevät yhdessä ESR:n ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton rahoittamaa hanketta, jossa halutaan mahdollistaa mieleinen ja itselle merkityksellinen vapaaehtoistoiminta aivan kaikille. Yhdessä vapaaehtoiseksi -hanke jatkuu huhtikuun 2023 loppuun saakka.

VAPAAEHTOISTOIMINTA - KAIKKIEN SAAVUTETTAVISSA?

Me kaikki vapaaehtoistoiminnan parissa toimivat tunnemme vapaaehtoistoiminnan määritelmän, jonka mukaan vapaaehtoistoiminta on kaikille avointa toimintaa, jota tehdään omasta vapaasta tahdosta tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin. Se on mahdollisuus vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin sekä lähellä että yhteiskunnallisesti. Vapaaehtoistoiminta myös lisää vuorovaikutusta, osallisuutta ja hyvinvointia.

Miten vapaaehtoistoiminnan määritelmä muuttuu konkretiaksi? Mitä kaikki tarkoittaa organisaation tasolla? Mitä se tarkoittaa niiden ihmisten elämässä, joita kohtaamme?

Lauran tarinan myötä pohdimme enemmän sitä, miten vapaaehtoistoiminta olisi aidosti mahdollista kaikille ja vahvistaisi osallisuutta. Laura on kuvitteellinen henkilö, mutta tarina on koostettu nuorten todellisista tilanteista.

23-vuotias Laura oli käynyt lähes vuoden ammattiopintojaan, kun hän jäi pitkälle sairauslomalle. Ennen sairauslomaa hän oli hakeutunut koulukuraattorille keskustelemaan jaksamisestaan ja haasteistaan opinnoissa. Laura ei ollut pitkiin aikoihin saanut kunnolla nukuttua ja tunsi olevansa koko ajan väsynyt. Taustalla oli masennusta, ja ujuden vuoksi hänen oli ollut haasta-

vaa ryhmäytyä toisten opiskelijoiden kanssa. Laura ei tuntenut kuuluvansa ryhmään, ja tämä oli osaltaan myös vaikuttanut opintojaksojen keskeytymiseen.

Laura oli kertonut kuraattorille kaipaavansa arkeen sisältöä sekä tunteita, että kuuluisi johonkin ja olisi tärkeä. Kuraattorilta Laura kuuli tuetusta vapaaehtoistoiminnasta. Kuraattori auttoi sopimaan tutustumiskäynnin, ja Laura tapasi tuetun vapaaehtoistoiminnan työntekijän kanssa ensimmäisen kerran Lauran vielä käydessä koulua. Laura otti tapaamiseen mukaan sisconsa, koska häntä jännitti uuden ihmisen tapaaminen.

Sairausloman aikana Laura ja vapaaehtoistoiminnan työntekijä jatkoivat tapaamisia ja alkoivat hiljalleen miettiä, mitä vapaaehtoisena toimiminen tarkoittaa. Yhdessä he kartoittivat Lauran osaamista, mielenkiinnon kohteita ja toiveita. Laura kuvaili vahvuuksikseen luovuuden ja käsityötaidot. Hän toivoi saavansa rohkeutta tutustua uusiin ihmisiin.

Kartoituksen pohjalta Laura sai ajatuksia mahdollisista vapaaehtoistoiminnan tehtävistä ja paikoista, joihin hän kävi tutustumassa yhdessä työntekijän kanssa. Laura kiinnostui seurakunnan kädentaitoryhmästä ja sopi yhdessä seurakunnan ja tuetun vapaaehtoistoiminnan työntekijöiden kanssa kokeilevansa ryhmässä käyntiä kahdesti kuussa.

Alkuun Laura kävi ryhmässä yhdessä tuetun vapaaehtoistoiminnan työntekijän kanssa, mutta toiminnan ja ihmisten tultua tutuksi, hän uskaltanut jatkaa ryhmässä itsenäisesti. Lauran toiveiden mukaisesti ryhmänvetäjä jatkoi Lauran tukemista keskustelujen aloittamisessa ja erityisesti uusien ryhmäläisten kohtaamisessa. Laura sai tukea myös tuetun vapaaehtoistoiminnan työntekijältä säännöllisten soittojen ja tapaamisten muodossa.

Ryhmässä Laura virkkasi turvalonkeroita vauvoille ja askarteli kortteja ikäihmisten iloksi. Laura alkoi kokea hetkittäin mielihyvää, jota ei ollut tapahtunut pitkiin aikoihin. Hänestä oli mukava saada jotain valmiiksi ja

onnistua itselleen asettamissaan tavoitteissa. Hyvää mieltä toi myös se, kun hän sai ilahduttaa muita tekemillään töillä ja sai siitä kiitosta ja myönteistä palautetta.

Laurasta alkoi myös vähitellen tuntua siltä, että hän kuuluu porukkaan ja hänestä välitetään. Muut vapaaehtoiset tervehtivät häntä ja ilahtuivat, kun hän saapui paikalle. Myönteisten kokemusten myötä Laura päätti alkaa käydä ryhmässä viikoittain. Hänen toiveikkuutensa alkoi vahvistua ja hänestä tuntui, että voisi lähitulevaisuudessa palata sairauslomalta takaisin opintojen pariin.

Mitä ajatuksia Lauran tarina sinussa herättää? Mikä merkitys vapaaehtoisuudella oli Lauran elämässä? Mikä merkitys seurakunnan työntekijällä oli Lauran rohkaistumisessa? Mikä merkitys kädentaitoryhmän muilla jäsenillä oli? Millainen Lauran tulevaisuus vapaaehtoistoiminnassa voisi olla? Kuka kertoo vapaaehtoistoiminnasta ja ohjaa sen pariin?

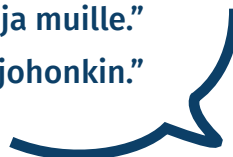
POSITIIVINEN ERITYISKOHTELU LISÄÄ OSALLISUUTTA

Laimion (2017) mukaan vapaaehtoistoiminta on kansalaisoikeus, jonka kautta jokaisella on taustasta riippumatta mahdollisuus tehdä itselleen merkityksellistä vapaaehtoistyötä ja vaikuttaa haluamiinsa asioihin (Laimio 2017, 4–5).

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen ei kuitenkaan ole aidosti mahdollista kaikille, koska sitä on voinut rajoittaa tai sen on voinut kokonaan estää esimerkiksi toimintarajoitteisuus, sairaus tai puutteellinen kielitaito. Tämä voi vahvistaa vapaaehtoiseksi haluavan kokemusta syrjinnästä, riittämättömyydestä tai ulkopuolisuudesta sekä estää jatkossa vapaaehtoiseksi hakeutumista.

”Merkityksellisyyden tunnetta itselle ja muille.”

”Osallisuutta, kuulumista johonkin.”

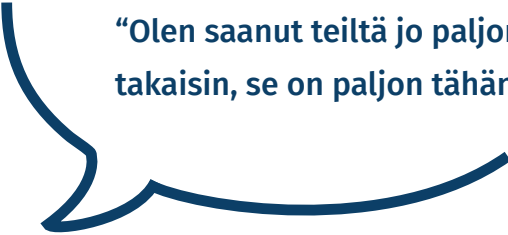

Edellä olevat kommentit ovat tuettujen vapaaehtoisten vastauksia kysymykseen: *”Mitä toivot tuetulta vapaaehtoisuudelta?”* Osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä meille kaikille. Kaikilla tulisi olla mahdollisuus panostaa yhteiseen hyvään sekä saada siitä tunnustusta, onnistumisen ja merkityksellisyyden kokemuksia sekä tuntea olevansa arvokas (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022).

Nuorten elämässä epävarmuus omasta paikasta, identiteetistä tai osaamisesta voi korostua (Mäkelä & Peltonen 2012, 69). Silloin on hyvä, että omaa polkua, omanarvontuntoa ja pystyvyyden tunnetta rakennetaan pala palalta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022). Parhaimmillaan vapaaehtoistoiminta voi ehkäistä syrjäytymistä, kun keskiössä ei ole tuen tarpeen syy, vaan osallisuus ja mahdollisuus tehdä hyvää tuettuna yksin tai yhdessä muiden kanssa.

Tuetun vapaaehtoistoiminnan kautta nuori voi toimia aktiivisena kansalaisena ja kokea yhdenvertaisuutta ja osallisuutta sekä saada onnistumisen kokemuksia. Vapaaehtoistoiminnassa nuori on toiminnan kohteena olemisen sijaan aktiivinen toimija.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen tarjoaa mahdollisuuden rakentaa omaa identiteettiä, kasvattaa itsetuntoa sekä kokea yhteenkuuluvuuden ja tarpeellisuuden tunteita. (Mäkelä & Peltonen 2012, 69.) Tuettu vapaaehtoistoiminta auttaa nuorta löytämään ja sanoittamaan omia vahvuuksiaan, joita hän voi hyödyntää muiden iloksi. Tuetussa vapaaehtoistoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota myös siihen, että nuori saa toiminnastaan kannustavaa palautetta.

”Olen saanut teiltä jo paljon. Itsetuntoni takaisin, se on paljon tähän asti.”

Positiivinen erityiskohtelu on ennen kaikkea asennoitumista nuoren elämään: esteiden sijaan etsitään mahdollisuuksia. Positiivinen erityiskohtelu voi olla esimerkiksi puhetta tukevien menetelmien hyödyntämistä, pyörätuolirampin asentamista tai keskimääräistä useamman ohjauksen antamista. Se voi tarkoittaa myös vapaaehtoistehtävien räätälöintiä, kun ennalta määritellyt ja sisällöltään laajat vapaaehtoistehtävät eivät sellaisenaan ole luotuja tukea tarvitsevalle vapaaehtoiselle. Osallistuminen voidaan mahdollistaa pilkkomalla tehtäviä pienempiin kokonaisuuksiin tai toimimalla yhdessä vapaaehtoisina.

Tuetussa vapaaehtoistoiminnassa edetään nuoren mukaan. Tapaamisten määrä, kesto ja tapaamispaikka lähtevät nuoren toiveista ja tuen tarpeesta. Tapaamisissa voi olla mukana joku nuorelle tärkeä henkilö.

Ensimmäisissä tapaamisissa vapaaehtoistoiminnan työntekijä ja nuori tutustuvat toisiinsa kaikessa rauhassa vapaamuotoisesti ja rakentavat luottamusta. Yhdessä he kartoittavat nuoren mahdollisuuksia, vahvuuksia, osaamista ja mielenkiinnon kohteita sekä tavoitteita. Nuori saa itse sanoittaa, millaisia asioita hän haluaisi oppia tai mitä taitoja kehittää.

Tuetussa vapaaehtoistoiminnassa saa kokeilla itseään kiinnostavaa vapaaehtoistoimintaa vaikka useammassa paikassa, eikä sitoutumista tiettyyn paikkaan vaadita. Nuorella on mahdollisuus valita itselleen mieluisa toiminta sekä määritellä aika, jonka siihen haluaa käyttää.

Jousta siis perinteisestä kaavasta! Uskalla kohdata vapaaehtoinen aidosti, keskustele ja löydä yhdessä hänen kanssaan hänelle sopiva vapaaehtoistehtävä, jossa huomioidaan henkilön ominaispiirteet.

Sairaus tai haastava elämäntilanne ei tarkoita vapaaehtoistoiminnan ulkopuolelle jäämistä. Tuettu vapaaehtoistoiminta antaa jokaiselle nuorelle mahdollisuuden osallistua vapaaehtoistoimintaan: se on vahvuuksien ja mahdollisuuksien näkemistä sekä ratkaisujen etsimistä.

TUETTU VAPAAEHTOISTOIMINTA VAATII AVOINTA YHTEISTYÖTÄ

Meeri Kuikka on Pro gradu -tutkimuksessaan (2018) selvittänyt sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä vapaaehtoistoiminnan hyödyistä sosiaalityön asiakkaille. Yhteenvetona Kuikka esittää vapaaehtoistoiminnan voivan olla hyvinvointia edistävää ja elämänlaatua parantavaa toimintaa.

Haastavassa elämäntilanteessa elävien asiakkaiden elämässä vapaaehtoistoiminta voi tarjota sellaista, jota ei muuten elämässä ole: yhteisöllisyyttä, sosiaalisia suhteita, päivärytmiä ja tarpeellisuuden kokemuksia. Näin vapaaehtoistoiminta voi olla voimaannuttavaa, ja toimintaan osallistumisen kautta voi vahvistaa omaa toimijuuttaan sekä kiinnittyä yhteiskuntaan yhteiskunnallisen osallisuuden ja mielekkään tekemisen kautta.

Vapaaehtoistoiminta tarvitsee toimiakseen avointa yhteistyötä asiakkaita ohjaavan sekä vapaaehtoistoimintaa järjestävän tahon välille. Toiminnan tulee olla laadukkaasti organisoitua, jotta se mahdollistuu myös enemmän tukea tarvitseville ihmisille. Organisointi myös takaa sen, että vapaaehtoistoiminta on voimaannuttavaa eikä uuvuta asiakasta tai vaikuta negatiivisesti kuntoutumiseen. (Kuikka 2018.)

Tuetussa vapaaehtoistoiminnassa ajatuksena on, että tukea tarvitseva nuori pääsee yksilöllisen tuen ja tiiviin verkostoyhteistyön avulla mukaan vapaaehtoistoimintaan ja saa positiivista erityiskohtelua. Tämä vaatii vapaaehtoistoimintaa tarjoavalta taholta pohdintaa siitä, miten tavoittaa myös niitä nuoria, jotka eivät tyypillisesti ole osallistuneet toimintaan ja miten hyödyntää heidän osaamistaan.

Avainasemassa vapaaehtoistoimintaan innostamisessa on nuoren lähihenkilö, esimerkiksi perheenjäsen, koulukuraattori, omaohjaaja, työvalmentaja, nuorisotyöntekijä tai opettaja. On tärkeää, että mahdollisimman moni nuorten kanssa toimiva ymmärtäisi vapaaehtoistoiminnan hyödyt ja arvon nuoren elämässä. Kun vapaaehtoistoiminta nähdään yhtenä vaihtoehtona nuoren elämässä, on sitä helpompi tarjota. Nuori myös todennäköisesti

kuuntelee ja ottaa ehdotuksia paremmin vastaan henkilöltä, jonka kanssa on ehtinyt muodostua luottamussuhde.

Tuettu vapaaehtoistoiminta tarvitsee organisaatioilta ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreilta avarakatseisuutta ja kokeilunhalua. Kun nuori innostuu kokeilemaan vapaaehtoistoimintaa, vastuu innostuksen jatkumisesta on vapaaehtoistoiminnan organisaatiolla.

Kun nuori oppii tuntemaan vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin ja kokee tulevansa hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on, luo se hänelle turvaa ja tarjoaa mahdollisuuden kertoa haasteistaan ja tuen tarpeistaan. Silloin on tärkeää kuunnella nuorta ja lähteä yhdessä hänen kanssaan etsimään ratkaisuja tilanteeseen. Kun nuori löytää itselleen mieluisan vapaaehtoistoiminnan, jossa on helppo toimia ja jossa häntä ja hänen tekemistään arvostetaan, sitoutuu nuori paremmin tehtävään ja ihmisiin.

VAPAAEHTOISUUDESTA VALMIUKSIA TYÖELÄMÄÄN

Vapaaehtoisuus on nuorelle hyvä mahdollisuus kehittää omia taitoja, edetä vapaaehtoisen uralla sekä saada lisää kokemusta myös työelämää varten (Mäkelä & Peltonen 2012, 69). Matalan kynnyksen vapaaehtoistoiminta on yksi keino tavoittaa heitä, jotka eivät pysty juuri sillä hetkellä sitoutumaan opiskeluihin tai työelämään ja esimerkiksi työpajatoiminta tuntuu liian intensiiviseltä. Tällöin aktiivinen rooli voi löytyä vapaaehtoistehtävissä syntyneen kiinnostuksen ansiosta.

Vapaaehtoisuus sallii toiminnan pysymisen tutussa ympäristössä ja toiminnassa. Näin se voi houkutella, motivoida ja saada aikaan omaehtoista aktiivisuutta, vaikka opintoihin tai työelämään ohjaaminen eivät juuri sillä hetkellä tuottaisi toivottua tulosta. Mäkelän ja Peltosen (2012, 69) mukaan tärkeintä on, että toiminta on jokaiselle itselleen sopivaa, mielekästä ja palkitsevaa.

LOPUKSI

Mitä sitten vaatii, että jokainen vapaaehtoistoiminnasta kiinnostunut pääsee mukaan huolimatta mahdollisesta tuen tarpeesta?

Se vaatii tukea vapaaehtoisuuteen. Se vaatii halua kohdata toinen ihminen. Se vaatii vuorovaikutusta, toiveiden ja ajatusten kuulemista sekä kiinnostusta siihen, mitä vapaaehtoiseksi haluava haluaa tehdä ja oppia sekä mihin asioihin hän haluaa vaikuttaa. Se vaatii, että annamme jokaiselle riittävän perehdytyksen ja luomme yhteisen ymmärryksen, millä periaatteilla toimimme. Se vaatii, että annamme jokaiselle mukana olevalle mahdollisuuden ideoida ja kehittää toimintaa.

Tuetun vapaaehtoistoiminnan rooli on löytää vapaaehtoisen kanssa hänen itsensä näköisiä tehtäviä. Tuettu vapaaehtoistoiminta haastaa meitä kaikkia ja vaatii, että olemme myös itse valmiita oppimaan.

Yhdessä vapaaehtoiseksi ja Jelpaten – tuetusti vapaaehtoisena -hankkeissa olemme halunneet panostaa kiireettömiin kohtaamisiin nuorten kanssa. Näin meillä on ollut aikaa tutustua toisiimme, ja nuorilla on ollut aikaa kertoa omia tuntemuksiaan siitä, mitä he haluavat tehdä, kokeilla tai oppia.

Olemme vierailleet nuorten kanssa useissa vapaaehtoistoiminnan paikoissa ja tehneet vapaaehtoistehtäviä yhdessä heidän kanssaan. Tuettujen vapaaehtoisten palautteissa korostuu mukava ja itselle tärkeä tekeminen, omien vahvuuksien löytäminen sekä yhteisöön kuuluminen:

**“Tänne on ihana tulla,
kun täällä kehdutaan mun
tekemistä niin paljon ”**

**”Odotan tuetulta
vapaaehtoisuudelta uusien
ihmissuhteiden luomista.”**

**”Toivon rytmiä elämään,
onnellisuutta, turvallisuutta.”**

”Huominen on parempi teidän
kanssa kuin ilman teitä.”

”Tietää kuuluvansa johonkin.”

”Oli kiva kuulla, että minua on
kaivattu, kun olin poissa.”

”Saanut tekemistä
arkeen ja ollut mukava
tulla porukkaan, jossa
ihmiset tervehtii ja ilahtuu
saapumisestani.”

Toivomme, että vapaaehtoistoimintaan osallistuminen nähdään arvokkaana ja nuoria eteenpäin vievänä toimintana. Toivomme myös, että organisaatiot panostavat nuoren kohtaamiseen. On tärkeää, että myös tukea kaipaavat nuoret pääsisivät osallistumaan vapaaehtoistoimintaan ja tätä kautta hyötymään sen tuomista eduista, kuten löytämään itseä kiinnostavaa ja motivoivaa tekemistä, jonka kautta elämä alkaa rytmittyä tai tuleva opiskelu- tai työura alkaa hahmottua. Uskomme, että nuoren vapaaehtoispolun alussa panostettu aika kantaa hedelmää myöhemmin nuoren sitoutumisella ja toiminnan eteenpäin kehittämällä.

**POSITIIVINEN ERITYISKOHTELU
VAPAAEHTOISTOIMINNASSA**
- kaikki lähtee asenteesta!

Mahdollista ja tue
Pohtikaa yhdessä, miten toimintaan osallistumista voidaan helpottaa. Se voi tarkoittaa esim. puhuttua tukevien menetelmien hyödyntämistä, pyörätuolirampin asentamista tai keskimääräistä useamman ohjauksen antamista.

Anna nuoren määrätä suunta ja vauhti
Kuule nuoren ajatukset siitä, mitä hän haluaa tehdä ja missä määrin. Tue ja kannusta häntä mahdollisuuksien mukaan!

Näe potentiaali
Omallalla vahvuusalueellaan voi auttaa muita, vaikka toisissa asioissa itsekin vastaanottaisi tukea.

Kannusta, kehu ja kiitä!
Kannusta nuorta vapaaehtoisuudessa, kehu hänen onnistuessaan ja kiitä mukana olostasi! Osallistuminen tarjoaa mahdollisuuden rakentaa omaa identiteettiä, kasvattaa itsentuntoa ja kokea yhteenkuuluvuuden ja tarpeellisuuden tunteita.

Arvosta
Hyväksy nuori sellaisena, kuin hän on. Jokainen on arvokas ja jokaisella on kykyjä, taitoja, osaamista ja vahvuuksia, joita hyödyntää.

Ole avarakatseinen ja kokeilunhaluinen
- jousa perinteisestä kaavasta!
Pohdi, voisiko asioita tehdä toisella tapaa. Usein osallistuminen vapaaehtoistoimintaan voidaan mahdollistaa pilkkomalla tehtävät pienempiin kokonaisuuksiin tai tekemällä asioita yhdessä.

Leikkaa tästä

DILA

Positiivinen erityiskohtelu vapaaehtoistoiminnassa.

LÄHTEET

Kuikka, M. 2018. Voimaannuttava vapaaehtoistoiminta. Pro Gradu -tutkimus. Lapin yliopisto, Sosiaalityö. Diaesitys. <https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2019/07/Voimaannuttava-vapaaehtoistoiminta-Meeri-Kuikka-Lapin-yliopisto.pdf>

Laimio, A. 2017. Vapaaehtoistoiminta on kansalaisoikeus. Teoksessa Rajala, A. & Nieminen, P. (toim.) Tuettu vapaaehtoistoiminta – avain osallisuuteen. Kansalaisareenan julkaisuja 3/2017. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2017/11/Tuettu_vapaaehtoistoiminta_WEB_KORJ2.pdf

Mäkelä, S. & Peltonen, E. 2012. Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. Tampere: Juvenes Print Oy. <https://core.ac.uk/download/pdf/286448093.pdf>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Vapaaehtoistoimintaa järjestämällä ja tukemalla voidaan lisätä osallisuutta. <https://thl.fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/vapaaehtoistoimintaa-jarjestamalla-ja-tukemalla-voidaan-lisata-osallisuutta>

LISÄTIETOJA

Lahden Diakonialaitos. 2021. Työkaluja tuettuun vapaaehtoistoimintaan. <https://dila.fi/wp-content/uploads/2021/12/Dila-tukea-vapaaehtoisuuteen-loppujulkaisu-web.pdf>

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. 2022. Nuoret mukaan vapaaehtoistoimintaan. Järjestöopas. <https://www.soste.fi/jarjestoapas/nuoret-mukaan-vapaaehtoistoimintaan/>

Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2022. Positiivinen erityiskohtelu. <https://syriinta.fi/positiivinen-erityiskohtelu>

WWF Nuoret – Ympäristönsuojelua nuorten tyylillä

SANNA NURMI

Sanna Nurmi työskentelee WWF Nuorten vapaaehtoistoiminnan koordinaattorina WWF Suomella.

Vuonna 2013 WWF Suomi perusti nuorten (18–25-vuotiaiden) vapaaehtoisten ryhmän, joka tunnetaan tänä päivänä nimellä WWF Nuoret. Ryhmäläiset suunnittelevat ja toteuttavat projekteja kestävän ruuan- kulutuksen edistämiseksi WWF:n asiantuntijoiden tuella. Toiminnan tavoitteena on, niin Suomessa kuin kansainvälisestikin, innostaa nuoria sitoutumaan ympäristöystävällisiin ruokavalintoihin omassa arjessaan ja kannustaa heitä toimimaan ekologisesti kestävän yhteiskunnan aikaansaamiseksi.

WWF Nuoria koordinoi WWF:n työntekijä, ja vapaaehtoiset toimivat WWF:n brändin alla. Toiminnan periaatteena kuitenkin on, että nuoret saavat merkittävästi vaikuttaa siihen, miltä toiminta näyttää.

Tässä artikkelissa käyn läpi, miten olemme toteuttaneet nuorista lähtöisin olevaa vapaaehtoistoimintaa. Miksi siitä on hyötyä meille ja nuorille itselleen, ja toisaalta, mitä haasteita omaehtoinen vapaaehtoistoiminta tuo mukanaan?

UUSI RYHMÄ JOKA VUOSI - SYKLISYYS TOIMII

WWF Nuorissa toimii kerrallaan noin 40 nuorta Helsingissä, Tampereella ja Turussa. Vapaaehtoiset sitoutuvat toimintaan vuodeksi kerrallaan. Tällainen syklinen sitoutuminen vähentää ”puuduttavuutta” verrattuna lineaariseen

sitoutumiseen, jossa vapaaehtoinen sitoutuu kerralla vuosikymmeniksi (Marjovuori 2014, 93).

Vapaaehtoinen voi pohtia oman halukkuutensa joka vuosi uudelleen, vaikka vuosikin on pitkä sitoutumisaika nuoren aikuisen nopeasti muuttavassa elämässä. Vuoden aikana korostamme, että vapaaehtoisella on oikeus lopettaa milloin tahansa, sillä toivomme, että nuorella on itsestä lähtevä halu olla mukana.

Vuosittain ryhmään rekrytoidaan uusia jäseniä. Jo mukana olevilla nuorilla on mahdollisuus jatkaa toiminnassa useamman vuoden ajan nuoren näin halutessaan. Jatkajia valitaan kuitenkin vain rajallinen määrä, sillä ryhmän koko halutaan pitää hallittuna ja tavoitteena on sitouttaa laaja joukko nuoria aktiiviseen kansalaisuuteen. Uusien jäsenten myötä tarjoamme mahdollisuuden useammalle päästä mukaan toimintaamme ja saamme uutta osaamista ja toimintaideoita säännöllisesti.

Uusien jäsenten rekrytointiprosessiin osallistuvat WWF asiantuntijoiden lisäksi ohjaajat, jotka ovat aiemmin WWF Nuorissa toimineita vapaaehtoisia. He auttavat Turussa, Tampereella ja Helsingissä vapaaehtoisten koordinoinnissa. Ohjaajat saavat avustamisesta pienen palkkion ja ovat näin työsuhteessa WWF:n kanssa. Rekrytointiin markkinointiin osallistetaan myös itse WWF Nuoria, jotka suunnittelevat kanssamme rekrytointiin markkinointimateriaaleja ja jakavat rekrytointimainoksia eri kanavilla.

Ryhmään hakevat nuoret lähettävät meille hakemuksen, jolla pyritään kartoittamaan hakijan kiinnostuksen kohteita, sitoutumista, osaamista ja ideoita toiminnalle. Hakemusten perusteella valitaan ryhmähaastatteluihin pääsevät hakijat, jossa jokainen saa kertoa itsestään ja motiiveistaan hakea vapaaehtoiseksi.

Lisäksi hakijoille annetaan pieni ryhmätehtävä, jossa he yhdessä suunnittelevat WWF Nuorten toimintaan liittyvää projektia ja ideoivat, miten he edistäisivät WWF Nuorten tavoitteita. Tällä tehtävällä kartoitetaan hakijoi

den ryhmätyöskentelytaitoja sekä kiinnostusta olla mukana toiminnassa.

Ryhmään valitut vapaaehtoiset perehdytetään tehtävään koulutusleirillä ja erilaisten verkkokoulutusmateriaalien avulla. Koulutuksissa käydään läpi muun muassa WWF:n brändiä ja arvoja, toiminnan tavoitteita, projektinhallintataitoja, tietoa ruuan ympäristövaikutuksista sekä vaikuttamisen eri keinoja.

Koulutuksia järjestetään myös pitkin vuotta nuorten kiinnostuksen ja tarpeiden mukaan. Toimintavuoden alussa vapaaehtoiset tarvitsevat enemmän ohjausta, sillä moni saattaa ensimmäistä kertaa käyttää uusia viestintäkanavia, toimia projektissa tai tehdä poliittista vaikuttamista.

NUORTEN NÄKÖISTÄ VAPAAEHTOISTOIMINTAA

WWF ja aiemmat WWF Nuoret ovat jo valmiiksi määritelleet WWF Nuorten toiminnan tavoitteet ja teeman, kestävän ruuankulutuksen. Kulloinenkin vuosittainen kokoonpano saa mielenkiintonsa ja ajankohtaisten mahdollisuuksien mukaan itse suunnitella toimenpiteet, joilla määritellyjä tavoitteita edistetään.

Vapaaehtoisille järjestetään vuoden alussa yhteinen leiri, jossa WWF:n asiantuntijoiden avustuksella ideoidaan tulevaa toimintaa ja tulevia projekteja. Nuoret järjestäytyvät itse projektitiimeihin, joissa jaetaan vastuualueet tiimin jäsenten välillä. Nuorilla on vaihtelevan tasoisia projektinhallintaitoja, ja tässä vapaaehtoistoiminnan koordinaattori ja ohjaajat antavat tukea erityisesti projektinvetäjille. Osa projektiryhmistä tarvitsee tukea ja kannustusta läpi projektin, osa taas toimii todella itsenäisesti alusta loppuun saakka.

Projektiryhmät laativat ohjeiden ja valmiin pohjan avulla projektilleen suunnitelman, josta käy ilmi muun muassa tavoitteet, toimenpiteet, aikataulu, budjettiarvio ja projektin arviointi. Koordinaattori lukee ja hyväksyy projektisuunnitelman, ja projektille nimetään WWF:n asiantuntija, joka auttaa

vapaaehtoisia projektin toteuttamisessa. Projektin päätyttyä nuoret täyttävät loppuraportin, jossa arvioidaan suunnitelman toteutumista ja projektista saatuja oppeja.

Nuorten vapaaehtoistoiminnan kohdalla on tärkeää, että nuoret kokevat aidosti pääsevänsä vaikuttamaan toiminnan sisältöön. Tällöin innostus ja motivaatio lähtevät heistä itsestään, mikä lisää sitoutumista.

WWF:n kanssa tehtävä tiivis yhteistyö ja organisaation alla toimiminen tuovat mukanaan reunaehdoja ja tiettyjä sääntöjä, jotka välillä rajoittavat vapaaehtoisten suunnittelua. Tästä huolimatta vapaaehtoiset ovat kuitenkin itse kokeneet, että he haluavat toimia juuri WWF:n brändin alla ja ettei raameista ole haittaa, kunhan ne on selkeästi ohjeistettu ja kerrottu heti toiminnan alkaessa. Jos toimintaa ei ohjaisi eikä rajaisi mihinkään suuntaan, olisi nuorten vaikea lähteä rajaamaan ideoitaan ja päättää, mitä lähdetään tekemään.

ILMASTOAHDISTUS MUUTTUNUT TOIMINNAKSI

Tutkimusten mukaan nuoria motivoi vapaaehtoistyössä onnistumisen ilo, uuden oppiminen ja auttamisen halu (mm. Yeung 2002, 34). Näitä kaikkia pyrimme mahdollistamaan WWF Nuorille. Osallistuessaan WWF Nuorten toimintaan nuori saa ympärilleen samoja arvoja jakavan yhteisön sekä paljon hyödyllisiä kokemuksia ja taitoja työelämää ja opintoja varten.

Toiminta on projektiluonteista, joten roolistaan riippuen vapaaehtoiset oppivat esimerkiksi huolehtimaan budjetista, suunnittelemaan kampanjoita ja juontamaan podcastia. Keräämämme palautteen mukaan vapaaehtoiset ovat oppineet johtamis- ja viestintätaitoja, substanssiosaamista, ajanhallintaa ja vastuunottoa sekä saaneet lisää rohkeutta ja itsevarmuutta (WWF Nuorten palautekysely syksy 2021).

Osa on saanut konkreettista hyötyä pääsemällä harjoittelijaksi johonkin ympäristöjärjestöön tai saanut muita työmahdollisuuksia omien mielen

kiinnon kohteidensa parista oltuaan mukana WWF Nuorissa. Lisäksi nuorten tiedot, taidot ja motivaatio toimia ympäristön puolesta ovat lisääntyneet (WWF Nuorten palautekyselyt kevät 2021, syksy 2021 ja kevät 2022).

Palautteessa vapaaehtoiset ovat myös kertoneet, kuinka ilmastoahdistus muuttui vapaaehtoistoiminnan myötä toivoksi ja toiminnaksi ja kuinka itsevarmuus osallistua kestävään ruuankulutukseen liittyvään keskusteluun kasvoi (WWF Nuorten palautekysely syksy 2021).

WWF Nuorten toiminnassa vapaaehtoiset pääsevät tekemään vaikutavuudeltaan eri tasoisia asioita, ja toivommekin heidän huomaavan, että aktiivista kansalaisuutta on monenlaista. Sitä voi olla hyvän kasvisruokareseptin jakaminen julkisesti ja sen kokeiluun innostamista, omien kokemusten jakamista ja vertaistuen välittämistä tai poliitikon tapaaminen. Tärkeintä on, että löytää oman tavan toimia.

VAPAAEHTOISET TUOVAT LISÄMAHDOLLISUUKSIA, MUTTA JAKSAMISESTA HUOLEHDITTAVA

WWF Nuorten toiminta on hyödyllistä paitsi vapaaehtoiselle itselleen myös WWF:lle. WWF Nuorten toiminnan aikana vapaaehtoiset nuoret saavat lisää tietoa, taitoa ja motivaatiota tehdä muutoksia omassa arjessaan mutta myös vaikuttaa muihin nuoriin oman lähipiirinsä ulkopuolella. Parhaimmillaan muutokset leviävät WWF Nuoria laajempaan joukkoon.

Nuorilta nuorille viestiminen on tehokasta ja vaikuttavaa. Nuorilla vapaaehtoisilla on erinomainen tietämys, millä kanavilla ja millä tavoilla nuorten kohderyhmälle kannattaa viestiä. Lisäksi WWF Nuorten joukko pystyy jalkautumaan laajemmalle kuin omilla resursseilla pystyisimme.

Vapaaehtoiset siis tuovat toimintaamme paitsi uusia, raikkaita ideoita ja toimintamalleja myös tärkeitä lisäkäsiä. Jotta tämä on mahdollista, nuorille on annettava ohjat omiin käsiinsä ja tilaa uusille, yllättävillekin toimintamuodoille.

Samalla tulee muistaa, ettei vapaaehtoistyö saa kääntyä liian työllistäväksi ja vaativaksi nuorille. WWF Nuorissa toimiminen on melko sitovaa, toisinaan aikaa vievää ja usein myös hyvin kunnianhimoista. Tänä päivänä on jatkuvasti pidettävä huolta nuorten vapaaehtoisten hyvinvoinnista ja etenkin kannustaa heitä tekemään vähemmän kuin enemmän. Nuoret haluaisivat olla kaikessa mukana, eivätkä aina osaa mitoittaa omia voimavarojaan. Vapaaehtoistyön kuuluisi antaa enemmän kuin ottaa.

OMAEHTOINEN TOIMINTA ON TYÖLÄÄMPÄÄ MUTTA SITOUTTAVAMPAA

Vapaaehtoisten ohjaamisen ja omaehtoisen toiminnan välisen tasapainon löytyminen ei ole helppoa. Nuoret kaipaavat ohjausta ja heillä on oltava tunne, että organisaatio tukee heitä ja arvostaa heidän panostaan. Toisaalta on osattava tunnistaa, milloin tulee höllätä ohjausta, jotta toiminta pysyy edelleen nuorten käsissä. Näinkin isossa joukossa kuin WWF Nuorten ryhmässä on kirjava joukko nuoria, jossa yhdelle tietty määrä ohjausta on liikaa, kun toiselle sama määrä voi olla liian vähän.

Myös koordinaattorina seuraavan toimintavuoden etukäteissuunnittelu on haastavaa, sillä on vaikea ennustaa, millaisia projekteja tuleva vapaaehtoisryhmä haluaa tehdä. Se, että antaa ohjat nuorten käsiin tuottaa enemmän työtä vapaaehtoisten kanssa toimiville mutta on nuoria sitouttavampaa ja edistää tavoitteitamme aktiiviseen ympäristökansalaisuuteen kannustamisessa.

Vapaaehtoisilla on toiminnassamme erilaisia rooleja ja vastualueita, minkä vuoksi tukea ja ohjausta on oltava monipuolisesti tarjolla. Toimintaamme hakeutuu aktiivisia nuoria, jotka ovat mukana vastuullisissa tehtävissä monessa muussakin toiminnassa. Usein projektinvetäjien haasteeksi nouseekin muiden vapaaehtoisten sitoutuminen ja sitouttaminen sekä projektin etenemisen hallinta. Tässä on koordinaattorin oltava merkittävä-

nä tukena projektinvetäjille, jotka toimiessaan itse vapaaehtoisena johtavat samalla muita vapaaehtoisia.

Toiminnan ohjaamisen suurena apuna ovat olleet WWF Nuorten ohjaajat, sillä yksi koordinaattori ei pysty tukemaan koko aktiivista vapaaehtoisten joukkoa. Monesti ohjaaja, joka on ollut WWF Nuori itsekin, on vapaaehtoisille matalamman kynnyksen tukihenkilö kuin koordinaattori. Ohjaajat ovat myös merkittävässä roolissa toiminnan kehittämisessä, jossa pyrimme aina ottamaan vapaaehtoisten näkemykset huomioon.

Vapaaehtoisten ottaminen osaksi päätöksentekoa lisää heidän tunnettaan kuulua organisaatioon, mikä lisää sitoutumista toimintaan (Kuuluvainen 2015, 52–53). Projektinvetäjien ja ohjaajien roolin myötä vapaaehtoistoiminnassamme on rakenne, jossa vapaaehtoinen voi edetä vastuullisimpiin tehtäviin näin halutessaan. Uskon myös tämän lisäävän erityisesti aktiivisten vapaaehtoisten sitoutumista toimintaamme.

Rohkaisen aidosti kuuntelemaan nuoria vapaaehtoisia ja kysymään, mitä he haluavat tehdä. On myös tärkeää uskaltaa antaa heille tarpeeksi tilaa. On avattava oma mieli uusille ehdotuksille, joita vapaaehtoisilta kumpuaa. Kuitenkin niin, että on valmis myös ottamaan näkyvämmän roolin, mikäli sille on tarvetta.

LÄHTEET

Kuuluvainen, S. 2015. Vapaaehtoistyön johtaminen. Sivistysliitto kansalaisfoorumi Skaf ry.

Marjovuori, A. 2014. Vapaaehtoistyön ytimessä – Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos.

Yeung, A. B. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – Ihanteita vai todellisuutta. Helsinki: Hakapaino.

Nuoret mukaan! – Nuorten vapaaehtoistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen eläinsuojelukentällä

VERNA KIRJAVALA

Verna Kirjavala työskentelee nuorisotoiminnan koordinaattorina SEY Suomen eläinsuojelu ry:ssä.

SEY Suomen eläinsuojelu on vuonna 1901 perustettu kansalaisjärjestö ja Suomen suurin eläinsuojelujärjestö. SEYn tavoitteena on edistää eläinten hyvää kohtelua sekä suojella eläimiä niiden hyvinvoinnille aiheutuvalta haitalta.

SEYllä on ollut nuorisotoimintaa koko sen satavuotisen historian ajan. Vuonna 2022 alkanut Erasmus+ -rahoitteinen Nuoret mukaan! -hanke pyrkii edistämään nuorten vapaaehtoistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia eläinsuojelukentällä. Tässä artikkelissa kerron hankkeen synnystä ja tähän mennessä hankkeessa opitusta.

NUORILLE KONKREETTISTA TOIMINTAA ELÄINTEN HYVÄKSI

Tarve Nuoret Mukaan! -hankkeelle lähti nuorilta itseltään. SEYn nuorisotoiminnassa mukana oleville nuorille tehdyissä kyselyissä kävi ilmi, että nuoret haluaisivat tehdä jotakin konkreettista eläinten hyväksi. SEYn jäsenyhdistyksissä on kuitenkin vain vähän mahdollisuuksia vapaaehtoistyöhön erityisesti alaikäisille nuorille, ja täysi-ikäistenkin nuorten voi olla vaikeaa löytää mu-

kaan toimintaa. Samaan aikaan monilla yhdistyksillä on jatkuva tarve uusille vapaaehtoisille.

”Aivan mahtavaa, että tällainen mahdollisuus annetaan nuorille! Todella konkreettista tapahtumanjärjestystä luvassa ja tuntuu siltä, että pääsee tosissaan vaikuttamaan asioihin.”

Hankkeen kohderyhmää ovat 13–30-vuotiaat eläinsuojelusta kiinnostuneet nuoret, painottuen erityisesti 15–20-vuotiaisiin. Hankkeessa edistetään kaikkien ikäryhmään kuuluvien nuorten, mutta erityisesti alaikäisten, mahdollisuuksia toimia ja vaikuttaa sekä kansalaisjärjestöissä että itsenäisesti eläinten hyvinvoinnin puolesta.

Nuorten lisäksi kohderyhmää ovat SEYn päättäjät, kuten jäsenyhdistysten hallitusten jäsenet ja muut yhdistysten aktiiviset toimijat sekä liittovaltuuston ja liittohallitusten jäsenet. Aikuisten päättäjien osalta tavoitteena on saada heitä kuuntelemaan ja ymmärtämään nuorten toiveita sekä järjestämään nuorille uudenlaisia osallistumisen ja vapaaehtoistyön mahdollisuuksia.

”Tosi mukava kokemus. Ei tuntunut, että homma olis ’pelkästään aikuisille’ tai aikuisia varten, vaan aidosti tuntui nuorten hommilta.”

Yhdistysten aikuisilla päättäjillä ei usein ole tarpeeksi tietoa nuorten tarpeista ja toiveista tai he eivät tiedä, miten nuoria voisi tavoittaa. Monilla aikuisilla on myös ennakkoluuloja nuoria kohtaan. Nuorille ei haluta antaa vastuuta tai nuorten saaminen vapaaehtoisiksi koetaan raskaampana kuin aikuisten. Nuorille halutaan mieluummin järjestää kerhoja tai opetusta kuin antaa mahdollisuus konkreettiseen vapaaehtoistyöhön. Näiden asenteiden muuttaminen on tärkeää hankkeen onnistumisen kannalta.

NUORET MUKANA ALUSTA ALKAEN

"Tää suunnitteluprosessi oli kyl tosi mielenkiintonen ja oli ihanaa et tuntu heti alusta alkaen siltä et oikeesti ollaan tekemässä jotain konkreettista."

"Tää prosessi [on] ollut tähän saakka tosi siistiä ja iha sika motivoivaa, kun tietää että pääsee vaikuttamaan."

Nuoret mukaan! -hanke on suunniteltu alusta alkaen yhdessä nuorten kanssa. Hankkeen johtoryhmässä on mukana 10 nuorta, jotka ovat iältään 16–20-vuotiaita.

Keskustelun ja ideoinnin kautta ryhmä määritteli hankkeelle seuraavat tavoitteet:

1. Lisätään SEYn paikallisten jäsenyhdistysten päättäjien ja nuorten välistä keskustelua ja tuodaan päättäjille esiin, mitä toiveita nuorilla on.

Koska SEYn päättäjät ja nuoret eivät kohtaa riittävästi, johtoryhmän nuoret järjestävät tilaisuuksia, joissa päättäjät ja nuoret tapaavat toisiaan. Lisäksi nuorten johtoryhmä kokoaa muiden nuorten toiveita ja ajatuksia yhteen ja tekee niistä ”Nuorten terveiset eläinsuojeluyhdistysten päättäjille”-materiaalin parhaaksi katsomassaan muodossa. Nuorten toiveita kerätään haastatteluiden, kyselyn sekä paikallisyhdistysten työpajoissa tapahtuvan keskustelun kautta.

2. Tehdään nuorten osallistamisen ja vapaaehtoistoiminnan kokeiluita SEYn jäsenyhdistyksissä.

Viidessä SEYn jäsenyhdistyksessä lähdetään kokeilemalla kehittämisen kautta testaamaan uusia tapoja osallistaa nuoria ja toteuttaa nuorten vapaaehtoistoimintaa. Kokeilemalla kehittämisen ideoita testataan oikeassa käyttöympäristössä oikean kohderyhmän kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kokeilemalla kehittämisen ajattelutapa leviää hankkeen aikana myös muihin SEYn jäsenyhdistyksiin.

3. Tuotetaan nuorille eläinsuojelutoiminnan opas, jonka kautta nuoret saavat perustietoa eläinsuojelusta ja vapaaehtoistyöstä sekä vinkkejä ja kannustusta vaikuttamiseen eläinten puolesta.

Nuorten johtoryhmä tuottaa eläinsuojelutoiminnan oppaan, joka madaltaa muiden nuorten kynnystä lähteä mukaan vaikuttamaan eläinten hyväksi. Materiaalissa kannustetaan paitsi lähtemään yhdistysten toimintaan mukaan myös tekemään omaehtoisesti tekoja eläinten hyväksi. Kaikkien nuorten paikkakunnalla ei esimerkiksi ole eläinsuojeluyhdistystä tai sen toimintaan ei pääse mukaan alaikäisenä, joten materiaali tarjoaa vinkkejä myös tällaisille nuorille. Opas tuotetaan nuorten itse parhaaksi katsomassa muodossa, ja se voi sisältää esimerkiksi tekstiä, videoita, tehtäviä tai webinaareja.

NUORIA MOTIVOI UUDEN OPPIMINEN JA KOHTAAMINEN

**”Haluan oppia työelämässä
tarvittavia taitoja sekä tutustua
kivoihin ihmisiin!”**

**”[Toivon] kokemusta
vapaaehtoistyöstä sekä tärkeitä
taitoja työelämään.”**

**”Toivon saavani lisää
uutta tietoa ja taitoja sekä
mahdollisesti myös uusia
ystäviä.”**

Johtoryhmän nuorille lähetetyssä kyselyssä toistui toiveet oppimisesta ja kohtaamisesta toisten nuorten kanssa. Näiden toiveiden kuuntelu ja toteuttaminen on tärkeää, jotta hanke olisi oikeasti nuoria palveleva.

Hankkeen aikana nuoret oppivat monenlaisia uusia taitoja. Nuorisotoiminnan koordinaattorin johdolla johtoryhmän nuorten kanssa on opeteltu projektinhallintaa, tapahtumanjärjestämistä, budjetointia, fasilitointia, ryhmätyöskentelytaitoja ja viestintää. Erytisen hyvää palautetta tuli järjestön kuvankäytön ja graafisen ohjeistuksen läpikäymisestä. Nuoret saivat paljon uutta tietoa ja pääsivät harjoittelemaan graafista suunnittelua käytännössä. Käytimme nuorten suunnittelemia mainoksia hankkeen viestinnässä, jotta he pääsevät näkemään työnsä tulokset konkreettisesti.

Toive toisten nuorten kohtaamisesta on ollut haastava korona-aikana. Tarkoituksena oli, että johtoryhmän nuoret kohtaisivat kasvokkain mahdollisimman varhaisessa vaiheessa hanketta. Helmikuulle suunniteltu viikonloppu Helsingissä jouduttiin siirtämään huhtikuulle, ja vain puolet ryhmän nuorista pääsi osallistumaan paikan päälle.

Tärkeimmät kohtaamisen kanavat ovat kuitenkin vasta edessäpäin. Paikallisten työpajojen avulla tavoitamme paljon suuremman joukon nuoria, eikä toiminta rajoitu vain pääkaupunkiseudulla asuviin. Johtoryhmän nuoret pääsevät myös osallistumaan SEY-viikonloppuun, jossa he kohtaavat eläinsuojelukentän työntekijöitä ja vapaaehtoisia ympäri Suomea. Samalla aikuiset pääsevät näkemään, mitä kaikkea nuoret jo nyt osaavat tehdä ja kuinka motivoituneita he ovat vapaaehtoistyöhön.

TÄHÄN MENNESSÄ HANKKEESSA OPITTUA

Nuoret mukaan! -hanke jatkuu vuoden 2023 loppuun asti, joten projekti on vasta alussa. Jo lyhyessä ajassa niin nuoret kuin projektin vetäjät ovat oppineet paljon ja saaneet hyviä kokemuksia.

”Olen oppinut jo nyt paljon.”
”On ollut ihanaa olla mukana tässä.”

Nuorilta saadussa palautteessa korostuu kuulluksi tulemisen kokemus sekä mahdollisuus vaikuttaa asioihin käytännössä. Luottamus nuoriin on poikunut monenlaisia uusia ideoita SEYn nuorille suunnattuun vapaaehtoistoimintaan niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin.

Nuorille kannattaakin antaa mahdollisimman paljon tilaa ja vastuuta, jotta he pääsevät toteuttamaan itseään. On tärkeää, että nuorten kykyihin ja ideoihin luotetaan ja että he pääsevät kokeilemaan uutta turvallisessa ilmapiiressä. Näin tuemme myös nuorten itsevarmuutta ja henkistä jaksamista.

”Toivon, että pystyn jatkossakin haastamaan/ylittämään itseni hanketyön kautta! Sillä on suuri merkitys esim. henkisen jaksamisen suhteen <3”

Tekstin lainaukset ovat johtoryhmän nuorilta kerätyistä palautteista.

Sosiaalinen media nuorten tavoittajana ja osallistajana

JENNA JÄMSÄ

Jenna Jämsä opiskelee sosionomiksi Jyväskylän ammattikorkeakoulussa.

Tammikuussa 2022 aloitimme opiskelukaverini Maija Montosen kanssa sosiaalisen median projektin yhteistyössä Meijän Mieli -hankkeen kanssa. Meijän Mieli -hankkeessa on kyse vapaaehtoisuuteen perustuvasta kaveritoiminnasta, joka on suunnattu nuorille aikuisille mielenterveystoipujille. Lisäksi hankkeessa toteutetaan mielen hyvinvointia tukevaa toimintaa Keski-Suomen alueella niin livenä kuin etänäkin.

Hankkeen tavoitteena on mielenterveystoipujien tavoittaminen, aktivoiminen ja osallistaminen mielen hyvinvointia tukevaan toimintaan sekä viestiä positiivisesta mielenterveydestä. Lisäksi Meijän Mieli kehittää vapaaehtois- ja vertaistukitoimintaa sekä tukee mielenterveysjärjestöjen ja -toimijoiden yhteiskehittämistä. Hanketta hallinnoi Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske.

Projektimme tavoitteena oli tutkia, kuinka nuoria mielenterveystoipujia ja mahdollisesti uusia vapaaehtoisia voisi tavoittaa ja osallistaa sosiaalisen median eli somen välityksellä. Tässä artikkelissa esittelen projektimme kulkua ja tuloksia, joiden avulla saat vinkkejä siitä, kuinka sosiaalista mediaa voi hyödyntää nuorten vapaaehtoisten parissa työskentelyssä.

SOSIAALISEN MEDIAN VAIKUTUS MIELENTERVEYTEEN

Tiedetään, että mielenterveyden edistämistyötä tulisi tehdä siellä, missä ihmiset elävät ja viettävät aikaansa. Kun on kyse nuorista, kuluu usein merkittävä osa päivästä sosiaalisessa mediassa.

Nuoret mielenterveystoipujat ovat usein työelämän ulkopuolella, ja mielen-
terveyden häiriöt ovatkin yleisin työkyvyttömyyden peruste 18–34-vuotiaiden
keskuudessa. Tämän vuoksi kohderyhmän tavoittaminen kasvatusten voi
osoittautua vaikeaksi, eikä asiaa ole helpottanut koronapandemia, joka on
myös osaltaan lisännyt ihmisten psykososiaalisen tuen tarvetta sekä mie-
lenterveyteen liittyviä riskejä (Kilkku 2020).

Sosiaalinen media puhuttaa, ja sen käyttöön voikin liittyä riskejä.
Somen uhkia ovat esimerkiksi nettikiusaaminen, grooming sekä laihutusta ja
itsetuhoisuutta ihannoiva ja tukeva sisältö (Haikola 2021). Somen on todet-
tu lisäävän psyykkistä oireilua osalla nuorista, etenkin jos somen käyttö on
ongelmallista ja addiktiivista.

Somen käyttö on kuitenkin yleistä nuorilla, eikä se ole suora port-
ti psyykkiseen oireiluun. Nuoren oma kokemus siitä, kuinka hän hallitsee
sosiaalisen median käyttöä, on keskeisessä asemassa. Somen käyttöä voikin
tietoisesti muokata tukemaan omaa hyvinvointia, ja täten vahvistaa hallin-
nan tunnetta sekä vähentää ongelmakäytön riskejä. (Haikola 2021.)

VOIMAVAROJA VERKOSTA

Positiivisesti tarkasteltuna some voi mahdollistaa yksilön oman identiteetin
muodostumista sekä luoda tilaa olla aktiivinen vaikuttaja ja osallistuja. Sosi-
aalinen media on alusta vuorovaikutukselle, mielipiteille ja osallistumiselle,
ja sen mahdollistama vertaistuen löytäminen voi olla monelle toipujalle
avainasemassa. Nuoret hyödyntävät usein apua hakiessaan ennemmin niin
sanottuja epävirallisia avunlähteitä, joita some voi tarjota.

Järjestöjen ja yhdistysten näkökulmasta taas on luonnollista olla
läsnä siellä missä ihmisetkin ovat, minkä vuoksi suurin osa niistä toimii so-
messa aktiivisesti. Järjestöille ja yhdistyksille some tarjoaa tilaisuuden tehdä
omasta toiminnastaan avoimempaa ja osallistavampaa nuorille. Verkon
kautta tapahtuvalla toiminnalla voi saavuttaa suuremman kohderyhmän

sekä tavoittaa uusia henkilöitä mukaan toimintaan, myös niitä, jotka eivät reaali maailman toimintaan muuten osallistuisi. (Stranius & Laaksonen 2011.)

Kun puhutaan osallisuuden toteutumisesta sosiaalisessa mediassa, on hyvä ymmärtää, että sosiaalisessa mediassa tapahtuva osallistuminen ja osallisuus on monitasoista kuten reaali maailmassakin. Sosiaalinen media vaatii toimiakseen osallisuutta, sillä käyttäjät ovat sen sisällöntuottajia. Tykkäämisen ja jakamisen on tutkittu tuottavan osallisuuden kokemuksia sekä se voi tuntua reagoijasta merkittävältä, vaikka tällainen toiminta ei ole todellisuudessa olisikaan kovin vaikuttavaa osallistumista.

Tällainen osallistuminen on saanut osakseen kritiikkiä sen keveyden vuoksi. Kritiikki pohjautuu siihen, että esimerkiksi tykkääminen ja jakaminen eivät suoraan johda aktiiviseen vaikuttamiseen internetin ulkopuolella. Kuitenkin sosiaalisessa mediassa tapahtuva vuorovaikutus voi motivoida osallistumiseen ja toimintaan sen ulkopuolellakin. (Stranius & Laaksonen 2011.) Juuri tämä on tavoitteena myös Meijän Mieli -hankkeella vapaaehtoisuuteen perustuvan kaveritoiminnan toteutumiseksi.

Asian tutkimiseksi suunnittelimme ja toteutimme Meijän Mieli -hankkeen Instagram- ja Facebook-tileillä kokeilun, jossa julkaisimme viikon ajan erilaisia julkaisuja ja tarinoita. Näissä julkaisuissa pyrimme käyttämään mahdollisimman monia eri keinoja saada julkaisun nähnyt henkilö reagoimaan siihen jollain tavalla. Kokeilu kesti viikon ja postauksia julkaisimme yhteensä yhdeksän, joista kuusi oli tavallisia julkaisuja ja kolme tarinamuotoisia postauksia.

Saatujen tulosten avulla voimme tarkastella sitä, mitkä asiat kiinnostavat ja aktivoivat ihmisiä. Kokosimme julkaisut yhteisen teeman ympärille, ja ajankohdaltaan ja aiheeltaan sopivaksi teemaksi valikoitui vuoden 2022 opiskelijoiden mielenterveyspäivä. Projektissamme erilaisia käytettyjä osallistamiskeinoja olivat julkaisuiden tykkääminen, jakaminen ja kommentointi sekä tarinoiden monipuoliset reagointimahdollisuudet.

FACEBOOK JA INSTAGRAM MAHDOLLISTIVAT MATALAN KYNNYKSEN OSALLISTUMISEN

Tuloksia tarkastellessa ilmeni, että Instagramissa ja Facebookissa on eroavaisuuksia siinä, kuinka kutakin somea käytetään kuin myös siinä, minkä ikäiset henkilöt sitä käyttävät. Projektissamme tavoitettujen henkilöiden määrä oli Facebookissa huomattavasti korkeampi kuin Instagramissa. On kuitenkin tärkeää ottaa huomioon, että Facebookissa tavoitettujen henkilöiden keski-ikä on suurempi Instagramiin verrattuna. Siispä vaikka Facebookissa voi tavoittaa paljon henkilöitä, kannattaa katse suunnata esimerkiksi Instagramiin tai TikTokiin, jos tavoitteena on tavoittaa mahdollisimman paljon nuoria.

Facebookissa julkaisut saivat huomattavasti enemmän näkyvyyttä kuin tarinat. Julkaisut saivat osakseen myös enemmän kommentteja, minkä vuoksi Facebookia kannattaisi hyödyntää kannustamalla kommentointiin ja keskusteluun.

Facebookiakin suositumman Instagramin puolella taas tarinat osallistivat huomattavasti paremmin julkaisuihin nähden. Kokeilumme perusteella eniten reagoiteja saivat tarinoissa käytetyt kyllä/ei -vastausmahdollisuudet sekä mahdollisuus vastata liukujan avulla. Nämä ovat matalan kynnyksen reagointia, mutta myös enemmän sitoutumista vaativa vapaamuotoinen kysymyslaatikko keräsi hyvin vastauksia. Tällainen reagointi on nuorille ominaisempaa kuin esimerkiksi Facebookin julkaisuihin kommentointi.

Matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksien tarjoaminen Facebookissa ja Instagramissa on suhteellisen vaivatonta, mutta voi tuntua käyttäjästä hyvinkin merkitykselliseltä.

AITO JA AKTIIVINEN SISÄLTÖ SITOUTTAVAT

Saatuja tuloksia perusteella pystyimme tekemään johtopäätöksiä siitä, että aidot tarinat pysäyttävät ja ihmiskasvot tuovat kiinnostavuutta sisältöi-

hin. Kyseistä teoriaa tukee se, että julkaisuistamme kaksi, joissa esiinnyimme itse, tavoittivat ihmisiä parhaiten.

Tämän pohjalta esitimme kehittämisideana hankkeen arjen kuvaamisen ja kasvojen esille tuomisen. Julkaisuissa voi esimerkiksi esitellä, ketä hankkeessa on töissä ja mitä siellä tehdään. Seuraajia voisi myös osallistaa arjen erilaisiin päätöksentekoihin tai pyytää mielipidettä asioihin ja päätöksiin.

Jo pelkkä aktiivisuus ja näkyvillä oleminen on sosiaalisessa mediassa oleellista ja lisää tavoitavuutta ja sitoutumista julkaisuihin, mikä näkyi jo yhden viikon ajanjaksolla. Siispä yhtenä kehittämisideana on aktiivinen sisällöntuottaminen. Trendien seuraaminen menee kokopäivätyöstä mutta voi kantaa hedelmää. Osallisuus itsessään lisää osallisuutta: se, kuinka paljon muut ovat reagoineet julkaisuun, poikii myös muilta enemmän reagoiteja.

On tärkeää pitää mielessä, että pelkkä sosiaalisen median käyttöön otto ei mahdollista osallisuutta, vaan toiminta vaatii selkeää ohjaamista ja tavoitteita. Kuten usein kaikessa toiminnassa, parhaiden mahdollisten tulosten saamiseksi tavoitteiden kartoittaminen, suunnitelmallisuus ja aktiivisuus ovat avainasemassa. Sisältöä tuottaessa voi pohtia, keitä sisällöllä haluaa tavoittaa, mitä aiheella haluaa viestiä ja mitä sen saavuttamiseksi voisi tehdä. Parhaimmillaan sosiaalinen media voi tuoda lisää innokkaita vapaaehtoisia toimintaan mukaan.

LÄHTEET

Haikola, A. 2021. Somen molemmat puolet. Psykologilehti. Viitattu 16.05.2021. <https://psykologilehti.fi/somen-molemmat-puolet/>

Kilkku, N. 2020. Koronapandemia nosti esiin mielenterveyden merkityksen yhteiskunnalle. Alusta! Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu. Viitattu 01.06.2022. <https://www.tuni.fi/alustalehti/2020/10/09/koronapandemia-nosti-esiin-mielenterveyden-merkityksen-yhteiskunnalle/>

Stranius, L. & Laaksonen, J. 2011. Verkkovaikuttamista 2010-luvulla. Selvitys verkossa pääosin tai kokonaan tapahtuvan yhdistystoiminnan mahdollistamisesta. Oikeusministeriön julkaisuja. Selvityksiä ja ohjeita 2011/1.

Suomen Venäjänkielisten keskusjärjestön maahanmuuttajanuorten vapaaehtoistoiminta

OLGA LIUKKONEN

Olga Liukkonen työskentelee Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö ry:ssä (SVK).

Suomi on aina tarjonnut omia erikoisuuksiaan maailmalle. Nokian kännykät, Karhun sukset, Marimekon värit, Xylitol ja sirkkaleipä ovat keksinnöistä muistetuimpia. Jotkut keksinnöistä pysyvät, jotkut elävät muistoissa tai odottavat parempaa uutta aikaa.

Suomea kutsutaan myös järjestöjen luvatuksi maaksi. Järjestöjä on kooltaan, toimialaltaan ja toimintamuodoiltaan hyvin erilaisia. Meiltä löytyy urheiluseuroja, paikallisyhdistyksiä, ammattiyhdistyksiä, potilasyhdistyksiä, erilaisia liittoja ja muita valtakunnallisia järjestöjä.

Vapaaehtoistyö ja sen suosio voitaisiin helposti lisätä yllä olevaan listaan. Vapaaehtoistoiminta on iso osa suomalaisten historiaa ja nykyelämää. Vuosittain tuhannet urheiluseurojen juniorit tekevät talkootyötä ja sadat voimistelijat pupun puvuissaan hyppivät sponsorien kaupoissa pääsiäisen aikaan. Myös sadat vanhemmat leipovat kakkuja ja tekevät vapaaehtoisesti työvuoroja seuran ylläpitämissä kahviloissa.

Harrastustoiminta on iso osa suomalaisten lasten elämää, mutta kaikilla lapsilla ei ole harrastusta. Ei ole salaisuus, että usein muun muassa maahanmuuttajataustaiset lapset jäävät harrastustoiminnan ulkopuolelle jo isojen harrastusmaksujen vuoksi erityisestä perheissä, joissa on paljon lapsia.

Seurojen tapahtumissa ja juhlissa, joissa myydään vanhempien tekemiä leivonnaisia, on pisin jono usein siellä, missä myydään sambuuseja. Usein näissä tapahtumissa ei kuitenkaan näy yhtä paljon maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoisia vanhempia kuin kantaväestöä. Ehkä tämä on syy, miksi maahanmuuttajataustaisia nuoria ei myöskään usein näy vapaaehtoistoiminnassa: usein tavat toimia periytyvät perheissä vanhemmilta lapsille ja vapaaehtoisina toimiminen ei yksinkertaisesti sisälly monien maahanmuuttajaperheiden tapoihin.

Vapaaehtoistoiminnan puuttumiselle voi olla useampia syitä: heikko suomen kielen taito, pienet verkostot ja tietämättömyys vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista, oman kulttuurin vaikutus tai ylipäättänsä heikko orientaatio yhteiskunnassa. Tai, kuten kyselyissä yhdeksi yleisimmäksi syyksi poissaololle on kerrottu myös kantaväestön kohdalla: kukaan ei ole kutsunut mukaan (Vapaaehtoistyön tutkimus 2021).

MITÄ HYÖTYÄ VAPAAEHTOISTYÖSTÄ ON NUORILLE MAAHANMUUTTAJILLE?

Maahanmuuttajille vapaaehtoistyöstä on monenlaista apua. Yhteistyössä muista taustoista tulevien ihmisten kanssa vahvistuu suomen kieli. Se on keskeinen asia ja lähtökohta yksilön kotoutumisessa. Vapaaehtoistoiminnan kautta laajenevat myös verkostot: uudet ystävyysuhteet tuovat uusia mahdollisuuksia ja virikkeitä sekä sosiaalisessa elämässä että opiskelun- ja työllistymisen näkökulmasta.

Nuorilla maahanmuuttajilla sosiaalisten tekijöiden tärkeys korostuu ja vapaaehtoistyöstä tulevat kokemukset ja osaaminen palvelevat myös työelämässä sekä nuoria että työnantajia. Nuoret maahanmuuttajat kokevat itsensä usein ulkopuolisiksi kouluissa ja muissa yhteisöissä, vaikka heidän suomen kielen taitonsa olisi kuinka hyvä. Yleensä heiltä puuttuu sukulaisten ja tuttavien verkosto, joka löytyy kantaväestön nuorilta perhetaustan kautta.

Järjestöillä on täten erityisen iso potentiaalinen rooli maahanmuuttajataustaisten nuorten kehityksessä ja osallisuuden kokemuksessa.

VAPAAEHTOISTOIMINNAN PERINNE VENÄJÄLLÄ

Suomessa on epävirallisten arvioiden mukaan yli 100 000 venäjänkielistä maahanmuuttajaa. Venäjänkielisiin luokitellaan silloin kaikki entisen Neuvostoliiton maista muuttaneet, jotka puhuvat venäjää ensimmäisenä tai toisena äidinkielenään, vaikka virallinen ainoa äidinkieli Suomessa olisi joku muu.

Venäjänkieliset sinänsä ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, johon kuuluu hyvin erilaisia taustoja, tapoja, perinteitä ja uskontoja. Eniten venäjänkielisiä Suomessa on Virostä, Venäjältä, Ukrainasta ja Valko-Venäjältä mutta myös esimerkiksi muista Baltian maista.

Venäjällä vapaaehtoistoiminta alkoi organisoitua uudelleen 1990-luvulla. Vaikka vapaaehtoistoiminta Venäjällä on harvinaisempaa kuin Suomessa, sitä on toki aina ollut. Venäjällä on historian saatossa perustettu esimerkiksi orpokoteja ja ”tuberkuloosiliiga”, joka levitti tietoa sairaudesta ja keräsi varoja sen toimintaan.

Myös Neuvostoliiton aikana vuonna 1922 perustettiin Pioneeriliike, joka oli nuorten vapaaehtoistoimintaa muistuttava ilmiö. Lyhyesti kuvattuna pioneerit auttoivat esimerkiksi ikääntyneitä kotitöissä ja alakoulun lapsia tekemään läksyt. Partiota muistuttava Pioneerien toiminta tuotiin myös Suomeen.

HARRASTAMINEN JA VAPAA-AIKA SUOMEN VENÄJÄNKIELISTEN YHDISTYKSISSÄ

Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö ry (SVK) on verkosto, johon kuuluu vajaat 40 rekisteröityä venäjänkielistä järjestöä eri puolilta Suomea. Jäsenten toiminta on hyvin moninaista. Mukaan mahtuu muun muassa kielten op-

pimistä, lukuisia liikuntamuotoja, kulttuuria sekä erilaisia kerhoja ja hyvinvointiharrastuksia.

Kokonaisuutena toiminnan tulee SVK:n strategian mukaisesti olla sellaista, että se edistää Suomessa asuvien venäjänkielisten kotoutumista, terveyttä- ja hyvinvointia, digitalisaatiota sekä työllisyyttä. Lähes kaikki SVK:n järjestöt tekevät jonkinlaista kerhotoimintaa, jonka tarkoituksena on oppia, vahvistaa ja ylläpitää lasten äidinkieltä.

Suomesta löytyy osaavia venäjänkielisiä opettajia ja ohjaajia sen verran hyvin, että toimintaa voidaan järjestää ainakin jokaisessa isossa kaupungissa. Pääkaupunkiseudulla on melko paljon järjestöjä, jotka tarjoavat kerhotoimintaa. Voidaan arvioida, että ainakin 5 000–10 000 venäjänkielistä lasta käy omakielisissä harrastuksissa koko maassa. Eikä ole tavatonta, että lapsella on harrastuksia 5–6 kertaa viikossa ja hän harrastaa montaa asiaa samanaikaisesti.

Venäjänkielisellä kerhotoiminnalla on omat erityispiirteensä. Usein se on tarkasti ohjattua, mikä on vahvasti kulttuurinen tekijä. Tämä on mahdollisesti yksi syy, miksi harrastajille ei kehity hyviä valmiuksia toimia omatoimisesti. Venäjänkielisiä nuoria näkyy harvoin nuorisotalojenkaan toiminnassa ja on mahdollista, että omaehtoinen vapaa-aika on yleisestikin vaikeaa venäjänkielisille, jotka ovat tottuneet tarkasti ohjattuun ohjelmaan.

NUORTEN VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN SVK:SSA

SVK:n verkostoon kuuluvat järjestöt, jotka tuottavat kerhotoimintaa lapsille, ovat olleet huolissaan, että nuorille ei ole mitään tarjottavaa, kun teini-ikässä pudottaudutaan helposti pois toiminnasta. Voi myös olla, että vanhempienkaan halu tai kyky investoida lasten harrastuksiin ei ole samanlaista teini-ikäisten kohdalla kuin lasten ollessa pienempiä.

Nuoret ovat kuitenkin edelleen kaivanneet yhteenkuuluvuutta ja ohjattua tekemistä, joten sopivaa toimintamuotoa on täytynyt kehittää hei-

dän lähtökohdistaan, monet eri tekijät huomioiden. Vanhempien ja muiden aikuisten näkökulmasta pidimme tietysti tärkeänä kehittää toimintaa, jolla voidaan ennaltaehkäistä nuorten syrjäytymistä ja päätymistä osallisiksi erilaisiin kielteisiin ilmiöihin, kuten päihteiden, rikollisuuden ja jengien maailmaan.

Toimintaa nuorille alettiin kehittää ensimmäistä kertaa vuonna 2017 Monikulttuurinen Toimintakeskus Graniitissa, jota ylläpitää SVK Helsingin Pihlajamäessä. Ajatuksena oli luoda nuorisotoiminta vapaaehtoistoiminnan kautta.

Graniitissa lukuisat eri järjestöt toteuttavat omaa toimintaansa laajalle kohderyhmälle pääkaupunkiseudulla. Toimintakeskus on auki seitsemän päivää viikossa aamusta iltaan. Nuoret harrastavat samassa paikassa, mahdollisesti eri järjestöissä ja eri asioita, kuten liikuntaa, musiikkia, ruoanlaittoa ja kieliä, ja heitä yhdistää yhteinen kieli.

SVK:n nuorisopilotin tavoitteena oli muodostaa yksi ryhmä, jonka kanssa on kokeiltu vuosina 2017–2022 erilaisia keinoja saada nuoria mukaan toimintaan ja myös pitää heidät mukana toiminnassa. Kestävä nuorisotyö on osoittautunut taitolajiksi, ja onnistumisia on ollut yhtä paljon kuin epäonnistumisia.

Nuoria houkuteltiin mukaan heidän henkilökohtaisten kiinnostuksensa kautta. Ne, jotka olivat harrastaneet liikuntaa, kutsuttiin mukaan lupaamalla kesätyötä liikunnallisella kesäleirillä. Taiteesta ja luovista aloista kiinnostuneet taas saatiin mukaan tarjoamalla mielenkiintoisia tehtäviä kulttuuritapahtumissa.

Nuorten osallistamiseen liittyi myös haasteita. Nuoria, jotka eivät olleet käyneet lapsena pitkäjänteisesti jossain harrastuksessa, oli melkein mahdotonta osallistaa toimintaan. He yksinkertaisesti eivät viihdy ryhmän sisällä, ja motivaatio tehdä ryhmätyötä on matala.

Haasteiksi muodostuivat lisäksi perheiden taustat ja kulttuuriset teki-

jät sekä nuorten haluttomuus puhua suomea julkisissa tilanteissa. Erityisesti jälkimmäinen oli erikoinen ilmiö, koska kaikki nuoret käyvät suomalaisessa koulussa ja pärjäävät siellä. On mahdollista, että taustalla on esimerkiksi henkilökohtainen kokemus vihapuheesta tai pelko, että aksentti paljastaa nuoren taustan.

TOIMIVA TOIMINTAMALLI OSALLISTAA NUORIA VAPAAEHTOISTOIMINTAAN

SVK:n nuorisopilotissa vuonna 2021–2022 tehtyjen erilaisten kokeilujen jälkeen toimivalta näyttää seuraava toimintamalli:

- 1.** Yhteinen koulutus nuorille (neljän kuukauden pituinen, kerran viikossa järjestettävä koulutus)
- 2.** Kansalaisareenan Jeesaan – Vapaaehtoistoiminnan pelin pelaaminen.
- 4.** Monipuoliset vapaaehtoistehtävät eri tapahtumissa.
- 5.** Erasmus + nuorisovaihdot 1–3 kertaa vuoden aikana aiheista, joista itse nuoret ovat kiinnostuneita (kuten digitalisaatio ja kestävä kehitys).
- 6.** Nuorille tarkoitettut leirit yhteistyössä SVK:n muiden nuorisojärjestöjen kanssa.
- 7.** Työvalmentajan luennot ja ammatinvalintatesti.
- 8.** CV:n laatiminen.
- 9.** Palkallinen kesätyö kesäleirillä.
- 10.** Vierailut maahanmuuttajataustaisten ihmisten työpaikoilla urapoluista kuulemassa

Tärkeänä osana toiminnassa oli koulutus nuorille. Opintojakson teemoja olivat muun muassa kolmannen sektorin, kansalaisyhteiskunnan ja vapaaehtoistoiminnan historia ja merkitys Suomessa, yhdenvertaisuus ja vaikut-

tamisen työkalut, kestävä kehitys, nettiturvallisuus, digitaaliset työkalut ja videokuvan käsittely, työelämä, ammatinvalinta ja työnhakutaidot, projektin suunnittelun perusteet sekä Kelan tuet opiskelijoille.

Kokonaisuuden tarkoituksena oli tutustuttaa nuoria vapaaehtoistoiminnan kautta erilaisiin ammatteihin ja antaa tilaa kokeilla eri työtehtäviä turvallisesti aikuisten rinnalla. Näin nuoret löytävät omat vahvat puolensa ja kehittämisen kohteensa. Tällainen oppimisympäristö tarjoaa mahdollisuuden oppia kokeilemalla, sallii epäonnistumisia sekä tukee nuorten osallisuutta ja vastuullisuutta. Tästä on hyötyä jatkossa sekä nuorille ja että työnantajille.

Nuoret tekivät seuraavia vapaaehtoistehtäviä toiminnan puitteissa:

- Konsertit ja festivaalit: tapahtuman vetäminen, ohjaaminen, äänimies- ja valomiestehtävät, tilojen valmistelu ja purku tapahtuman jälkeen, valvonta ja opastaminen, työt kahvilassa, flyerien jakaminen, taidenäyttelyiden ripustus ja purku.
- Liikunta: avustavan ohjaajan tehtävät, valmennus ja tuomarointi.
- Lasten kesäleirit: ohjaajien ja kokien apulaisen tehtävät.
- Pihlajamäen kyläjuhlassa: aktiviteettien järjestäminen lapsille ja aikuisille, kahvilan ylläpitäminen, musiikkiesitykset.

Vapaaehtoistoiminnan kautta nuoret oppivat taitoja, joita tarvitaan työelämässä, kuten kykyä kantaa vastuuta ja tehdä yhteistyötä muiden kanssa. Näemme joka toimintavuoden lopussa, kuinka hyvin osallistujat ovat oppineet tekemään rohkeita päätöksiä, ilmaisemaan mielipiteitään ja keskustelemaan rakentavasti eri asioista. Nuorten palautteiden perusteella tärkeimpiä oppeja vapaaehtoistoiminnasta ovat olleet kokemus ja tunne onnistumisesta, yhteenkuuluvuuden tunne ja kaverit sekä lisääntynyt itseluottamus.

Tämä toimintamalli on kehitetty ja kokeiltu Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestössä yhteistyössä paikallisyhdistysten kanssa, ja seuraava askel on toimintamallin levittäminen muihin SVK:n verkostoon kuuluviin järjestöihin. Toivottavasti toimintamallin esittelystä on apua myös muille järjestöille, jotka suunnittelevat nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittämistä.

Onnistumisen vinkit maahanmuuttajataustaisten nuorten osallistamiseen:

- 1.** Tiivis yhteistyö vanhempien kanssa (esimerkiksi vanhempien chatti, kyytivuorojen jakaminen, yhteiset tilaisuudet nuorten ja vanhempien kanssa).
- 2.** Ulkoisilla tekijöillä osallistaminen (esimerkiksi Erasmus + -nuorisovaihdon tarjoamat mahdollisuudet motivoivat nuoria pysymään toiminnassa).
- 3.** Hyvä koordinointi ja opastus (kuka tekee mitä, missä ja milloin).
- 4.** Monipuolinen ohjelma (SVK:lla esimerkiksi Digituki-koulutukset ja eri alojen ammattilaisten luennot ja vierailut).
- 5.** Jokaisesta vapaaehtoistyön suorittamisesta annettava todistus (mitä on tehty, paikka ja tuntimäärä).
- 6.** Iso tiimi aikuisia vapaaehtoisia, jotka toteuttavat toimintaa ja ovat tukena nuorille.

Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäjä -osaamismerkki

KAISA RIKKONEN

Kirjoittaja työskentelee Kansalaisareenan Jep – Nuorten näköinen vapaaehtoistoiminta - kehittämishankkeessa projektipäällikkönä.

Tämän päivän työelämää kuvaa muutos, joka haastaa meidät jatkuvaan osaamisen kehittämiseen. Jatkuva oppiminen on keskeisessä asemassa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa. Hallitus toteuttaa parlamentaarisen jatkuvan oppimisen uudistuksen, jolla vastataan läpi elämän jatkuvaan tarpeeseen kehittää ja uudistaa omaa osaamista. (Oosi, Jauhola, Rausmaa & Haila 2020, 9.)

Myös vapaaehtoistoiminnan koordinointiin liittyvä osaamisen tarve on muuttunut, mikä on tärkeä tunnistaa, sillä useimmiten toimiva vapaaehtoistoiminta rakentuu laadukkaaseen koordinointiin.

Kansalaisareenan valtakunnallisessa Jep – Nuorten näköinen vapaaehtoistoiminta -kehittämishankkeessa on lähdetty tunnistamaan, mitä osaamista nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen vaaditaan ja kuinka sitä voidaan tehdä näkyväksi.

Tässä artikkelissa kerrotaan ensin, mitä digitaaliset osaamismerkit ovat. Tämän jälkeen esitellään, miten osaamismerkkejä on lähdetty hyödyntämään Jep-hankkeessa ja miten nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen tarvittavaa osaamista tehdään näkyväksi osaamismerkin avulla. Lopuksi annetaan vinkkejä osaamismerkkien hyödyntämiseen etenkin nuorten vapaaehtoisten motivoimiseksi mukaan vapaaehtoistoimintaan.

JEP – NUORTEN NÄKÖINEN VAPAAEHTOISTOIMINTA

Jep – Nuorten näköinen vapaaehtoistoiminta on Kansalaisareenan valtakunnallinen kehittämishanke (2021–2023), jonka päätavoitteena on parantaa alaikäisten lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoistoimintaan.

Vapaaehtoistoiminta on nuorille tärkeä osallisuuden muoto. Se tukee nuorten hyvinvointia, harrastusmahdollisuuksia, identiteetin vahvistumista ja peruskoulun jälkeisen koulutuspolun pohdintaa. Toimijuus ja vaikuttamismahdollisuudet kasvattavat nuoren tunnetta omasta merkityksellisyydestä. (Porthèn & Salmela 2020, 6.)

Jep-hankkeessa kehitetään vapaaehtoistoimintaa yhdessä nuorten sekä vapaaehtoistoinnin tarjoajien kanssa niin, että vapaaehtoistoinnasta tulisi nuoria houkuttelevaa, helposti lähestyttävää ja aidosti osallistavaa. Hankkeessa lisätään vapaaehtoistoimintaa tarjoavien organisaatioiden osaamista nuorten kanssa toimimisesta koulutuksilla, sparrailulla ja käytännön kokeiluilla. Hankkeen pääasiallisena kohderyhmänä ovat vapaaehtoistoimintaa tarjoavien organisaatioiden työntekijät, erityisesti vapaaehtoistoinnin koordinaattorit.

Jep-hankkeen keskeisimmät tavoitteet ovat:

- Vapaaehtoisorganisaatiot omaksuvat toimintakulttuurin ja työskentelytavat, jotka mahdollistavat nuorten kiinteämmän osallistumisen vapaaehtoistoimintaan.
- Vapaaehtoisorganisaatioilla on tarjolla vapaaehtoistoimintaa, joka on nuorten mielestä houkuttelevaa, saavutettavaa ja helposti lähestyttävää.
- Vapaaehtoistoinnin koordinaattoreiden osaaminen nuorten kanssa toimimisesta kehittyy ja vapaaehtoisorganisaatioiden ymmärrys nuorista lisääntyy.
- Luodaan verkosto nuorten vapaaehtoistoinnin kehittämisestä kiinnostuneille.

OSAAMISEN KEHITTÄMINEN JA NÄKYVÄKSI TEKEMINEN

Työikäisten osaamisen kehittämisen tarve on havaittu koko EU:n tasolla, sillä työelämän vaatimukset ovat muuttuneet viimeisen vuosikymmenen aikana nopeasti (Porthèn & Salmela 2020, 7). Myös vapaaehtoistoiminnan koordinoimisessa osaamisen tarve on lisääntynyt, sillä laadukas vapaaehtoistoiminta rakentuu toimivasta koordinoimisesta.

Vapaaehtoistoiminnan koordinointi koostuu muun muassa vapaaehtoistyön organisoimisesta, vapaaehtoisten rekrytoinnista, sitouttamisesta, perehdyttämisestä, kouluttamisesta ja tukemisesta, yhteistyöstä verkostojen kanssa sekä viestinnästä. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattoria voi kuvata joka paikan höyläksi, joka tarttuu toimeen tuoden käytäntöön taustaorganisaationsa arvot ja visiot. (SOSTE 2022.)

Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä kiinnostuneilla työntekijöillä ei usein ole muodollista koulutusta juuri nuorten kanssa toimimiseen. Osaamisen näkyväksi tekeminen motivoi työntekijöitä oppimaan ja kehittämään organisaatioita huomioimaan paremmin myös nuorten tarpeet vapaaehtoistoiminnassa. (Porthèn & Salmela 2020, 7.)

“Toisen tunnustama osaaminen on merkityksellistä osallisuuden, toimijuuden ja hyvinvoinnin näkökulmista ja se voi lisätä uskottavuutta esimerkiksi työnhakutilanteessa.” (Hernelahti 2021).

DIGITAALINEN OSAAMISMERKKI

Digitaaliset osaamismerkit kuvaavat muun muassa suorittajansa osaamista, taitoja ja saavutuksia. Merkkien avulla voidaan tunnistaa, tunnustaa ja tehdä näkyväksi työn, koulutuksen, harrastusten, vapaaehtoistoiminnan tai muun toiminnan kautta hankittua osaamista. (Pakkanen 2019.)

Osaamismerkkien avulla voidaan myös visualisoida ja pelillistää op-

pimistä, joka voi toimia motivaattorina uuden oppimisessa (emt.). Osaamismerkit voivat tuoda leikillisyyttä, innostusta ja erilaisia kokeiluja osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen (Jeronen 2022).

Osaamismerkeistä nähdään olevan hyötyä esimerkiksi arvostuksen ja kiitoksen osoittajana sekä myös merkkejä myöntävien toimijoiden hyvän maineen kasvattajana (Saarimaa 2022, 1). Jeronen (2022) kuvasi webinaaripuheenvuorossaan, että tärkein ero perinteisen todistuksen ja osaamismerkin välillä on osaamismerkin digitaalinen muoto ja sen täydennettävyys.

Osaamismerkit selkeyttävät kokonaisuuksia ja tukevat tavoitteellista oppimista. Merkkien kehittäminen ja niiden käyttäminen jäsentävät kokonaisuuksia myös järjestön sisällä. Järjestö joutuu tai pikemminkin pääsee pohdintaprosessin äärelle kehittäessään oppimismerkkejä. Osaamismerkit voivat myös ohjata koulutuksen tai perehdytyksen toteuttamista järjestössä. (Saarimaa 2022, 5.)

Digitaalinen osaamismerkki on sähköinen ja visuaalinen dokumentti osaamisesta. Digitaalisia osaamismerkkejä voi luoda erilaisilla alustoilla, esimerkiksi Open Padge Factoryssa, jossa merkkien suunnittelu onnistuu suomen kielellä.

Open Badge -osaamismerkki on enemmän kuin digitaalinen kuva. Teknisestä näkökulmasta se sisältää metadatan, joka kertoo merkin myöntäjän, kenelle merkki on suunnattu, mitä merkki tunnistaa ja tunnustaa ja millä kriteereillä. (Open Padge Factory 2022.) Open Badge -alustalla kehitettyjä osaamismerkkejä myöntävät muun muassa Martat, Suomen Partiolaiset ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Esimerkkejä digitaalisista osaamismerkeistä (Open Padge Factory 2022).

OSAAMISMERKKI: NUORTEN VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄJÄ

Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäjä -osaamismerkki on suunnattu ensisijaisesti vapaaehtoistointaa koordinoiville ja kehittäville henkilöille. Merkin haltija pystyy osoittamaan osaamismerkillä, että hänellä on aiheeseen liittyvää monipuolista kehittämisosaamista ja kokemusta.

Merkkiin liittyvät kriteerit ovat nousseet kohderyhmältä itseltään heille tehdyssä kyselyssä sekä Jep-hankkeen ensimmäisen sparrausryhmän tapaamisissa. Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäjä -merkin kriteerit ovat:

- Osaa tunnistaa nuorten vapaaehtoistoiminnan nykytilanteeseen liittyviä kehittämistarpeita.
- Osaa löytää uusia näkökulmia nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen.
- Osaa toimia verkostoissa.
- Osaa toteuttaa kehittämiään toimintamalleja nuorten vapaaehtoisten kanssa.
- Osaa syventää oman organisaation ymmärrystä nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä.
- Osaa arvioida kehittämäänsä toimintaa.

Osaamismerkki voi kytkeä myös laajempiin osaamisluokituksiin. Yksi niistä on monikielinen eurooppalainen ESCO, jonka avulla luokitellaan taitoja, osaamista, tutkintoja ja ammatteja, jotka ovat merkityksellisiä Euroopan työmarkkinoiden sekä opetus- ja koulutusalan kannalta. (ESCO-käsikirja 2018, 6).

Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäjä -osaamismerkki kytkettiin ESCO-taitoihin, koska tämän nähtiin tarjoavan mahdollisuuden osaamismerkkin laajamittaisempaan hyödyntämiseen. Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäjä -osaamismerkkiin liittyvät ESCO-taidot ovat:

- Osaa ajatella luovasti.
- Osaa kehittää luovia ideoita.
- Osaa ruokkia luovuutta ryhmässä.
- Osaa arvioida tietoa.
- Osaa tunnistaa mahdollisuudet.
- Osaa kehittää ongelmanratkaisukeinoja.

Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäjä -merkin voi suorittaa osallistumalla Jep – Nuorten näköinen vapaaehtoistoiminta -hankkeen sparrausryhmään, jonka aikana kehitetään oman organisaation vapaaehtoistoimintaa huomioimaan paremmin myös nuoria vapaaehtoisia. Vaihtoehtoisesti merkin voi suorittaa kuvaamalla nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen liittyvän prosessin, jossa nousee esiin osaamismerkkin kriteereihin kirjatut asiat.

Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäjä -digitaalinen osaamismerkki.

JEP-HANKKEEN VINKIT OSAAMISMERKKIEN KEHITTÄMISEEN

Osaamismerkkejä voi hyödyntää laajasti niin vapaaehtoisten kuin työntekijöiden osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Osaamismerkkejä voi lähteä kehittämään matalalla kynnyksellä. Jos osaamismerkkien hyödyntäminen omassa toiminnassa kiinnostaa, alla olevien vinkkien avulla on hyvä lähteä liikenteeseen. Nämä vinkit ja havainnot perustuvat Jep-hankkeessa osaamismerkkiprosessin aikana esiin nousseisiin havaintoihin.

Vinkit osaamismerkkien kehittämiseen

1. Varaa riittävästi aikaa

Osaamismerkki ei synny viikossa tai kahdessa, ainakaan ensikertalaiselta. Kannattaa varata hyvin aikaa suunnitteluun, visualisointiin, pilotointiin yms. Osaamismerkkien kehittämisessä hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Liian kriittinen ei kuitenkaan kannata olla, vaan on hyvä lähteä rohkeasti eteenpäin, sillä osaamismerkkejä voi aina muokata tarpeiden mukaan.

2. Kysyvä ei tieltä eksy

Aloita tutustumalla osaamismerkkeihin esimerkiksi Opintokeskus Siviksen webinaarien tai Open Padge -sivuston avulla. Kannattaa myös kysyä, löytyisikö sparraajaksi joku osaamismerkkikonkari, joka voisi antaa hyviä vinkkejä osaamismerkkien kehittämiseen. Ota kohderyhmä mukaan osaamismerkin suunnitteluprosessiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja pidä heidät mukana läpi kehitysprosessin. Näin välttyt tekemästä vääränlaisia oletuksia kohderyhmän tarpeista. Voit myös liittyä mukaan Facebookissa toimivaan Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäjät-verkostoon, ja kysyä sieltä apua osaamismerkkien kehittämiseen.

3. Kartoita olemassa olevat osaamismerkkit

Kaikkea ei kannata tehdä itse, sillä osaamismerkkejä löytyy jo runsas kattaus entuudestaan. Kun olet määrittänyt kohderyhmän ja tunnistettavan osaamisen, voit lähteä etsimään, löytyisikö kyseiseen osaamiseen liittyviä osaamismerkkejä, jotka olisivat vapaasti myös muiden organisaatioiden käytettävissä. Esimerkiksi Osaamiskeskus Kentauri on luonut vapaaehtoistoiminnan osaamismerkkisarjan, joka tukee vapaaehtoisten osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Valtakunnallinen osaamismerkkisarja koostuu seitsemästä merkistä. Merkit ovat vapaasti kaikkien järjestöjen käytettävissä. Niitä voi hyödyntää sekä kokonaisuutena että yksittäisinä merkkeinä.

4. Panosta markkinointiin

Jos lähdet kehittämään ja myöntämään osaamismerkkejä, muista, että yleisesti tunnistettu haaste osaamismerkeillä on, etteivät ne ole vielä tunnettuja järjestöjen keskuudessa. Osaamismerkkeihin voi liittyä myös vääränlaisia ajatuksia ja oletuksia, jotka ovat tärkeitä tunnistaa. Osaamismerkkien markkinointiin ja niistä kertomiseen kannattaa käyttää aikaa, jotta niiden hyödyt tulevat kohderyhmälle tutuiksi.

5. Lähde kokeilemaan

Osaamismerkkien kehittäminen voi alkuun tuntua haastavalta, mutta eteenpäin kannattaa lähteä, vaikka pienin askelin. Open Badge Factory tarjoaa mahdollisuuden lähteä kehittämään osaamismerkkejä ilmaistasolla, jossa on toki rajalliset ominaisuudet, mutta niilläkin pärjää hyvin ensi alkuun. Nopeat kokeilut ja osaamismerkkien testaaminen kohderyhmällä kertovat, mihin suuntaan kannattaa kulkea. Kannattaa myös käydä itse kokeilemassa osaamismerkkien suorittamista, jolloin niistä kertominen on helpompaa.

6. Osaamismerkeillä nuoria mukaan vapaaehtoistoimintaan.

Erityisesti nuoret voivat motivoitua mukaan vapaaehtoistoimintaan, josta myönnetään osaamismerkki. Vapaaehtoistoiminnan kautta hankitun osaamisen osoittaminen on erityisen tärkeää nuorille, joilla ei ole vielä paljoakaan työkokemusta tai opintotodistuksia.

Osaamismerkit voivat toimia pelillisinä kannustimina nuorille lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan. Ne voivat myös tarjota mahdollisuuden hyödyntää vapaaehtoistoiminnassa saatua osaamista esimerkiksi hyväksi lukemalla ne osaksi opintoja.

Jos osaamismerkkejä halutaan tarjota nuorille vapaaehtoisille, kannattaa tutustua Osaamiskeskus Kentaurin kehittämiin osaamismerkkeihin, jotka on suunnattu erityisesti nuorisotyötä tekeville järjestöille ja heidän nuorille vapaaehtoisilleen. Merkistö on vapaasti kaikkien järjestöjen käytävissä ja tavoitteena on, että kynnys merkkien myöntämiseen on matala. Merkistö tukee myös vapaaehtoistoimintaa koordinoivien työtä nuorten vapaaehtoisten osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen parissa. (Jeronen 2022.)

POHDINTAA OSAAMISMERKKIEN TULEVAISUUDESTA

Se, millaisena haluamme tulevaisuudessa tuoda esiin vapaaehtoistoiminnan koordinointiin tai vapaaehtoisuuteen tarvittavaa osaamista, riippuu meistä itsestämme. Haluammeko tunnistaa ja tunnustaa näihin tärkeisiin tehtäviin tarvittavia taitoja vai pitää kynttilää vakan alla?

Osaamismerkit ovat yksi keino edistää puhetta ja tietoutta siitä, mitä erilaisissa tehtävissä voi oppia ja millaista osaamista niissä tarvitaan. Tulevaisuudessa osaamismerkkien käyttäminen tulee varmasti yleistymään Suomessa, myös järjestökentällä.

Muuttuva maailma tuo esiin tarpeen osaamisen tunnistamiselle tutkintoja suppeammassa kokonaisuuksissa. (Avelin, Hakala, Hassi, Peltola & Tourunen). Osaamismerkki on joustava ja nopea tapa näyttää omaa osaamistaan. Tutkinnoille on tietysti edelleen paikkansa laajempien ammattitaitovaatimusten näyttämiseksi, mutta esimerkiksi vapaaehtoistoiminnassa ja sen koordinoimisessa osaamismerkki voi tuoda näkyviin tärkeitä tiedot ja taidot, joita näissä tehtävissä tarvitaan.

LÄHTEET

Avelin, A., Hakala, K., Hassi, L., Peltola, J. & Tourunen, M. 2022. Osaamismerkki: Moderni tapa näyttää digiosaamista. Taitotalo. Viitattu 19.9.2022. <https://www.taitotalo.fi/artikkelit/osaamismerkki-moderni-tapa-nayttaa-digiosaamista>

ESCO-käsikirja. 2018. Eurooppalainen taito-, osaamis-, tutkinto- ja ammattiluokitus. KEHA-keskus, Toiminnan kehittämissyksikkö. Viitattu 3.9.2022. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/163479/Esco-kasikirja_s.pdf?sequence=5

Hernalahti, J. 2021. Osaaminen näkyväksi osaamismerkkien avulla. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.9.2022. <https://www.humak.fi/blogit/osaaminen-nakyvaksi-osaamismerkkien-avulla/>

Jeronen, E. 2022. Kentaurin osaamismerkki nuorille vapaaehtoisille. Oppimiskeskus Kentauri. Viitattu 2.9.2022. https://kentauri.fi/julkaisut_ja_tyokalu/kentaurin-osaamismerkki-nuorille-vapaaehtoisille/

Oosi, O., Jauhola, L., Rausmaa, S. & Haila, K. 2020. Miten osaaminen näkyväksi? Kartoitus osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen rakenteista ja käytännöistä Suomessa ja valituissa kansainvälisissä verrokkeissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2020:28. Viitattu 24.8.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162282/TEM_2020_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Open Badge Factory. 2022. Mikä on Open Badge -merkki? Viitattu 2.9.2022. <https://openbadgefactory.com/fi/mita-on-open-badge/>

Pakkanen, L. 2019. Osaamismerkki. Oppimiskeskus Sivis artikkeli. Viitattu 2.9.2022. <https://www.ok-sivis.fi/sivisnyt/2019/04/asiiantuntija-avaa-osaamismerkki.html>

Saarimaa, S. 2022. Selvitys järjestöjen nuorille myönnettävien osaamismerkkien käytöstä. Nuorisolaan Osaamiskeskus Kentauri selvitys. Viitattu 2.9.2022. https://kentauri.fi/julkaisut_ja_tyokalu/tietoa-osaamismerkeista/

Seppänen, V. & Varjonen, V. 2021. "Yhteiskunta muuttuu, meidänkin on muututtava siellä mukana." -Ammattillisen koulutuksen opinto-ohjaajien näkemyksiä työelämän muutoksesta ja sen vaikutuksista omaan ohjaustyöhön. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteen laitos. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/74428/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202103011796.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Soste. 2022. Järjestöopas. Viitattu 2.9.2022. <https://www.soste.fi/jarjestoapas/>

GLU – gruppleddarutbildning för unga

KATJA SALOJÄRVI

Katja Salojärvi är projektledare, GLU- gruppleddarskapsutbildning för unga och verksamhetsledare, Norr om Stan rf.

Norr om Stan är en lokal förening som grundats år 2003 ur ett projekt som hette "Fritidsverksamhet på svenska i norra Helsingfors" - vilket ger en god bild av vad det hela handlar om. Norr om Stan grundades av flera lokala föreningar av olika slag med det svenska språket som gemensam nämnare, bland annat flera Hem och Skola-föreningar och lokalföreningar, som upplevde sig behöva en gemensam "arbetshandske" för att hjälpa föreningarnas frivilliga med tyngre administrativa uppgifter och upprätthålla bredare samarbete mellan föreningarna.

Norr om Stan har sedan sitt grundande 2003 stött, informerat om och arrangerat svenskspråkig fritidsverksamhet i norra Helsingfors med omnejd. Målgruppen är alla åldrar, men tyngdpunkten har ända sedan start legat på barn och unga med eftermiddagsklubbar och dagsläger under skolornas lovtider som centrala verksamhetsformer.

Under den första pandemivåren år 2020, presenterades resultaten av en undersökning om hur unga mådde efter den första perioden av distansskola. Utredningen var gjord av social- och ungdomssektorn i Helsingfors och speglade resultaten mot skolhälsoenkäten som genomförts före pandemiutbrottet. Resultaten var nedslående: ungdomarna mådde dåligt av den påtvingade isoleringen. 40 procent av de unga i högstadieåldern upplevde känslor av depression och håglöshet dagligen eller så gott som dagligen, och procenten steg i de äldre tonåren.

Frågan infann sig: vad kan vi på Norr om Stan göra för att hjälpa? Och svaret kom ganska snabbt, efter diskussion med några andra föreningsaktiva och närstående organisationer.

För den som följt med svenskspråkiga medier under de senaste tio åren är det ingen överraskning att bristen på svenskspråkig personal inom alla områden som tangerar klubbar, dagvård och skola, är skriande i huvudstadsregionen. Föreningsaktörer säger samma sak: det är svårt att locka frivilliga, och alldeles särskilt unga. På Norr om Stan har detta märkts i att det varit svårt att få ledare för klubbverksamheten och eftisverksamheten som föreningen bedrev fram till våren 2020. Flera gånger under åren har diskussioner förts om att skapa en klubbledarutbildning och nu verkade pusselbitarna falla på plats:

För att råda bot på ungdomars ensamhet och förebygga utslagning genom motiverande och social sysselsättning, främja ungas arbetslivsfärdigheter och samtidigt råda bot på bristen på bra ledare för klubbar för barn i lågstadieålder, ska vi ordna klubbledarutbildning för unga.

För att locka deltagare och visa på bredden av nyttan, beslöt vi efter konsultation med några ungdomar att kalla det för gruppleदारutbildning eller ledarskapsutbildning för unga.

VAD

Utbildningen ska möta det dubbla behovet av att ge ungdomarna kompetens och arbetslivserfarenhet i en bransch där det råder brist på arbetskraft, samt höja ungdomarnas livskvalitet och välmående genom att ge dem sammanhang, sociala kontakter och positiva upplevelser av att känna sig behövda.

Utbildningen ska med andra ord ge de unga ett grundpaket i ledarskap, så att de i såväl volontärverksamhet som i arbetslivet vet vad som förväntas av en gruppleदार, vilka saker som är viktiga att ta i beaktande då

man ansvarar för en grupp såväl i gruppbildningsskedet som senare vad gäller till exempel mobbningsförebyggande, gruppdynamik, olika ledarstilar, trygghet, säkerhet och så vidare. Dessutom ska ungdomarna fundera på sina egna ledaregenskaper och under den inkluderade praktikperioden få prova på att leda barngrupper med hjälp av en trygg erfaren handledare, samt samla goda exempel och erfarenhet i riktiga situationer. Tanken är också att låta ungdomarna erfara den fina känslan av att vara viktig för deltagarna, och få den spontana feedback som barn i lågstadieålder ofta ger några år äldre hjälpledare. Samtidigt ska de unga bekanta sig med verksamhet och aktörer i sitt närområde, och därigenom kanske hitta en ny hobby eller till och med arbetsmöjligheter.

Ytterligare en målsättning med projektet är att medverkande organisationer gemensamt bygger en plattform för samarbete som främjar återväxt av ledare, kompetens såväl bland utbildarna som de blivande ledarna, och gemensam utveckling av fungerande utbildning. Projektet ska främja kommunikationen mellan unga och tredje sektorn och jämna vägen för större medverkan inom medborgarverksamhet och volontärarbete bland kommande generationer. Flera organisationer har utvecklat sitt eget utbildningsmaterial för unga ledare med specialfokus på att lotsa in ungdomar i den egna verksamheten, med scouternas, idrottsrörelsens och församlingarnas hjälpledararbete som främsta exempel. En mer allmän ledarskapsutbildning som ger grundkompetens i ledarskap (vilket sedan kan byggas på med den specialkompetens som behövs inom olika verksamheter) har dock saknats. Det fina med detta projekt är att så många organisationer nu slår ihop sin kompetens och sitt material, vilket skapar bredd och tyngd i programmet, som når ut till fler unga och samtidigt sprider kunskap för hela tredje sektorn med alla dess möjligheter till både volontärverksamhet och arbetsmöjligheter inom olika former av gruppleaderskap. Samtidigt som detta projekt planerades, lanserade Medborgararenan sitt ungdomsprojekt, JEP, och det

var en kittlande tanke att fundera på vart samarbete kunde leda.

Flera finlandssvenska organisationer har alltså ordnat olika typer av utbildningar för unga genom åren. En granskning visade att inget var aktivt hösten 2020 utom inom de organisationer i vars verksamhet en egen utbildning fanns integrerad. Däremot hade Finlands svenska 4H utbildningar i stil med den planerade, dock inte i huvudstadsregionen. Merparten av de kontaktade organisationerna nappade också väldigt snabbt på möjligheten att vara med på ett hörn. Utbildningens första omgång byggdes upp i nära samarbete med Finlands svenska 4H, vars kurspalett innefattade både en kurs som hette "körkort till arbetslivet" och en påbyggnadsmodul som handlade om just klubbledarskap. Pilotutbildningen sattes med blixstens hastighet ihop, och kom att omfatta sju tematiska träffar kring olika aspekter av ledarskap, med expertföreläsare från bland annat Finlands svenska 4H, Barnavårdsföreningen i Finland, Samfundet Folkhälsan Syd, Vanda stad och Norr om Stan. Senare har antalet moduler utökats något, och våren 2022 validerades utbildningen för 2 studiepoäng med följande innehåll:

Tio moduler á 90 minuter med tema

- Introduktion
- Gruppdynamik
- Ledaregenskaper och ledarrollen
- Trygghet och säkerhet
- Kommunikation, konfliktlösning och krävande beteende
- Planering och ekonomi
- Specialiseringsmodul (valbart bland några alternativ, t.ex. konst, matlagning, idrott, it...)
- Körkort till arbetslivet: avtal, regler, rättigheter och skyldigheter
- Mobbningsförebyggande
- En lördagsträff med fokus på praktiska övningar

Efter teorihelheten en praktikperiod motsvarande ca 20 timmar och en återträff efter praktiken.

MEDVERKANDE

En ringrunda hösten 2020 för att kartlägga vilka organisationer som hade en aktiv ledarutbildning för unga, gav till att börja med skralt resultat – tills Finlands svenska 4H kontaktades. Med deras stöd omarbetades deras kurshelheter till att passa som distanskurs (en påtvingad lösning på grund av dåvarande pandemiläge) med sju moduler med en veckas mellanrum. Ett värdefullt nätverk som kraftigt bidrog till uppkomsten av projektet var nätverket för svenskt ungdomsarbete i Vanda, SVUNG

I Vanda stad jobbar endast en svensk ungdomsarbetare, och tredje sektorns aktörer har sedan många år kraftigt stött det svenska ungdomsarbetet för att möjliggöra en mångsidig och aktiv verksamhet. Detta nätverk kom att bli ett starkt stöd, genom löfte om arbetsinsats och koordinering av grupperna i Vanda via den då nyanställda svenska ungdomsarbetaren, placerad i Helsinge skola, det svenska skolcentret i Vanda med stadens enda svenskspråkiga högstadium och gymnasium. Ytterligare signalerade Vanda stad sitt stöd för projektet genom bildningsverkets medverkan i projektets ledningsgrupp.

Rätt snabbt etablerades också kontakt med SFV:s studiecentral. Vidare involverades Barnavårdsföreningen, Förbundsarenan och Esbobygdens ungdomsförbund, vars verksamhet i fråga om klubbar och läger påminner om Norr om Stans.

Projektet har också gjort banbrytande samarbete mellan tredje sektorn och utbildningssektorn i Vanda stad. Som redan nämnt, var Vanda stad från början av projektet aktivt med på många plan. Ett modigt och fördomsfritt drag var att erbjuda ledarskapsutbildningen åt högstadiets nionde klass som valbar kurs läsåret 22/23. Tyvärr fick kursen inte tillräckligt många förstahandsval för att ordnas inom ramen för skolundervisningen ännu till detta läsår, men konceptet finns på plats, och då den allmänna medvetenheten

om kursen och nyttan med den växer, finns alla möjligheter att återkomma till tanken under kommande år.

RESULTAT

Våren 2021 ordnades en pilotgrupp, av pandemirelaterade skäl på distans. Med två veckor från lansering till kursstart anmälde sig nio ungdomar från tre olika skolor – vilka samtliga gick ut utbildningen och utexaminerades på hösten 2021. Av de unga som deltog i pilotgruppen hade drygt hälften anställts som ledare eller hjälpledare inom någon grupp inom sex månader efter avslutad utbildning och samtliga fått ledarjobb inom ett år

Hösten 2021 startade tre grupper, varav en i Åshöjden, en i Helsinge och en distansgrupp. På våren 2022 kom hela fem grupper i gång, i enlighet med projektplanen.

I slutet av vårterminen ordnades också två workshoppar med unga från referensgruppen för att utöver resultaten från de elektroniska enkäterna ytterligare fördjupa förståelsen för vad deltagarna upplevt som nyttigt och fungerande och vad de ansåg att behövde förbättras.

I slutet av vårterminen 2022 har 94 ungdomar gått ut eller är i praktikfasen av utbildningen.

UNGDOMARNAS RÖSTER

Projektet har utvärderats på flera olika sätt. I stora drag ger resultaten det tydliga utslaget att ungdomarna har uppskattat utbildningen. Helhetsbetyget för teoridelen och praktiken var för sig har varit positiv eller till och med ytterst positiv, och samtliga har svarat att det var bra att det ingick en praktikperiod.

På utvärderingen av modulerna i slutet av varje teoripass har ungdomarna fått svara på frågan om passet varit värt deras tid. Den överväldigande

de majoriteten har svarat "absolut!" eller "ja". Endast tio procent har svarat "nja" och hittills inte en enda "nej".

I maj 2022 ordnades två verkstäder med ungdomar som var intresserade av att arbeta som referensgrupp för att förbättra utbildningen ytterligare. En aspekt av utbildningen som särskilt fick tack i referensgruppen var att det ställdes tydliga och stränga krav på deltagande och närvaro samt kommunikation – det gav enligt deltagarna det hela ett större värde. Som exempel krävdes att kameran var på och deltagarens ansikte syntes i rutan för att få godkänd närvaro på distansmodulerna. Likaså krävdes anhållan om frånvaro jämte av handledaren godkänd förklaring för att få möjlighet att kompensera en frånvaro, vilket var förutsättningen för att få godkänt kursintyg och stipendiemöjlighet efter avslutad kurshelhet.

Med andra ord behandlades deltagarna som om de varit anställda klubbledare eller ansvariga gruppleddare inom volontärverksamhet, vilket också tydligt kommunicerades ut. De flesta insåg att detta var en mycket nyttig övning med tanke på kommande uppgifter, och i referensgruppen fick denna policy idel tack.

En slutsats är alltså att trots att ungdomarna i tonåren kan genomgå en hel del turbulens, kan det vara rentav kontraproduktivt att använda för mycket "silkeshandskar". Tvärtom ansåg de tillfrågade att det var bra att det ställdes tydliga krav, och de upplevde att innehållet i utbildningen fick ett mervärde, inte tvärtom.

Stipendiemöjligheten som annonserats som en av morötterna med kursen redan i förhandsinfot, väckte också en del diskussion. En del av ungdomarna ansåg att vissa kanske lockats endast av möjligheten till stipendium men efter diskussion enades alla om att oberoende av vilken orsak en deltagare kommit med så var utbildningen bra och nyttig för alla som slutförde den.

Citat av ungdomarna

"Tack för en superfin kurs, jag hade så mycket lättare att skaffa sommarjobb och känner att jag är mera säker på mina verktyg."

"Jag tycker att glu (gångerna vi träffats i skolan) har varit fulla av bra information och kul diskussioner som jag gärna skulle ta upp igen med nya människor."

"Jag har alltid varit intresserad av att vara en bra ledare. Speciellt nu, när jag har en egen grupp som jag leder med några andra. Därför tänkte jag för mig själv att det skulle vara bra att få lite utbildning gällande ledarskap för att jag skulle kunna leda min grupp bättre och med mera förtroende. Jag vill att det som jag lärt mig skulle vara i den bästa möjliga formen."

UTMANINGAR

Andelen deltagare som inte slutfört utbildningen på de hittills avslutade utbildningarna har legat kring tio procent om man räknar samtliga anmälda som hoppat av före start eller senast efter två teorimoduler. Räknar man dem som hoppat av efter det, är andelen nere i ungefär fem procent. Av dessa är en del sådana som helt enkelt redan varit väldigt aktiva och kanske inte insett hur mycket tid GLU tar i anspråk, inte minst genom den obligatoriska praktiken. Resten har eventuellt inte haft tillräcklig motivation för att orka med 90 minuter teori efter skoldagen.

Feedbacken från praktikplatserna har varit övervägande positiv. Initiativtagande har kanske varit det område där det brustit i de fall någon kritik har framförts, å andra sidan har alla praktikhandledare kanske inte bekantat sig ordentligt med praktikhandledningen innan praktikantens ankomst. Ett kamratstödsnätverk för praktikhandledare är en av målsättningarna under inkommande projektperiod.

En utmaning som kvarstår är att hjälpa de nyutbildade ungdomarna och de föreningar och organisationer som saknar ledare och volontärer att hitta varandra. Ett samarbete med det svenskspråkiga Arabia karriärcenter har inletts, och marknadsföringen av volontäruppgifter på svenska ses över.

FRAMTIDSFÖRHOPNINGAR

Projektets resultat är så pass goda att det vore skäl att granska hur konceptet kunde förankras och spridas. Inom den första projektperioden som sträcker sig till slutet av 2023, är målsättningen att komma upp i en omfattning som gör att en hel årskull svenskspråkiga unga i huvudstadsregionen årligen skulle kunna ta del av utbildningen.

Samarbetsmöjligheter med skolan utreds. Den nuvarande läroplanen möjliggör redan nu att erbjuda utbildningen som en valbar kurs i högstadiet

eller gymnasiet, och ett försök gjordes att erbjuda kursen för åk 9 i Helsinge skola i Vanda hösten 2022. Tyvärr var intresset inte tillräckligt stort för att genomföra kursen, men ett nytt försök görs hösten 2023.

Från att nu erbjudas på svenska i huvudstadsregionen kunde en riktning vara att utvidga såväl geografiskt som över språkgränserna. Projektet kartlägger tänkbara samarbetsparter med tanke på framtida utveckling.

En målsättning inför hösten 2022 är att tillsammans med de samarbetsande organisationerna och lokala föreningar skapa mentorskapsstigar som hjälper de nyutbildade ungdomarna vidare in i organisationerna för att knyta ungdomarna till olika verksamheter och ge dem påbyggnadskunskap inom organisationernas specialkompetens.

Nuoren vapaaehtoisen puheenvuoro

EMILIA SUHONEN

Vapaaehtoistoiminta on nuorelle hyvä harrastus, sillä se luo tunteen merkityksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Nämä ominaisuudet vahvistavat nuoren omaa identiteettiä osittain yhteisöllisyyden kautta. Järjestöissä on myös mahdollista hakeutua johtotehtäviin, joissa toimiminen opettaa muun muassa suunnittelemaan ja järjestämään tapahtumia sekä kehittää nuoren vuorovaikutustaitoja, mikä saattaa osaltaan ehkäistä nuoren syrjäytymistä.

Nuoren on mahdollista tehdä vapaaehtoistyötä useissa paikoissa ja organisaatioissa, joista osa on aatteellisia. Itselleni merkityksellisyyden tunteen tuotti juuri aatteellinen vapaaehtoistoiminta.

Aloitin toiminnan nuorisopolitiikasta, jossa toimin eri rooleissa viiden vuoden ajan. Pääsyy aatteelliseen toimintaan lähtemiseen oli yhteiskunnan epäkohtien havainnointi ja halu korjata ne. Mielestäni suurimmat epäkohdat silloin olivat sukupuolten epätasa-arvo sekä mielenterveyspalveluiden ruuhkaantuminen.

Olen kasvanut vapaaehtoistoiminnan ympäröimänä eli osallistunut erilaisiin hankkeisiin lapsesta asti, joten näiden asioiden eteenpäin vieminen ja parantaminen sen kautta tuntui erittäin luontevalta. Ympäröivän maailman parantaminen ja toisten auttaminen toivat sisältöä elämäni.

Järjestötoiminnan kautta sain paljon uusia ystäviä sekä onnistumisen kokemuksia, kun epäkohdat tulivat korjatuksi askel kerrallaan. Hyvä työ myös palkittiin. Paikallinen naisasiajärjestö Zonta Club palkitsi minut Young

Woman In Public Affairs Finland -stipendillä vuonna 2020. Palkinnon tarkoitus on rohkaista nuoria naisia jatkamaan toimintaa yhteisön hyväksi. Mielestäni Zontan stipendit ja osallistumisesta palkitseminen tukevat nimenomaan toiminnan jatkamista. Palkinto kertoi ainakin minulle, että olen tehnyt jotain oikein. Mikäli nuoria vapaaehtoisia halutaan mukaan toimintaan, tulisi heille osoittaa, että he ovat tärkeitä. Samankaltaisia stipendejä ja tunnustuksia voitaisiin ottaa käyttöön myös muihin asioihin keskittyneissä järjestöissä.

Zontan stipendi eroaa muista vastaavista tunnustuksista niin, että järjestö itse kutsuu ehdokkaat tavoittelemaan stipendiä. Kyseessä ei ole siis julkisuuskilpailu, vaan kilpailussa kiinnitetään todella huomiota henkilöön omiin saavutuksiin. Erityisesti sen näkeminen, että oma työ kantaa hedelmää, kannusti jatkamaan valitsemallani polulla vaikuttajana. Tällä hetkellä toimin Ahjolan Setlementin isosisaruksena, Laurea Ammattikorkeakoulun tuutoriopiskelijana ja toisinaan vierailevana tähtenä Kansalaisareenassa.

Olen itse toiminut aktiivina useissa eri järjestöissä, mutta olen kohdannut aktiivisia vapaaehtoisia myös työelämässä. Ensimmäinen kosketukseni kolmannen sektorin toimijoihin työntekijän näkökulmasta oli korkeakouluharjoittelussa vastaanottokeskuksessa. Siellä huomasin, että vapaaehtoiset ovat kullann arvoinen apu erityisesti akuuttien kriisien, kuten Ukrainan sodan aikana.

2020-luvulla olemme eläneet kriisistä toiseen. Edellisessä julkaisussa käsitellään vapaaehtoistoimintaa poikkeusaikana. Entä miltä vapaaehtoisuus näyttää muiden kriisien aikana? Sotaa pakenevat tarvitsevat vapaaehtoisten tukea ja apua juuri nyt.

Koen, että nuoret ovat erittäin tervetulleita vapaaehtoisia kaikkialla. Moni organisaatio tiedostaa nuorten vapaaehtoisten tarjoamat mahdollisuudet sekä vapaaehtoistoiminnan nimenomaan nuorille tarjoamat hyödyt. Mielestäni on hienoa, että kolmas sektori kannustaa nuoria ottamaan osaa

yhteisönsä asioihin.

Nuoret vaikuttavat olevan kiinnostuneita maailmasta, vaikuttamisesta ja toisten auttamisesta. Motivoituneet vapaaehtoiset ovatkin suuri voimavara mille tahansa organisaatiolle.

Miten saada nuoret mukaan vapaaehtoistoimintaan? Kuinka tarjota riittävästi tukea ja tilaa nuorten tekemiselle? Miten nuori hyötyy vapaaehtoistoiminnasta ja miksi juuri nuoria kannattaa kysyä mukaan? Millaista on nuorten toteuttama vapaaehtoistoiminta potilasjärjestössä tai vieraskielisten nuorten kohdalla? Entä toimittaessa eläinoikeuksien tai lastenoikeuksien parissa? Miten huomioida enemmän tukea tarvitsevat nuoret tai mitä ryhmänjohtajakoulutus voi antaa nuorelle? Miksi nuorten kanssa toimitaessa organisaation arvopohja ja arvoista viestiminen on niin tärkeää?

Tämä teos pyrkii vastaamaan muun muassa näihin kysymyksiin ja esittelee lukuisia nuorten vapaaehtoistoiminnan hyviä käytäntöjä. Teoksen tavoitteena on kannustaa kehittämään nuorille suunnattua vapaaehtoistoimintaa ja muokkaamaan toimintaa sellaiseen suuntaan, että se kiinnostaa myös nuoria. Teoksen artikkelit tuovat esille myös sitä, miten tärkeää on luottaa nuorten omaan tekemiseen ja antaa heille tilaa tehdä toiminnasta näköistään. Samaan aikaan myös nuorten vapaaehtoisten hyvinvoinnista ja jaksamisesta on tietenkin tärkeää huolehtia. Parhaimmillaan vapaaehtoistoiminta antaa nuorelle suurta merkityksellisyyden kokemusta, lisää hänen hyvinvointiaan ja kasvattaa vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja itselle tärkeisiin asioihin.

Teos on julkaistu Kansalaisareenan julkaisusarjassa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n tuella.